

§ 1 Meddelande om frågestund

Andre vice talmannen meddelade att frågestund skulle äga rum *torsdagen den 10 juni kl. 14.00*.

§ 2 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2020/21:791

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:791 Regeringens klimatkrav vid coronastöd till flyget

av Jens Holm (V)

Interpellationen kommer att besvaras måndagen den 28 juni 2021.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 4 juni 2021

Näringsdepartementet

Ibrahim Baylan (S)

Enligt uppdrag

Annica Sandberg

Expeditionschef

§ 3 Anmälan om faktapromemorior

Andre vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2020/21:FPM110 Meddelande om bättre lagstiftning *COM(2021) 219* till konstitutionsutskottet

2020/21:FPM111 Förordning om snedvridande utländska subventioner *COM(2021) 223* till näringsutskottet

§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Redogörelse
2020/21:RR5 till finansutskottet

Motioner
2020/21:4082–4084 till skatteutskottet

§ 5 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Socialutskottets betänkanden
2020/21:SoU27 Riksrevisionens rapport om granskning av statens styrning av äldreomsorgen
2020/21:SoU17 Kompetensförsörjning inom hälso- och sjukvården m.m.
2020/21:SoU26 Förebyggande av våld i nära relationer

Försvarsutskottets betänkanden
2020/21:FöU6 Kompletterande bestämmelser till EU:s cybersäkerhetsakt
2020/21:FöU9 Skärpt kontroll över explosiva varor

*Svar på
interpellationer*

§ 6 Svar på interpellation 2020/21:686 om regelförenklingarna

Anf. 1 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Lars Hjalmered har frågat mig med anledning av Tillväxtverkets rapport vilka slutsatser jag drar av de ökade regelkostnaderna och om jag avser att vidta några konkreta åtgärder i närtid för att minska regelkostnaderna för företagen samt hur det kommer sig att redan utlovade reformer, som ett nytt förenklingspolitiskt mål, har blivit så försenade.

Det övergripande näringspolitiska målet är att stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag. Förenklingspolitiken är en viktig del i detta arbete.

Regeringen och Näringsdepartementet har det senaste året arbetat intensivt med att hantera konsekvenserna av den pågående pandemin. Regeringen avser att i närtid återkomma till riksdagen med nya mål för förenklingspolitiken som främjar svensk konkurrenskraft samt omställnings- och innovationsförmåga. I Regeringskansliet pågår beredningen av de nya förenklingspolitiska målen.

Det är av stor vikt att regelverken är ändamålsenligt utformade, att företagens kontakter med myndigheter är smidiga och enkla och att ärenden handläggs på ett så enkelt och snabbt sätt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts.

Regeringen har vidare vidtagit ett flertal åtgärder för att minska de kostnader och begränsningar som kan följa av regelgivning. Regeringen har till exempel givit Tillväxtverket i uppdrag att under fem år analysera den samlade regelgivningen inom livsmedelsområdet för att identifiera möjliga förenklingar samt att arbeta med regelförenklingar genom digital-

7 juni

Svar på
interpellationer

isering, bland annat genom utveckling av Verksamt.se, inklusive Serverat.

Regeringen har även tillsatt en utredning som ska lämna förslag om enklare regelverk för mikroföretagande och moderniseringar i bokföringslagen, till exempel att förenkla för företag att använda molntjänster för bokföringen och att digitalisera hanteringen av kvitton och fakturor. Därtill har regeringen tillsatt en utredning med uppdrag att se över det nuvarande systemet för prövning enligt miljöbalken och föreslå åtgärder för att uppnå en modernare och mer effektiv prövning.

Fru talman! Regeringen är också pådrivande i de EU-diskussioner som förs om regelförbättring. Tidigare under våren antog kommissionen ett meddelande om regelförbättring som fokuserar på åtgärder för att reducera företagens administrativa bördor, bland annat genomförandet av kommissionens ordförande Ursula von der Leyens målsättning om en in, en ut.

Sammantaget syftar dessa initiativ till att minska krånglet och väntas leda till konkreta förenklingar och lägre kostnader för att efterleva regelverken för många olika företag.

Anf. 2 LARS HJÄLMERED (M):

Fru talman! Är regeringen och näringsministern nöjda? Det är huvudfrågan i dag, fru talman. De senaste åren har regelkrånglet kommit att öka. För företagare har det blivit krångligare att leva upp till olika former av lagar, regler och dekret från regeringen. Kostnaderna har under den här regeringen enligt uppskattningar ökat med i storleksordningen 1 miljard kronor varje år.

Fru talman! Det ska också sägas att det här är vin och vatten. Vi ska vara tydliga med att det finns stora fördelar i Sverige. Men det finns också en del problem och utmaningar. Det är till exempel väldigt lätt att starta ett företag i Sverige. Vi har ett skatteverk som upplevs som väldigt serviceinriktat visavi företag.

Omvänt är det många företagare som upplever mycket problem med krångel. Det kan vara skattekrångel, arbetsmarknadsregler eller för den delen till exempel en kommunal regelgivning som kostar mycket pengar och tar väldigt lång tid. I slutändan innebär allt sådant krångel att företagare får lägga mer tid på administration och mindre tid på att sälja och utveckla sina företag.

Fru talman! Det är företagare som bygger upp vårt samhälle, som skapar jobb och som ser till att skatter betalas in så att vi kan finansiera till exempel polis och skola. Därför menar jag att det i alla lägen är rimligt att uppmuntra företagare. Företagare och företag kan om de ges rätt förutsättningar vara med och utveckla vårt samhälle.

Det handlar om att de kan få fram nya innovationer och nya produkter som omdanar vårt samhälle. Det handlar om att de är med och ser till att människor kan få jobb och utvecklas. Inte minst kommer detta att vara viktigt nu i en kommande återstart efter pandemin med många unga utrikes födda som står utanför i den stigande arbetslöshet som har varit. Ytterst handlar det om välfärdens finansiering.

Det är företagarna som är hjältar. Det är företagare som är riktiga stöttepelare i vårt samhälle. Därför är det alltid rätt att se hur man kan förenkla för företag och företagare, och det är också nödvändigt. Beklagligtvis har mycket gått åt fel håll de senaste åren. Regelkrångel har ökat. Kostnaderna har ökat med miljardbelopp varje år för landets företagare.

Fru talman! Man kan ställa sig frågan: Vad borde ske? Jag ska ge några exempel. Vi måste se till att regelförenklingen prioriteras högre av en kommande regering. Vi måste se till att nya förenklingsmål och en långsiktig plan för detta kommer på plats och inte dras i långbänk som nu.

Vi måste se till att nyttja it-lösningar i Sverige bättre än vad som har gjorts tidigare, för att effektivisera statlig och annan kommunal regelgivning och naturligtvis för att ytterst underlätta för oss som personer och för företags kontakt med olika myndigheter.

Jag tycker att vi kan finna inspiration om vi tittar på länder som Estland och Danmark som har kommit väldigt långt i detta. Det gäller hur man implementerar EU-regler, hur man involverar näringsliv men också hur man utnyttjar datasystem.

Vi måste se till att i enskilda fall anta konkreta förslag. Det kan inte vara som nu när färdiga gruvförslag ligger på näringsministerns bord i årtal.

Fru talman! Vad händer nu? Jo, alldeles för lite och för sent. Jag förstår att näringsministern tycker att det är jobbigt att komma till riksdagen, och tröttsamt när oppositionens företrädare säger just att det är för lite och för sent. Men i det här fallet är det objektivt sant.

Regelkrånglet ökar, regelkostnaderna ökar och förenklingsförslag dras i långbänk. Vi kan se konkreta fall som i fallet med gruvorna där förslagen ligger färdiga utan att regeringen fattar beslut. Det är till och med så att KU fäller ministern för att han inte har fullföljt detta.

Fru talman! Därför är den rimliga frågan: Är regeringen och näringsministern nöjda?

Anf. 3 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Tack, Lars Hjalmered, för en viktig fråga som du ställer! Är regeringen och näringsministern nöjda? Svaret är nej. Det är väldigt svårt att vara nöjd efter den period som vi har haft.

Jag hade mer än gärna efter det första halvåret som näringsminister fullföljt många av de initiativ jag tog. Det gäller till exempel Förenklingsresan. Jag hade mer än gärna ägnat mer av Regeringskansliets, departementets och min egen tid åt att fortsätta att utveckla det svenska näringslivsklimatet.

Precis som Lars Hjalmered säger har vi ett mycket starkt näringslivsklimat. Varje gång vi jämförs med många andra länder inom Europeiska unionen eller globalt hävdar vi oss väldigt väl. Likväl är det för ett litet konkurrensutsatt land som Sverige farligt att vara nöjd. Därför är jag naturligtvis inte nöjd.

Vi har nu ägnat 15 månader åt akut hanterande av en pandemi där tiotusentals företag – ja, fru talman, kanske över hundra tusen företag – hamnade i akuta problem. Det är klart att jag hellre hade ägnat min tid åt något annat än pandemin. Men nu är det så att varken Lars Hjalmered, jag, Sverige eller någon annan del av vår värld har fått välja. Vi har befunnit oss i en akut kris.

Lars Hjalmered kommer, precis som alla andra, säkert ihåg hur situationen såg ut i mars förra året, när det tog tvärstopp. Hundratusentals människor fick klart för sig att deras arbetsplats skulle stänga. Då var det dessutom oklart hur länge. Hundratusentals företag och företagare fick se sina intäkter falla, med 100 procent eller åtminstone med en lejonpart.

Fru talman! Det är detta vi har fokuserat på. Det är detta Regeringskansliets arbete, större delen av riksdagsarbetet och annat har handlat om: att akut hjälpa företagen att övervintra den här krisen. Vi hoppades nog alla förra våren att det inte skulle bli så långvarigt, men vi är fortfarande där.

Nu känner vi att ljuset kommer, inte bara i bokstavlig mening – tack vare vaccineringsen ser vi att den akuta fasen kanske är på väg att klinga av. Jag säger kanske, för säker kan ingen vara, tyvärr. Detta innebär, fru talman, att vi återigen kan lägga mer kraft på många av de långsiktiga frågor som vi också behöver lösa. Regelförenkling är en av dem, förstås.

Lars Hjalmered tar upp rapporten från Tillväxtverket om hur kostnaderna har ökat. Lars Hjalmered nämner dock inte att en huvudanledning till att kostnaderna ökar är regelgivning som kommer från EU, som även Lars Hjalmered i denna kammare har röstat för. Vi är ju som medlemmar i Europeiska unionen skyldiga att genomföra de direktiv vi kommer överens om med andra länder.

Detta innebär inte att vi bara säger att så här är läget, utan vi har tagit ett stort antal initiativ som nu pågår, både för industrin och för tjänstesektorn och vad gäller nya mål för förenklingspolitiken. Jag ser, fru talman, fram emot att i närtid, nu när pandemin förhoppningsvis klingar av, också kunna presentera dessa, såväl för riksdagen som för landets företagare.

Anf. 4 LARS HJÄLMERED (M):

Fru talman! Näringsministern lyfter pandemin, som ju har slagit stenhårt det senaste året mot oss både som personer och företag och både i Sverige och internationellt. Det handlar naturligtvis om stora och långtgående effekter, som senare måste utvärderas.

Poängen här, fru talman, är en annan, bland annat att näringsministern har varit näringsminister hela mandatperioden och inte bara under den tid då det pågick en pandemi. Vi kan se att han inte har levererat tillräckligt. Det är inte bara jag och Moderaterna som säger detta. Frågar vi företagarorganisationer konstaterar de att de är missnöjda med regeringens arbete på detta område.

Referensen till kostnader är hämtad från Näringslivets Regelnämnd och Svenskt Näringsliv, som pekar på detta. Det gäller både den befintliga och den föregående näringsministern – ända sedan 2014 har kostnaderna ökat med miljardbelopp varje år på grund av att regeringen inte har prioriterat villkoren för landets företagare tillräckligt högt.

Vi kan också, fru talman, konstatera när det gäller gruvverksamhet att konstitutionsutskottet har fällt Ibrahim Baylan för att han inte har vidtagit, som de uttryckte det, några synbara handläggningsåtgärder när det gäller viktig gruvverksamhet i Norrbotten. Det går fint att stå i Stockholm och prata om regelkrångel och förenklingar för företag, men när det bokstavligen ligger en färdig ansökan på näringsministerns bord går det flera år utan att man vidtar en enda synbar handläggningsåtgärd.

Det ser likadant ut när det gäller riksdagsbesluten. Riksdagen har varit tydlig när det gäller till exempel webbplatsen Verksam.se och med Serverat. Verksam.se riktar sig till landets företagare generellt, och riksdagen har varit tydlig: Utveckla detta! Serverat riktas mot den viktiga besöksnäringen, där det handlar om att från riksdagens sida ställa krav på regeringen att underlätta och involvera fler kommuner och tjänster så att fler företag-

are kan kopplas på. Här ser vi inte heller att det kommer något direkt hårt arbete.

Min poäng med allt detta är återigen att vi har haft en tuff och hårt slående pandemi det senaste året, som vi på intet sätt ska underskatta – varken de effekter den har haft kortsiktigt eller de effekter den kommer att kunna få efterhand. Poängen här i dag är att om vi ska komma tillbaka till företagarnas viktiga roll i Sverige som hjältar och stöttepelare i all utveckling, för alla nya jobb och för alla skatteintäkter som de skjutsar in och som säkrar välfärdens finansiering måste vi ha en regering som tydligare och högre prioriterar regelförenklingsarbetet.

Vi kan se lärdomen: När det har varit framgångsrikt, både i Sverige och internationellt, har det funnits ett politiskt ledarskap som prioriterar detta högt och ser till att leverera konkreta förslag som förenklar för företagarna. När det inte fungerar lika bra är det lite si och så med prioriteringen, och det är i de fallen man har en regering som inte kommer med de konkreta förslagen till bland annat riksdagen för beslut.

Det facit som har kommit de senaste åren är ökat regelkrångel och ökade kostnader för regelkrångel framåt. Jag tycker att det är lite förvånande, fru talman, att när man ändå har chansen att på olika sätt förenkla hänvisas det till någon utredning om än det ena, än det andra. Men när detta mäts ser vi att det blir ökat regelkrångel och ökade kostnader för landets företagare med Ibrahim Baylan som näringsminister. Jag tycker att det är dags att vi får en ändring på detta, för i återstarten av svensk ekonomi måste vi högre och tydligare prioritera och uppmuntra landets företagare.

Anf. 5 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Jag har själv suttit här i opposition i åtta år, och jag förstår naturligtvis att det står överst i oppositionens handbok att säga att det inte händer något och att regeringen inte gör något. Skulle det till äventyrs hända något är det oppositionens initiativ, eller så är det för lite och för sent. Nästan allt detta har vi hört i Lars Hjärmereds inlägg.

Sanningen att säga, fru talman, är jag faktiskt tämligen säker på – jag hoppas i alla fall att det är så – att om vi hade haft en borgerlig eller moderat regering och Lars Hjärmered hade varit näringsminister hade han prioriterat exakt det jag har gjort, nämligen att tillsammans med näringslivet och fackföreningarna kämpa och se till att få fram åtgärder för att mildra effekterna för näringslivet av den enormt djupa kris vi har varit i.

Nu är vi inte riktigt där, fru talman, men jag tror att när vi väl kommer ur denna kris kommer det att visa sig att det svenska näringslivet, tack vare de gemensamma insatser som gjorts av näringslivet och regeringen tillsammans, har klarat sig bättre än näringslivet i många andra länder, när det gäller både konkurser och sysselsättning. Men, som sagt, vi är inte riktigt där.

Parallellt med detta har vi naturligtvis, även om bekämpandet av pandemin och dess effekter på näringslivet, företagandet och löntagarna har varit prio ett, två och tre, också drivit på en del andra processer. En del av dem handlar om just de frågor som Lars Hjärmered lyfter.

Vi vet att vi har ett stort behov inom vårt näringsliv – och jag är väldigt stolt över att vi har ett näringsliv som är på tårna – av att kunna ställa om verksamheten från det ohållbara till det hållbara och att minska koldioxidutsläppen. Då går det till så – det vet både Lars Hjärmered och Moderater-

na mycket väl – att man tar fram nya regler. Där har vi ett arbete som pågår, där experter tar fram underlag i form av förenklade regler när det gäller till exempel klimatomställningen, när det gäller att starta och driva gruvor, när det gäller återvinning, som naturligtvis är en viktig del av vår strategi för en mer cirkulär ekonomi, och när det handlar om digitaliseringen, där ett antal av våra myndigheter jobbar aktivt. Jag håller med Lars Hjalmered om att Skatteverket verkligen är en förebild, som fler och fler myndigheter tar efter. Pandemin har verkligen visat kraften i digitaliseringen, och där tror jag också att vi behöver fortsätta hjälpas åt.

Vi håller också på att gå igenom sektor för sektor och jobba med förändringar, i den egna statliga administrationen men också naturligtvis i relation till kommunerna. Därtill, fru talman, kommer vi i närtid, nu när pandemin förhoppningsvis håller på att klinga av, att presentera nya förenklingsspolitiska mål – före midsommar, är min förhoppning.

Fru talman! Man kan naturligtvis ägna tid åt att skälla på varandra i en för Sverige ganska svår tid. Eller så kan man konstatera att det har varit, både för oppositionen och definitivt för regeringen, prio nummer ett, två och tre att hantera effekterna av pandemin.

Resultatet, fru talman, är förhoppningsvis – nu är vi inte riktigt där, som sagt – att vi kommer att kunna se att antalet konkurser har hållits på en väldigt låg nivå trots den djupa krisen och att antalet människor som behövt lämna jobbet ändå har kunnat hållas nere genom många av de insatser vi gjort, som korttidsstöd, omställningsstöd och omsättningsstöd. Vi har prioriterat ett stort antal olika stöd för det svenska näringslivet.

Anf. 6 LARS HJÄLMERED (M):

Fru talman! Näringsministern tycker att det är oppositionsnäll och skäll i riksdagens kammare när vi tar en viktig diskussion om regler. Jag kan vara tydlig och säga att det har varit en stenhård pandemi som vi måste dra lärdomar av. Jag tror att vi ganska snart kommer att komma tillbaka till frågor om företagares villkor, arbetslöshet och konkurrenskraft för industrin. Det är i ljuset av det, fru talman, man ska se debatten och diskussionen om regelkrångel och allmänna villkor.

Vi har haft ett år av pandemi, men vi har också haft flera år med Ibrahim Baylan som näringsminister där en färdig ansökan om en gruva i Norrbotten har legat på hans bord utan att han tagit beslutet. KU har fällt honom på grund av att han inte har fullföljt sitt uppdrag på området.

Min förväntan är större på denna och andra regeringar. Jag tycker att vi ska göra som danskarna och införa ett implementeringsråd för att titta på om nya regler från EU kan införas i dialog med en trappstegsmodell, som man har i Danmark, och utan överimplementering. Det är också ett beslut som riksdagen har fattat men där regeringen inte tydligt har återkommit: Hur ska vi undvika en överimplementering framåt?

Jag tycker att det finns en förväntan att inemot nästa mandatperiod se till att ta tag i och ändra miljöprövningen för att göra det enklare för industrier och andra som vill utveckla och etablera sig. Jag tycker att vi måste ha en regering som tydligare engagerar sig för svenskt näringslivs intresse i EU-processerna och Bryssel. Ta bara diskussionen om den pågående taxonomin, där regeringen har varit påfallande passiv och där regler kan hota villkoren för gruvor, skog- och vattenverksamhet och annat. Här mås-

te man tydligare stå upp så att det blir rätt regler och implementering framåt.

Ytterst handlar detta om villkoren för enskilda företagare, att de ska ha rätt villkor för att kunna vara med och utveckla företag, skapa jobb och bidra till välfärdens finansiering.

Anf. 7 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Det är lätt att stå i riksdagens talarstol och hitta på eller påstå saker. Men, fru talman, det var ju inte så länge sedan Moderaterna ledde landets regering. Då pekade den dåvarande regeringen, framför allt statsministern, ut Svenskt Näringsliv som ett särintresse – fackföreningsrörelsen också, för den delen. Man hade knappt någon dialog då man ansåg att man själv stod för allmänintresset och därmed inte kunde lyssna på särintressena. Man pekade ut större delen av det svenska näringslivet, nämligen industrin, som någonting som var på väg bort, åtminstone vad gällde sysselsättning. Det gjorde att man inte hade en aktiv politik och ett aktivt sätt att jobba.

När Sverige fick en ny regering 2014, fru talman, vände vi på detta. Vi satte oss ned tillsammans med både fackföreningsrörelsen och näringslivet och jobbade intensivt. Det handlade om näringslivets digitala omställning, vilken naturligtvis är oerhört central för konkurrenskraften. Det handlade om näringslivets klimatomställning, som har visat sig vara guld värd när vi nu ser stora investeringar komma i vårt land. Det handlade om kompetensförsörjning och livslångt lärande, vilket ju också är väldigt centralt för att det svenska näringslivet ska kunna fortsätta växa. Vi har ett näringsliv som är väldigt starkt och som utvecklas men där det naturligtvis också finns fortsatta utmaningar.

På samma sätt, fru talman, jobbar vi vidare med de regelförenklningar som vi har initierat. En del implementeras i detta nu. I en del fall väntar vi på underlag från experter som gör att vi kan förändra regelverken.

Därtill, fru talman, är det viktigt att tänka på – och det är någonting som också Lars Hjälmered bör ha med sig – att även om en del handlar om regelverk handlar en hel del också om hur de implementeras. Där finns det väldigt mycket att göra, både med digitalisering och med myndigheternas sätt att jobba. Jag ser fram emot att fortsätta att driva den processen nu när vi förhoppningsvis är på väg ut ur denna eländiga pandemi.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 7 Svar på interpellation 2020/21:720 om besöksnäringens förutsättningar

Anf. 8 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Tobias Andersson har frågat mig vilka åtgärder jag och regeringen avser att vidta för att stötta besöksnäringen nu under den fortsatta pandemin och vilka åtgärder jag och regeringen avser att vidta för att bidra till en enklare återstart för besöksnäringen i takt med att vi också tar oss ur denna pandemi.

Fru talman! Det är ett mycket tufft läge som många företag och branscher, däribland besöksnäringen, befinner sig i på grund av coronapandemin.

Regeringen har sedan pandemins start sjösatt en rad stödåtgärder för att mildra konsekvenserna för både jobb och företagande. Genom stöd till i grunden livskraftiga företag kan dessa stå redo att starta igång igen så snart samhället börjar öppna upp. Flera av de stödåtgärder som regeringen har presenterat kan företag inom besöksnäringen ta del av, till exempel tillfälligt sänkta arbetsgivar- och egenavgifter, tillfällig rabatt för fasta hyreskostnader i vissa branscher, anstånd med skattebetalningar, korttidsstöd och statlig lånegaranti till små och medelstora företag. Regeringen har även föreslagit att flera stöd förlängs september ut.

Fru talman! Regeringen har vidare beslutat om ett mer träffsäkert regelverk, anpassat för olika arrangemang, utifrån risken för trängsel och smittspridning av covid-19 från och med den 1 juni 2021. Det gäller bland annat deltagartaken. På Folkhälsomyndighetens förslag har också öppettiderna för serveringsställen förlängts till 22.30 från och med den 1 juni i år.

Avslutningsvis har regeringen vid ett flertal tillfällen tillfört Tillväxtverket medel för att det ska vara möjligt att hantera processerna kring stödet vid korttidsarbete så effektivt som möjligt. Utbetalningar av beviljat korttidsstöd till företag för perioden december 2020 till och med juni 2021 påbörjades under vecka 14, och Tillväxtverket har rekryterat närmare 250 nya handläggare sedan början av 2021 för att skynda på handläggningen av stödet.

Anf. 9 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Jag har under mer än ett års tid gång efter annan i denna kammare beskrivit och beklagat hur det svenska näringslivet drabbats av pandemin och reaktionerna på pandemin. Det är politiska reaktioner i form av rekommendationer och restriktioner, men det är också individuella reaktioner genom ändrade rörelsemönster som påverkat näringslivet.

Särskilt drabbad har besöksnäringen varit. Minimal utrikesturism i kombination med förändrade rörelsemönster och kraftigt inskränkande restriktioner och rekommendationer har inneburit att stora delar av besöksnäringens verksamhet begränsats och uteblivit.

Det kan vara värt att i sammanhanget lyfta ett par exempel på dem som har drabbats.

Det kan vara barägaren vars största inkomstkälla är den alkohol som säljs på kvällar och nätter. Men under lång tid har han varit tvungen att stänga redan 20.30 och fått se sina kunder gå hem till efterfester i trånga lägenheter i stället för att vara kvar i hans kontrollerade och övervakade barmiljö.

Det kan vara restaurangägaren som lever på alla de affärsmiddagar som vanligtvis äger rum efter att kundbasen har avslutat sina långa arbetsdagar men som han nu gått miste om eftersom dessa kunder inte hinner både börja och avsluta sin middag innan 20.30.

Att dessa båda näringsidkare nu får ha öppet till 22.30 är en ytterst klen tröst i sammanhanget.

Det kan vara resebyrån som vanligtvis hjälper svenskar att se världen och världen att se Sverige men som nu tvingats stänga ned på grund av de reserestriktioner som gäller både här och utomlands.

Restriktionerna och rekommendationerna har återkommande haft slag-sida mot besöksnäringen, trots att det saknats underlag som styrkt behovet av åtgärderna. Deras näringsfrihet har begränsats, men trots det har de långt ifrån alltid fått en skäligen ersättning för det offentliga ingrepp i deras verksamhet.

Jag kan med stolthet konstatera att Sverigedemokraterna tillsammans med andra partier i oppositionen genomgående under pandemin har varit lyhörda gentemot näringslivet, inte minst besöksnäringen, och aktivt försökt verka för att erbjuda de förutsättningar som behövs.

Tyvärr har oppositionen inte sällan mötts av ointresse, bristande engagemang och långsamhet från regeringen och regeringspartierna. Och när vi väl, efter idogt arbete, har lyckats få stödåtgärder på plats har nya regeringsrelaterade problem uppstått, nämligen betungande byråkrati, oklara processer och långa handläggningstider. Många är de näringsidkare som först glatt sig över att regeringen slagit på stora trumman och lovat dem pengar för att sedan bli besvikna över att pengarna inte nått dem trots att de har rätt till dem.

Fru talman! Ibrahim Baylan nämner i sitt svar några av de åtgärder som regeringen har implementerat under pandemin. De är bra, och vi har stått bakom dessa. Det ursäktar dock inte regeringens bristande initiativförmåga, långsamma hantering och byråkratiska låsningar.

Nu senast motsatte sig regeringspartierna initialt utskottsinitiativet om bland annat kortare handläggningstider. Efter mycket om och men har det nu klubbats här i Sveriges riksdag. Min fråga till Ibrahim Baylan blir därför: När kommer regeringen att agera på detta?

Anf. 10 LARS HJÄLMERED (M):

Fru talman! Nu har vi haft lite drygt ett år av en pandemi som har slagit jättehårt mot både Sverige och resten av världen. Vi har alla drabbats på olika sätt. Över 14 000 personer har dött i Sverige, och tiotusentals människor har blivit av med sina arbeten. Besöksnäringens organisationen Visita sa nyligen att 50 000 jobb har försvunnit under det senaste året.

Vi kan se att det som hände för lite drygt ett år sedan var något som slog in och som vi först inte visste hur allvarligt det var, hur länge det skulle pågå och vilka effekter det skulle få på oss som personer och hela vårt samhälle.

Effekterna i näringslivet har onekligen varit väldigt stora men också spretande. Stora delar av industrin har klarat sig efter omständigheterna ganska bra. I min egen hemstad Göteborg hade Volvgruppen alla nästan 20 000 svenska anställda permitterade. De kunde sedan komma tillbaka och nästan hoppa på i farten medan många andra delar av vårt näringsliv – kultur, idrott, transporter, besöksnäring och handel – har varit och fortsätter att vara väldigt drabbade.

Inom handeln har en pågående omdaning och e-handel tryckts igenom. Besöksnäringen har drabbats då människor inte har kunnat träffas eller har fått gå hem ganska tidigt på kvällen, och man kanske inte träffar kollegor eller vänner som man gjorde tidigare. Det där att kunna gå på teater eller bio har varit borta under flera månader.

Fru talman! Det har varit ett stort problem under det här året att regeringen har varit påfallande senfärdig med att hantera krisstöd till alla de här drabbade företagarna. Det har ofta tagit veckor och månader för rege-

ingen att över huvud taget bestämma med sina stödpartier om man ska hjälpa företagarna. Det har tagit veckor och månader innan man har återkommit till riksdagen med lagförslag. Efter riksdagsbeslut har det sedan tagit veckor och månader för myndigheter att anpassa arbetsprocesser och datasystem innan drabbade företagare slutligen har kunnat ansöka och få in pengar på kontot.

Ett konkret exempel är de som behövde stöd och hjälp efter den krisande sommaren förra året – vi pratar alltså om augusti och framåt – när krögarna hade det tufft. De kunde först i år, ett halvår senare, ansöka om hjälp. Den enda anledningen till detta är att regeringen i de här delarna inte har skött krisstöden på ett tillräckligt bra sätt.

På sistone har riksdagen fattat ett antal beslut om ett antal uppmaningar till Ibrahim Baylan och hans kollegor om att nu både förlänga och utveckla krisstöden. Det första handlar om att man ska ta fram – det har regeringen i uppdrag – ett så kallat omställningsstöd som inkluderar personalkostnader och återkomma med förslag. Det andra handlar om att regeringen ska titta på permitteringsstödet, korttidsarbetsstödet, och se hur man snabbare kan betala ut pengar. Det tredje handlar om att regeringen ska ta fram lagförslag som rör de fall där det pågår brott, det vill säga att folk försöker förfuska sig till pengar som de inte har rätt till. Så har det varit i det här systemet som regeringen har sjösatt, och det måste vi sätta stopp för. Det fjärde är att riksdagen har varit tydlig med det som man kallar proportionalitet. På vanlig svenska betyder det att man ska skilja på vad som är brottsligt och vad som kan vara småfel och slarv.

Min enkla fråga, fru talman, är: Vad har näringsministern konkret gjort för att fullfölja de här riksdagsbesluten under veckorna som har gått sedan vi fattade beslutet för att företagare ska få hjälp och för att de ska få det snabbare än tidigare?

Anf. 11 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Sanningen är att efter den initiala chocken som drabbade större delen av det svenska näringslivet under förra året kunde delar av näringslivet – större delen av industrin – komma igång igen medan de branscher och sektorer som har med människor att göra och där människokontakt nästan är en förutsättning har haft det tufft. Kultur, som vi hörde här, resor, hotell, restaurang med mera har varit i den här väldigt tuffa situationen sedan dess.

Fru talman! Jag tror att det är viktigt när vi väl är igenom den här pandemin att vi gör en ordentlig utvärdering och gör den med stor ödmjukhet. Det är naturligtvis alltid lätt att se bakåt och säga att man borde ha gjort på ett visst sätt just då. Men när man är mitt i det kan jag nu säga av egen erfarenhet att det inte är lika lätt att göra den typen av bedömning.

Men en sak kan jag, fru talman, säga med stor säkerhet, och det är att det var väldigt bra att vi inte följde de förslag som Sverigedemokraterna respektive Moderaterna lämnade förra våren. När Sverigedemokraterna testade opinionsvinden genom att gå ut och säga att vi borde stänga samhället mer – man föreslog till exempel att skolorna skulle stängas – visade det sig att svenska folkets aptit på den strategin inte var särskilt stor – tack och lov, har det visat sig.

I de länder, fru talman, där man valde den här typen av lockdowns var man tvungen att göra om det inte bara en gång utan ytterligare två gånger. Det hade stora effekter för människor, företag och löntagare.

Fru talman! Jag tror också att det var väldigt bra att vi inte följde Moderaternas initiala förslag om att vi skulle betala ut 100 miljarder i krisstöd varje månad till företag oavsett om de hade svårigheter eller ej. Hade man dragit den linjen – och vi vet ju nu hur länge pandemin har varat och att den fortfarande varar – skulle vi i det här läget betalat ut 1 500 miljarder kronor av skattebetalarnas medel till företag som behövde det men också till väldigt många företag som inte behövde det, till exempel genom sänkta arbetsgivaravgifter, som Moderaterna föreslog.

Det hade gjort att pengarna inte skulle ha räckt, och då skulle vi ha haft stora bekymmer att stötta just de företag som fortsätter att ha väldigt stora behov för att verksamheten har stått still.

Fru talman! Jag tycker att det är klokt av såväl Sverigedemokraterna som Moderaterna att backa från sitt förslag om att betala ut pengar efter fyra veckor även om ansökan var inkomplett eller inte hade hunnit behandlas. Det var klokt av er att backa från det, för det hade gjort att kön av mindre nogräknade personer nog hade blivit lång. Anledningen till att polisen säger att antalet brottmål inte är högre är att vi tack och lov har haft ett regelverk där vi också har haft en viss kontroll.

Ja, det har tagit för lång tid ibland, särskilt om man har varit mitt i ett akut skede. Men det är viktigt att se till att de här miljarderna – hittills är det i runda tal 95–100 miljarder kronor i direktstöd som vi har hjälpt det svenska näringslivet med – hamnar hos rätt företag. Och där är besöksnäring, hotell och restaurang med rätta bland de som har tagit emot mest stöd för att verksamheten på grund av pandemin i stora drag har fått ligga nere.

Jag tror, fru talman, att vi kommer att ha glädje av, nu när vi startar om, att vi har företag som snabbt kan komma på banan igen.

Anf. 12 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Jag tackar Ibrahim Baylan för svaret. Han väljer dock att utifrån sin vantolkning av våra och Moderaternas förslag recensera desamma i stället för att svara på de frågor som lyfts fram här. Jag vill påminna statsrådet om att det vanliga förhållningssättet är att riksdagen granskar regeringen och inte att regeringen väljer att hitta på saker att granska hos riksdagen.

Om vi håller oss till det förstnämnda har det ställts en rad konkreta frågor till näringsministern om när man kommer att agera på den uppsjö av tillkännagivanden om stödåtgärder som nu behövs i näringslivet. Jag förstår att regeringen vill att granskningen ska följa efter pandemin. Men nu har såväl riksdagen som näringsliv och intresseorganisationer påtalat uppenbara brister i regeringens arbete. Den granskningen behöver inte dröja. Den granskningen har ägt rum. Det är dags för regeringen att börja leverera.

I mitt förra anförande kritiserade jag regeringens agerande under pandemin. Det är kritik som jag är långt ifrån ensam om att föra fram. I min interpellation belyste jag exempelvis Visitas kritik. I en intervju med Tidningen Näringslivet den 10 maj i år kritiserade Visitas vd Jonas Siljhammar de enligt honom grundlösa restriktionerna. Han sa: ”Nu går vi in i detaljer för att skruva på de befintliga stöden. Vi har haft hundratals kon-

takter med medlemmar där vi ser att det är något i stöden som inte fungerar.” Han anförde vidare: ”Det som sker på Tillväxtverket är att betrakta som ett haveri. Inställningen verkar vara att hellre ska en lag tolkas in absurdum än att pengarna faktiskt når fram.”

Fru talman! Det tål att upprepas att regeringspartierna trots denna kritik från den mest drabbade branschen inte har gjort mer. Trots denna kritik valde regeringspartierna i näringsutskottet att motarbeta, förhala och urvattna utskottsinitiativet om snabbare handläggningstider.

Men nog om min kritik på det temat; jag berörde den i mitt förra anförande. Det jag nu skulle vilja fokusera på är restriktionernas och rekommendationernas rimlighet. Som jag sa har restriktionerna kritiserats kraftigt av den hårt drabbade besöksnäringen men även av idrotten, kulturen, ungdomar och egentligen alla som inte uppskattar att det offentliga, staten och regeringen, begränsar deras fri- och rättigheter.

Nyligen annonserade regeringen en plan för hur man avser att successivt öppna upp samhället och ge oss våra liv tillbaka. Ibrahim Baylan berörde detta i sitt svar. Han sa bland annat: ”Regeringen har vidare beslutat om ett mer träffsäkert regelverk, anpassat för olika arrangemang, utifrån risken för trängsel och smittspridning av covid-19 från och med den 1 juni 2021.”

Jag instämmer i att åtgärderna har varit långt från träffsäkra. Jag har tidigare beskyllt dem för att huvudsakligen vara av symbolisk karaktär. Men att även Ibrahim Baylan tillstår detta förvånar mig. Om jag tolkar statsrådet rätt var det först för en dryg vecka sedan, den 1 juni, som regeringen lyckades få ett träffsäkert regelverk på plats. Det är så han formulerar sig i sitt svar. Det är drygt ett och ett halvt år in i pandemin. Man brukar säga bättre sent än aldrig, fru talman. Så är det naturligtvis, men det känns onekligen som en klen tröst i sammanhanget.

Min andra fråga i interpellationen var vilka åtgärder ministern och regeringen avser att vidta för att bidra till en enklare återstart för besöksnäringen i takt med att vi nu tar oss ur pandemin. Utgör den successiva återgången till våra normala liv statsrådets fullständiga svar på den frågan, eller har statsrådet fler åtgärder i fickan?

Anf. 13 LARS HJÄLMERED (M):

Fru talman! Nu har vi levt i drygt ett år med en allvarlig pandemi. Den har slagit mot vårt samhälle och det svenska näringslivet och lett till väldigt långtgående effekter. Jag tror att det räcker att prata med varenda handlare och varenda krögare i Sverige för att se att till exempel förut fullbelagda hotell bara rasade i fråga om beläggning. Gästerna kom inte till en början. Då pratar vi om tiden före de olika formerna av restriktioner kom.

Det finns lärdomar man kan dra. Antingen kan man göra som näringsministern och bara skylla på Moderaterna, Sverigedemokraterna och andra oppositionspartier och hitta på lite om olika förslag, eller så kan vi ta en seriös diskussion.

Jag tror att ett stort misstag som regeringen gjorde förra året var att inte vara förberedd under och efter sommaren. Det fanns ingenting förberett i statsbudgeten för en andra våg, varken indikativt eller när det gäller pengar eller åtgärder. Det var ett stort misstag som ledde till att åtgärder försenades. Så här långt in i det som jag tror att vi alla hoppas kan vara slutfasen, nu när vaccinationerna rullar på, tycker jag att vi ska ta höjd för att behovet

av förlängningar av åtgärder och stöd, vilket regeringen har föreslagit, ska göras genom att man drar lärdom så att företagare kan få pengar snabbare.

Det är i ljuset av det som riksdagen har fattat en del beslut. För det första ska regeringen se till att få på plats ett nytt omställningsstöd som inkluderar fasta kostnader. För det andra ska man snabba på utbetalningar av korttidspermitteringsstöd. För det tredje ska man återkomma med lagförslag så att det blir brottsligt att fuska sig till pengar genom korttidspermitteringsstödet. Och för det fjärde ska regeringen utverka regler för det som kallas proportionalitet, att man skiljer på fusk och småfel.

Fru talman! Det vore mig främmande att, även om det är sommar, antyda att man är arbetsskygga i Regeringskansliet. Men jag vill veta vad näringsministern har gjort konkret för att fullfölja riksdagens beslut och hur planen ser ut framåt.

Anf. 14 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Jag förstår att varken Sverigedemokraterna eller Moderaterna vill kännas vid sina konkreta förslag från förra våren. Sverigedemokraterna testade ju vattnet för lockdowns, bland annat när det gällde den svenska skolan. Det har sedermera visat sig att svenska folkets aptit för det inte har varit särskilt stor.

Det är också ett faktum att Moderaterna föreslog att vi skulle betala ut stöd på 100 miljarder oavsett om företagen var i svårigheter eller ej. Nu när vi är inne i den 15:e eller 16:e månaden av pandemin kan man såklart räkna ut hur mycket av skattebetalarnas pengar det hade kostat och om vi hade haft råd att stötta de företag som verkligen behövde och fortsätter att behöva det. De kan tycka att det är otrevligt att jag tar upp det. Men det är ändå faktum när vi pratar om varför vi gjorde på detta sätt.

När man går in i en global pandemi på det här sättet blir väldigt mycket av arbetet sådant att man arbetar medan man springer. Jag tror att vi alla i grund och botten, när det väl slog till, försökte göra vårt bästa, jobba på och lägga fram förslag. Jag förstår som sagt att det är otrevligt att jag tar upp det i en politisk diskussion; det hade naturligtvis aldrig hållit.

Fru talman! Jag vill återgå till själva grundfrågan om vad det är vi gör och svara på flera frågor. Vi har sett till att myndigheterna får fler och mer resurser så att de kan anställa fler människor och handlägga. De ska se till att pengarna både kommer ut och kommer till rätt företag. Det ska ske kontrollerat så att inte organiserad brottslighet, som alltid passar på under kriser, drar nytta av skattebetalarnas pengar för att flytta fram sina positioner.

Moderaternas och Sverigedemokraternas förslag – som de tack och lov har backat från – var att betala ut även om i det här fallet myndigheterna inte hinner kontrollera att det är rätt företag eller att förutsättningarna stämmer. Det hade kunnat bli just en potentiell födkrok för oseriösa personer och oseriösa organisationer. Ja, jag vet att idén var att man om det visade sig vara fel skulle återkräva pengarna. Men jag tror att vi alla begriper att det bara hade fungerat på hederliga företagare. För den som inte hade rent mjöl i påsen hade de pengarna varit borta, fru talman. Det tror jag att vi alla kan se.

Fru talman! Vad är det absolut viktigaste för återstarten? Det är att vaccineringen fortgår, att vi ser till att svenska folket fortsätter att vaccinera sig så att vi undan för undan kan ta bort restriktionerna. De har ju inte

tillkommit för att någon av oss är elak eller ond. De har kommit till för att vi vet att smittan sprider sig när många människor befinner sig tillsammans och har väldigt nära kontakt. Det tror jag att vi alla begriper.

Jag tror på vaccineringen i kombination med en del av de åtgärder som vi nu vidtar för att komma igång – den budget som ligger för det här året är ganska expansiv. Vi vet tyvärr inte med 100 procents säkerhet att vi blir av med eländet. Men om vi kan skönja ljuset kan vi hjälpas åt och fortsätta att jobba tillsammans för att besöksnäringen ska återkomma till den väldigt starka utveckling vi hade före pandemin.

I detta avseende kommer jag att tillsammans med branschen och andra intressenter presentera en tioårig besöksnäringstrategi under sommaren. Där kan vi jobba tillsammans för att återigen se till att svensk besöksnäring kommer tillbaka och är en stark baskraft i vårt land.

Anf. 15 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! I någon bemärkelse är det ändå positivt att Ibrahim Baylan nu kände sig nödgad att lyfta fram ett par av de åtgärder som regeringen förespråkar. Naturligtvis hoppas vi alla på att vaccineringen kan fullföljas. Det är bara synd att regeringen inte har lyckats skyffla ut det här i en snabbare takt än vad som skett.

Restriktionerna har inte varit träffsäkra. Anders Tegnell har återkommande nekat till att han kunnat urskilja någon extra smittspridning i restaurangmiljöer än i andra miljöer. Det finns inga sådana belägg. Ändå är det mot besöksnäringen som näringsministern och den övriga regeringen har valt att rikta sitt agg för att framstå som handlingskraftiga och som att man tar det hela på allvar när man står bakom ett kapitalt misslyckande med snart 15 000 döda svenskar. Det ligger naturligtvis i regeringens intresse att visa handlingskraft även om sådan har saknats i konkreta och reella gynnsamma åtgärder.

Det handlar dock inte bara om att vaccinera eller att successivt ge människor deras liv tillbaka, utan regeringen har också haft gott om tid att vidta åtgärder som underlättar för en återhämtning. Vi talar om strukturförändringar. Det finns en uppsjö av tillkännagivanden från riksdagen, inte minst om sådant som gäller besöksnäringens regler. Där finns nu en byråkrati som tynger och hämmar besöksnäringen. Trots detta har regeringen inte vare sig före eller under pandemin tagit tag i detta.

Vi kan ta gårdsförsäljning som exempel på det här. Ett annat exempel är danstillstånd. Dessa behöver kanske inte tillämpas just nu, men regeringen skulle kunna ta tag i frågan och sjösätta dem. När pandemin är över skulle man ha en lösning för att ta bort delar av den byråkrati som nu begränsar besöksnäringen. Andra exempel, där Sverigedemokraterna går fram, handlar bland annat om hotelltillstånd, cateringtillstånd, serveringtillstånd, personalliggare och en översyn av momssatser. Allt detta hade regeringen kunnat passa på att göra under pandemin. Det har man dock inte, och det är synd.

Anf. 16 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Vi är förhoppningsvis på sluttampen av en global pandemi som har påverkat oss till liv, hälsa och sysselsättning, helt enkelt hela vårt liv. Det är vår förhoppning att vaccineringen kommer att vara det som tar knäcken på pandemin. Men visa av uttalanden från en del länder redan

under förra sommaren om att detta hade besegrats vet vi att vi inte kan vara helt säkra. Det gäller för oss att fortsätta jobba på systematiskt och hjälpas åt för att bli av med pandemin.

Vaccineringen kommer naturligtvis att vara oerhört central. Det gläder mig att svenska folket är på och vill vaccinera sig och att detta fortsätter under sommaren så att vi inte återkommer till den situation som vi hade i höstas.

Parallellt med detta är jag också väldigt glad över att vi har stått tillsammans, fru talman. Vi har i runda tal använt 100 miljarder av skattebetalarnas pengar för att stötta de branscher och företag som har haft oerhört tufft. Där finns hotell, restaurang och besöksnäring högst upp på listan. Vi har försökt att göra det här på ett sätt som inneburit att pengarna verkligen har gått till de företag som behöver dem och inte, för att använda Tobias Anderssons ord, skyffla ut skattebetalarnas pengar – eller för den delen, som Moderaterna föreslog förra våren, bara skicka ut 100 miljarder per månad.

Jag tror att det här var klokare. Även om det har varit oerhört smärtsamt ser vi trots allt att vi har varit ett av de länder med lägst överdödlighet i Europeiska unionen. Vi är ett av de länder som har tappat minst i bnp. Jag tror att det också kommer att visa sig att vi har kunnat rädda väldigt många svenska jobb på detta sätt.

Fru talman! Det har varit en väldigt tuff tid, och det kanske fortsätter en tid till. Vi kommer dock att göra vårt bästa för att jobba tillsammans med näringslivet.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2020/21:780 om åtgärder för en starkare materielförsörjning

Anf. 17 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Pål Jonson har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder i närtid för att stärka den svenska materielförsörjningen, om jag ser något behov av förstärkningar av kompetensen på Regeringskansliet när det gäller materielfrågor, om jag avser att öka satsningarna på försvarsforskningen samt hur jag avser att hantera frågan om behovet av en svensk strategi för försvarsindustrin.

Det nu gällande försvarsbeslutet fattades av riksdagen den 15 december 2020 och omfattar perioden 2021–2025 med en utblick mot 2030. I och med försvarsbeslutet har beslut fattats om stora satsningar inom bland annat materielområdet. Genomförandet av försvarsbeslutet kommer att följas av regeringen genom den återrapportering och de underlag i övrigt som lämnas av myndigheterna. Utifrån detta kommer regeringen att fatta de beslut som behövs. Generellt uppfattar jag dock att myndigheternas arbete med att stärka materielförsörjningen och genomföra försvarsbeslutet ligger väl i linje med vad riksdagen och regeringen beslutat.

Materielförsörjningen bidrar till krigsorganisationens operativa förmåga och Försvarsmaktens möjligheter att lösa sina uppgifter. Materielförsörjningen utgör således en viktig del av genomförandet av försvarsbeslutet, och en stor del av kompetensen kring materielförsörjningen finns

hos myndigheterna. För närvarande ser jag inget behov av att förändra organisationen inom Regeringskansliet.

Forskning och utveckling på försvarsområdet ska bidra till att anpassa och utveckla Försvarsmaktens operativa förmåga och dess möjligheter att möta framtida hot och utmaningar. Satsningar på försvarsforskningen är en del av de satsningar som nu görs inom det militära försvaret. Regeringen är därför överens med samarbetspartierna om att öka anslaget *Forskning och utveckling* med cirka 300 miljoner till och med 2025.

Regeringen tillsatte i november 2020 en utredning om en materielförsörjningsstrategi för det militära försvaret. Utredaren ska klarlägga förutsättningarna för materielförsörjningen, analysera försvarsmarknaden och utveckla statens relation till försvarsföretagen. På så sätt får vi förslag på en strategi som på ett uthålligt och kostnadseffektivt sätt bidrar till att det militära försvarets behov av materiel och relaterad forskning, teknikutveckling och tjänster tillgodoses i fred, kris och krig.

Anf. 18 PÅL JONSON (M):

Fru talman! Tack, försvarsministern, för svaret på min interpellation! Jag kommer att ta upp tråden där försvarsministern slutade, nämligen utredningen om den kommande materielförsörjningsstrategin. Jag sitter nämligen med i referensgruppen för denna utredning.

Det var Försvarsberedningen som gjorde bedömningen att Sverige behöver en ny materielförsörjningsstrategi. Utredningen från Försvarsberedningen kom i maj 2019. Jag kan konstatera att regeringen tog god tid på sig för att tillsätta en utredare och skriva direktiv. Det tog ett och halvt år innan man agerade. Det innebär att den här utredningen inte kommer att vara klar förrän tidigast i maj 2022, vilket innebär att Sverige inte kommer att få en ny materielförsörjningsstrategi på plats förrän tidigast under andra halvan av 2023, enligt min bedömning.

Fru talman! Det finns likväl starka skäl till att Sverige behöver en ny materielförsörjningsstrategi. Det viktigaste är definitivt det försämrade omvärldsläget. Den förra materielförsörjningsstrategin skrevs för 15 år sedan, och vi har ju ett helt annat omvärldsläge att hantera i dag. Risken för ett väpnat angrepp mot Sverige kan inte uteslutas. Vi måste helt enkelt vara säkra på att Försvarsmakten kan få den försvarsmateriel som den behöver i såväl fred som kris och ytterst krig. Vi måste tillgodose att vi har en mycket högre försörjningssäkerhet på försvarsmaterielområdet vid ett försämrat omvärldsläge.

Fru talman! Det är också viktigt att beakta hur vår försvarsmaterieförsörjning påverkas av det fördjupade EU-samarbetet. När vi fattade beslut 2007 om den nuvarande försvarsmaterieförsörjningsstrategin byggde den på en anpassning till EU:s försvarsupphandlingsdirektiv. Sedan 2007 har det dock skett hiskeligt mycket inom EU-samarbetet. Vi har numera EU:s försvarsfond att förhålla oss till. Denna fond består av närmare 80 miljarder kronor under programperioden. Ur den ska man kunna få bidrag för att utveckla militära förmågor på gemensam europeisk grund.

Jag tror att det är väldigt viktigt att Sverige i sin materielförsörjningsstrategi har en strategi för hur man ska förhålla sig till EU:s fördjupade säkerhets- och försvarspolitik. Försvarsfonden finns. Pengarna ska hem till huvudstäderna. Nu behöver vi dra nytta av den försvarsfond som finns för att stärka det svenska militära försvaret. I grunden handlar det om att vi

kommer att betala in närmare en halv miljard kronor till försvarsfonden varje år. Då måste vi helt enkelt se till att den används även för att bygga upp det svenska försvaret och försvarsindustrin som är befintlig i Sverige. Annars kommer vi att finansiera andra länders försvarsmakter och försvarsindustrier. Vi behöver också ha en mycket starkare process som håller ihop myndigheter, akademi och företag i Sverige om vi ska vara framgångsrika i EU:s försvarsfond.

Fru talman! Det jag saknar i utredningen kopplat till materielförsörjningsstrategin är frågan om Sverige också ska ha en försvarsindustristrategi. Jag kan tycka att vi vore betjänta av att ha en sådan. Det handlar om att det försämrade omvärldsläget medför att vi behöver tänka hårdare i termer av försörjningstrygghet, men det handlar också om att de försvarsföretag som finns i Sverige utgör en del av vår samlade försvarsförmåga.

När Peter Hultqvist var i opposition sa han att han gärna ville ha en försvarsindustristrategi. Men jag satt med honom under förhandlingarna inför det här försvarsbeslutet, och då förstod jag att han inte var lika entusiastisk för en försvarsindustristrategi. När Peter Hultqvist var i opposition sa han: Om vi inte får en försvarsindustristrategi kommer det att utarma den svenska försvarsindustrin långsiktigt. Jag vill fråga försvarsministern varför han har bytt uppfattning i den frågan.

Anf. 19 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Det är intressant att se hur den politiska debatten förändras. Många av de saker som var faktum när vi kom till regeringsmakten 2014 har vi varit tvungna att på olika sätt stegvis beta av och förändra. Jag tycker att det är bra att vi har kommit till den här punkten nu; vi står i början av en förändring av materielförsörjningen i Sverige, om den här utredningen kan leda till en plattform för detta. Det är klart att de gamla principerna och de gamla regelverken, som bland annat försvarades av tidigare försvarsministrar, inte är till fyllest i dag, om de nu ens var till fyllest på den tiden.

De frågor man ska titta på i den utredning som vi tillsatte i november 2020 handlar om att klarlägga förutsättningarna för materielförsörjningen, analysera Försvarsmakten och utveckla statens relation till försvarsföretagen. Det här ger en möjlighet att belysa materielrelaterade och försvarsindustrirelaterade frågor. Jag lägger särskilt väldigt stor vikt vid punkten om att utveckla statens relation till försvarsföretagen.

Om man i det här också lägger in särskilda säkerhetsintressen som vi har på vissa områden, det som Pål Jonson nämner om försörjningsberedskap och så vidare, lägger man in rätt så tunga bitar som är direkt relaterade till försvarsindustrins förutsättningar. I stället för att fastna för mycket i ordvalen ser jag nog att den här utredningen, som nu ska genomföras, lägger en bra grund till en diskussion om hur statens relation till försvarsföretagen ska se ut. Det är väl i det perspektivet man ska se detta.

Vad gäller EU-samarbetet måste vi agera för att värna svensk försvarsindustri och svenska intressen. Det får inte vara så att processen inom EU drivs på ett sådant sätt att vissa länder dominerar över andra på den här marknaden. Det förs också resonemang om långtgående anpassningar, som skulle leda till att man stöter ut en del av de produkter som i dag tillverkas av olika försvarsföretag i Europa. Man måste ha detta klart för sig. Vi måste orka balansera detta för att hävda svensk försvarsindustri.

Den europeiska försvarsfonden, EDF, är naturligtvis central och bör vara en integrerad del av den svenska materielförsörjningen. EDF ingår som en del i EU:s långtidsbudget och finansieras genom den samlade EU-avgiften. Att vi ska jobba med EDF ser jag som naturligt. Vi ska försöka vara aktiva för att ta till oss de ekonomiska fördelar och möjligheter som finns, men vi måste också vara uppmärksamma på det som ur konkurrenssynpunkt kan vara problemställningar och stora utmaningar. De kanske inte alltid utgår från rent sunda intressen, utan kan också manövreras utifrån rent nationella dimensioner och intressen gällande vem som ska dominera vilken marknad.

Anf. 20 PÅL JONSON (M):

Fru talman! Jag hörde försvarsministern beklaga sig över tidigare moderata försvarsministrar och de principer som finns för materielförsörjningsstrategin. Men jag har läst direktiven till utredningen noggrant, och det står faktiskt att principerna för den nuvarande materielförsörjningsstrategin ska fortsätta att gälla. Man ska upphandla befintlig materiel, sedan utveckla tillsammans med andra och i sista hand egenutveckla. Det verkar vara fastlagt att det ska fortsätta vara så. Jag vill bara konstatera det.

Sedan är det naturligtvis så att vi ska värna svenska intressen och svensk försvarsindustri i Bryssel kopplat till försvarsfonden, Pescoprojektet och allt sådant. Det kan man också göra genom ett kraftfullt svenskt engagemang, så att man får stort genomslag för de intressen och preferenser som man har. Här tycker jag att regeringen har gjort ett bra jobb för att säkra tredjelandsdeltagande. Där är vi helt eniga. Men jag tror att det är väldigt viktigt att vi också hela tiden arbetar med att koppla samman detta med vår egen försvarsplanering, så att vi får ut så mycket som möjligt av EDF för att stärka det nationella försvaret.

Jag vill återkoppla lite grann till en annan fråga i interpellationen. Den handlar om satsningarna på forskning och teknikutveckling. Precis som försvarsministern säger i svaret går nu FOT-anslaget upp med 300 miljoner, vilket innebär att det kommer att ligga på ungefär 1 miljard kring 2025. Det är väl bra att det rör sig i rätt riktning. Sedan ska man ha klart för sig att det anslaget till forskning och utveckling under det senaste årtiondet har fallit från 2 miljarder ned till 700 miljoner kronor. Vid sidan av det: När regeringen prioriterade forskningen för det civila försvaret lade man noll kronor på forskning och teknikutveckling för det civila försvaret fram till 2025.

Jag tror att vi kommer att behöva göra mer och större satsningar på forskning och teknikutveckling. Det har inte minst att göra med att den tekniska utvecklingen nu går oerhört snabbt. Är det någon gång man behöver satsa på att hänga med i teknikskiften är det nog i det här läget.

Här jobbar många andra länder väldigt systematiskt. I USA har man någonting som heter Försvarsinnovationsinitiativet, där man jobbar systematiskt för att spinna in civil teknik för militär applikation. I Storbritannien jobbar man med sin integrerade översyn, och även det handlar väldigt mycket om att spinna in civil teknik för militär applikation. Kina jobbar, som försvarsministern vet, med den civil-militära fusioneringen.

Nu har också EU-kommissionen lanserat ett förslag som handlar om att man ska få ökade synergier mellan militär och civil forskning. Det tycker jag i grunden är utmärkt. Jag var därför överraskad när forsknings-

minister Matilda Ernkrans kom till försvarsutskottet och varnade för en för nära sammanlänkning mellan den civila och den militära forskningen. Bland annat ville man inte att Pescoprojekten skulle koordineras med EU:s civila säkerhetsforskning på Horizon och så vidare. Jag tror tvärtom att vi behöver så nära sammanlänkning som möjligt mellan civil och militär forskning.

En konsekvens av att forsknings- och teknikutvecklingsanslagen minskat över tid har blivit att försvarsföretagen fått ta större ansvar för den forskning och teknikutveckling som sker. Det är exportintäkterna som har finansierat mycket av försvarsföretagens egensatsningar. Samtidigt kan jag konstatera att regeringen inte har underlättat för försvarsexporten under den här mandatperioden. Man lade ned den enda myndighet som hade ansvar för försvarsexport, FXM. Man sänkte också anslaget för exportfrämjande verksamhet med nästan två tredjedelar. Det hänger inte riktigt ihop. Man försvarar försvarsföretagens möjligheter till export. De behöver använda pengarna för att investera i forskning och teknikutveckling. Vi måste förbättra förutsättningarna för export och inte försämra dem.

Anf. 21 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Det som är grunden för den utredning som pågår är att man tittar på hela materieförsörjningens förutsättningar, analyserar försvarsmarknaden och ser på vilken relation vi ska ha med försvarsföretagen i framtiden. Det innebär att vi ska försöka lägga en ny plattform för detta inför framtiden. Vi får väl se vad som kommer fram i arbetet med den parlamentariska referensgruppen, där man kan ta upp tankar och diskussioner.

Bara det faktum att vi lägger fram detta förslag vittnar om att det som vi har haft fram till nu inte håller. Det är också en tanke jag har haft under mycket lång tid: Det system som finns i dag måste utvecklas och förändras. Vi får väl se vad det leder till i slutändan.

Jag tror att med denna ganska omfattande belysning av materiel- och försvarsindustrins sätt att fungera i dag kan vi lägga grunden till en ordentlig strategi i de här frågorna. Vi har nu börjat i rätt ända och lagt en grund att bygga vidare på.

Det är bra att vi är överens om att anslaget till forskning och utveckling ökar med 300 miljoner. Det är ett grundläggande faktum att det går åt rätt håll.

När det gäller exportsidan kan jag bara säga att min bild av läget är att materielverket arbetar aktivt med att stödja exportfrämjande insatser och att vi från departementet gör det vi kan i dessa olika sammanhang. Vi försöker också göra det som är rimligt i förhållande till industrin. Det läggs ned mycket tid och arbete på den här typen av frågor, och man ska inte stirra sig blind på de exakta ekonomiska resurserna i sammanhanget, utan det handlar också om hur man använder befintliga resurser och hur man disponerar dem.

Jag tror inte att vi skulle kunna lösa de här frågorna genom att bara inrätta en ytterligare statssekreterartjänst på departementet. Det kan vara så att vi stegvis får gå in med andra åtgärder. För övrigt har budgeten för exportansträngningar ökat.

Jag uppfattar att vi har ett bra samarbete med industrin i dessa frågor. Den här typen av aktiviteter begränsas ju av den lagstiftning som riksdagen har antagit och de tillstånd som Inspektionen för strategiska produkter har att ge i sammanhanget. Det är inte bara att köra på allt som kan vara möjligt, utan det finns ju regelverk och begränsningar som här måste följas.

Exporten måste alltid ske i balans i förhållande till gällande lagar och regler. Det är ju allmänt vedertaget att den naturligtvis bidrar till att också gynna svensk försvarsförmåga och svensk försvarsmakt. Den kopplingen är oerhört tydlig i sammanhanget.

Jag menar att vi har ett läge där vi har stora utmaningar framför oss. Vi ska vara aktiva inom EU och EDF. Vi ska ta till vara de resurser som finns. Men vi ska också klara de svenska intressena här.

Det var bra att Pål Jonson ändå nämnde detta med tredjeland här, som vi har lagt ned mycket arbete på. Jag är också glad över att vi har kunnat ha en bra och bred dialog i den frågan. Men min erfarenhet av dessa sammanhang är att det krävs mycket uthållighet för att nå resultat. Det gäller också att man kan gå i koalition med andra länder med liknande intressen och orka och våga sätta ned foten, kanske även i tillspetsade lägen, om man ska kunna nå resultat. Det var väl så det blev när det gäller tredjeland.

Anf. 22 PÅL JONSON (M):

Fru talman! Det stämmer att anslaget för exportfrämjande i budgeten ökade med 5 miljoner. Jag tror att det i dag ligger på ungefär 30 miljoner. Förut har det legat på ungefär 90 miljoner, och det är fortfarande långt kvar innan man har återupprättat den nedskärning av exportfrämjandet som gjordes när den här regeringen tillträdde.

Sedan är det som försvarsministern säger: Exportfrämjande löser inte allt. Detta är svåra och komplexa affärer. De har ofta sin grund i pris eller prestanda hos systemet eller plattformen, men det är också säkerhetspolitiska överväganden som präglar mycket av detta.

Detta är inget enkelt. Jag brukar säga att med exportfrämjande är det ungefär som med logistik – man vinner inte kriget med logistik, men man förlorar det utan. Om vi ska producera svenska plattformar och system måste vi exportera, och då måste vi ha ett robust exportfrämjande på försvarsmaterielområdet. Det har vi tyvärr inte i tillräcklig omfattning i dag.

Låt mig avslutningsvis summera de skiljelinjer som jag uppfattar. Det är bra att vi får en ny materieförsörjningsstrategi på plats. Jag tolkar ändå försvarsministern som att han är öppen för tanken på en försvarsindustri-strategidimension som ska finnas med som en del i materieförsörjningsstrategin. Jag tror att det är viktigt om man accepterar de grundläggande teserna att försvarsindustrin utgör en del av vår samlade försvarsförmåga.

Sedan har vi olika uppfattningar när det gäller volymen på exportfrämjandet och de resurser som ska anslås för det, kan jag konstatera. Jag tror också att det är viktigt med ett kraftfullt engagemang från regeringen när det kommer till EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik. Här ser jag fram emot fortsatta debatter med försvarsministern.

Anf. 23 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Låt mig återkomma till detta med utredningen. Den tar upp sådana dimensioner att den kommer att lägga en grund för hur statens relation till försvarsföretagen ska se ut. Jag tror att många av de frågeställ-

ningar som kan finnas på den punkten också kan få ett svar i den typen av arbete. Sedan har man utifrån den parlamentariska gruppen också möjligheter att göra olika inspel i detta.

Jag tror att det är omöjligt att göra ett sådant här arbete utan att beröra det som Pål Jonson kallar den försvarsindustriella dimensionen. Det är ju, som jag har försökt förklara, en viktig del som hänger ihop med helheten, och det finns också uttryckt i direktiven.

Sedan vet jag inte om det är rätt att definiera att exportstödet ska återupprättas till 90-miljonersnivån, som om det skulle vara det optimala och lösningen på allt, så att man därefter är på grön kvist. Jag ser det inte som så enkelt.

Nu har vi fört in ytterligare medel i detta. Det innebär att man kan förstärka en del, men det viktiga är hur man prioriterar och hur man arbetar med olika exportsatsningar. Jag tycker att man gör ett bra arbete inom ramen för FMV. Vi försöker också från departementet att understödja detta på olika sätt. Jag brukar också personligen försöka engagera mig och understödja det på olika sätt. Detta är ju en typ av export som vi främjar från svensk sida.

Min erfarenhet är väl också att även om man leder när det gäller pris och prestanda kan det finnas andra aspekter som gör att man inte får jobbet. De är oerhört svåra att rå över för vår del. Det är som sagt en väldigt svår och komplex materia man har att hantera.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2020/21:781 om marinens framtida materielförsörjning

Anf. 24 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Pål Jonson har frågat mig:

- Vilka lärdomar har jag dragit av tidigare anskaffningar på den marina sidan, till exempel Visbykorvetterna?
- Hur avser jag att hantera de nu uppkomna fördyringarna när det gäller marinen?
- Vilken bedömning gör jag när det gäller hur de uppkomna fördyringarna kommer att påverka marinens operativa förmåga?
- Hur avser jag att gå vidare med processen när det gäller anskaffning av nästa generations ytstridsfartyg?
- Vilken bedömning låg till grund för beslutet att tillsätta en utredning som bara ska ta fram en materielförsörjningsstrategi och inte en försvarsindustristrategi?
- Avser jag att vidta några åtgärder för att stärka exportfrämjandet för svensk försvarsindustri?

Utgångspunkten för försvarsmaterielanskaffningen är Försvarsmaktens operativa kravställning. En lärdom är att när det rör sig om tekniskt avan-

cerade materielobjekt är erfarenhetsvärden viktiga. Försvarets materielverk och Försvarmakten bedömer att en utveckling av det befintliga Visbysystemet är det som bäst möter Försvarmaktens operativa krav på att kunna möta en framtida hotbild. Visby Generation 2 är en evolutionär utveckling av dagens Visbysystem. Möjligheten att utgå från kända parametrar och erfarenheter minskar även tiden för att ta fram ett nytt fartyg.

Avseende ubåtsanskaffningar har halvtidsmodifieringen av två ubåtar av Gotlandsklass på motsvarande sätt bidragit till viktiga erfarenhetsvärden. Synergier och effektiviseringsåtgärder har kunnat identifieras genom att båda projekten utförs av samma industri, vilket är värdefullt i tekniskt komplicerade projekt.

Regeringen har i enlighet med det nu gällande försvarsbeslut som fattades av riksdagen den 15 december 2020 och omfattar perioden 2021–2025 bland annat bemyndigat Försvarmakten att anskaffa två nya ubåtar och att förbereda för anskaffning av halvtidsmodifiering av Visbykorvetterna och nya ytstridsfartyg. Det rör sig om stora, tekniskt komplicerade materielobjekt, och det är naturligt att förändringar sker under projektens genomförande. Marinens förmåga är viktig, och det är avgörande att projektet genomförs och att materielen kan överlämnas till Försvarmakten. Försvarmakten och Försvarets materielverk har nyligen redovisat kompletterade budgetunderlag för regeringen, vilka visar på att dessa projekt kommer att fullföljas. Förändringarna som redovisas ryms inom ekonomisk ram i perioden 2021–2025. Regeringen har regelbundet redovisat utvecklingen i detta och andra större materielprojekt och avser att återkomma med information i budgetpropositionen för 2022. Försvarmakten återkommer i sitt budgetunderlag för 2023 med hur förändrade förutsättningar för vissa materielprojekts genomförande påverkar den operativa förmågan och hur myndigheten avser att hantera förändringarna.

Förberedelser inför anskaffning av nya ytstridsfartyg har påbörjats. Två nya fartyg ska levereras senast 2030, och förberedelser inför anskaffning av ytterligare två fartyg ska inledas innan 2030. Ytstridsfartygen, utrustade med bland annat luftvärn, kommer att vara en mycket viktig bärare av den marina förmågan under lång tid framöver.

Försvarets materielverk och Saab har tecknat kontrakt om produktdefinitionsfas för nästa generations korvetter till marinen. Produktdefinitionen innebär en precisering av projektet inom tilldelad ekonomisk ram. Försvarets materielverk arbetar tillsammans med Försvarmakten, Totalförsvarets forskningsinstitut och Saab för att möta operativa krav och skapa ett tillförlitligt underlag för beslut om anskaffning.

Regeringen tillsatte i november 2020 en utredning om en materieförsörjningsstrategi för det militära försvaret. Utredaren ska klarlägga förutsättningarna för materieförsörjningen, analysera försvarsmarknaden och utveckla statens relation till försvarsföretagen. På så sätt kommer förslag på en strategi som på ett uthålligt och kostnadseffektivt sätt bidrar till att det militära försvarets behov av materiel och relaterad forskning, teknikutveckling och tjänster tillgodoses i fred, kris och krig.

Den exportstödjande verksamheten som bedrivs vid FMV syftar till att främja en kostnadseffektiv materieförsörjning som bidrar till Försvarmaktens operativa förmåga. I syfte att bland annat stärka den exportstödjande verksamheten ökades anslaget från och med 2021.

Anf. 25 PÅL JONSON (M):

Fru talman! Tack, försvarsministern, för svaret på min andra interpellation, om den framtida materielförsörjningen på det marina området! Låt mig inledningsvis säga att marinen står inför stora utmaningar.

För det första har Sverige en av Europas längsta kustrensor. Vi har 240 mil kust att försvara. Vi har ett begränsat antal örlogsfartyg för att upprätthålla vår territoriella suveränitet på detta område.

För det andra har det skett en betydande upprustning av den ryska Östersjömarinen, både när det kommer till antalet plattformar och när det kommer till dess beredskap. Vi såg till och med under augusti och september i fjol att Försvarsmakten tvingades genomföra en beredskapshöjning på Gotland och i Östersjön för att hantera det rätt aggressiva ryska övningsmönstret. Marinen lever ju på första parkett i sådana här sammanhang.

För det tredje finns det stora investeringsbehov för marinen även efter det försvarsbeslut som vi fattade i december. Det handlar om behov av att investera i den marina logistiken. Det handlar om behov av att investera i nya stridsbåtar för amfibiebataljonerna. Det handlar om behov av att investera i ledningssystem och fasta sensorkedjor. Det handlar inte minst, som försvarsministern var inne på, också om behovet av nya ytstridsfartyg. De svenska ytstridsfartygen och örlogsfartygen i allmänhet börjar bli mycket ålderstigna.

Det var också skälet till att Moderaterna under försvarsförhandlingarna drev på för att ytstridsfartyg tre och fyra, som inte låg i Försvarsberedningen men som var del av ÖB:s militära råd, också skulle vara en del av försvarsöverenskommelsen. Hade vi inte fått det beslutet hade vi haft en nedgång av marinens ytstridsförmåga, alltså inte ett vidmakthållande utan en nedgång, och det hade helt enkelt varit oacceptabelt i ljuset av det försämrade omvärldsläge som vi nu erfar.

Sverige behöver alltså nya ytstridsfartyg. Det behöver vi både för att upprätthålla vår territoriella integritet och för att se till att vi har en stark krigsavhållande förmåga.

De här plattformarna, både ubåtarna och ytstridsfartygen, är också väldigt viktiga i gråzonen mellan krig och fred. Det är viktiga plattformar med de sensorer som hämtar hem underrättelser om vad som sker på Östersjön och i dess omnejd. Det är alltså strategiska resurser.

Men det finns också stora utmaningar för den strategiska materielförsörjningen. Låt mig ta några exempel. Vi har frågan om ersättaren till signalspaningsfartyget Orion från 1984. Det skulle ju vid det här laget ha varit ersatt av Artemis, det nya signalspaningsfartyget. Det fastnade dock på ett varv i Polen i elva månader. Det skedde ingenting. Det är för mig faktiskt ofattbart hur det kunde ske. Om vi inte får ersättaren till Orion på plats förutsätter jag att vi på något sätt måste hantera de operativa konsekvenserna av detta.

En annan motgång vi haft handlade om att Polen uttryckt intresse av att köpa två begagnade svenska ubåtar. Jag tror att det hade varit bra för Polen. Jag tror att det hade varit bra för Sverige om vi hade kunnat få ett fördjupat strategiskt partnerskap med Polen på undervattensområdet. Nu gick den affären i sank – jag vet inte riktigt skälen till det. Försvarsministern får gärna informera mig om varför det inte funkade.

Den sista punkten är: Det finns naturligtvis stor anledning att känna stolthet inför att vi producerar kanske världens mest avancerade diesel-elektriska ubåt, A26. Samtidigt har det varit en utmaning att leverera i rätt tid och till rätt pris. Saabs vd Micael Johansson fängade detta väl när han pekade på att de hade underskattat de utmaningar som låg framför dem när de tog över varvet.

Min fråga till försvarsministern är: Avser regeringen att vidta några åtgärder för att få en bättre styrning av den strategiska materieförsörjningen på det marina området? Det ser ju rätt svårt ut för närvarande.

Anf. 26 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Det pågår hela tiden ett arbete som handlar om styrning och uppföljning av kostnader, uppföljning av leveranstider, förhandlingsarbete när det gäller avtal och genomförande av ingångna uppgörelser. Det förs hela tiden ett resonemang mellan materielverket och industrin. På den punkten sparas det ingen kraft och ingen vilja att åstadkomma resultat och att lösa eventuella problem.

Nu är det så att det krävs att det är två parter som samspelar i detta och kommer överens om vad som anses rimligt, exempelvis i samband med leveransförseningar, och kommer överens om vad som anses rimligt när det gäller eventuella kostnadsökningar. Det är alltså inte bara fråga om vad staten gör i det ena och det andra sammanhanget, utan det är också fråga om industrin.

Sedan är det klart att man kan säga att man underskattar utmaningar. Det var ett stort åtagande man gjorde när man tog över Kockums från Saabs sida. Men när det gäller de avtal och de uppgörelser som ingås måste man ju också från alla håll försöka arbeta för att hålla dem och leverera enligt de tidtabellerna.

Nu finns det klausuler i dessa sammanhang som gör att man på olika sätt kan begära att få omförhandla och att det ska tas hänsyn till omständigheter som på olika sätt uppstår.

Men det är klart att detta är sådant som vi hela tiden måste arbeta med. Här kan jag väl bara säga det som jag har sagt tidigare. Vi lever i en situation – och det har vi i stort sett alltid gjort när det gäller materiel – där vi har att hantera kostnadsutveckling, leveranstider och oförutsedda händelser. Detta är inget som är enkelt. Men för min del försöker jag agera för att verkställa statens intressen i dessa sammanhang.

När det gäller Polen vill jag väl bara säga att vi i samband med riksdagsbeslutet var väldigt tydliga om affärsmässighet i det sammanhanget. Det är väl det jag vill säga när det gäller den delen.

Om man får förseningar, som med Artemis, måste man också se över konsekvenserna av detta rent operativt och vidta åtgärder för att kompensera. Det är någonting som vi gör i de här sammanhangen för att på olika sätt klara situationen.

Jag är väl medveten om marinens utmaningar. En sak som vi gör nu som stärker marinen och som också kan kopplas till försvaret av Sverige är att sätta in robotluftvärn på korvetterna. I kombination med luftvärns-systemet Patriot innebär detta exempelvis att vi får en helt annan kapacitet som en eventuell fiende får förhålla sig till, samtidigt som vi i motsvarande grad kan lösgöra resurser ur luftförsvaret på ett helt annat sätt än i dag.

Detta innebär också en tydlig förstärkning för marinen. Det är ju stora investeringar som görs på den marina sidan för att långsiktigt upprätthålla kapaciteten. Man får se det här i ett långsiktigt perspektiv. Nu har vi ett femårigt försvarsbeslut. Det ska till en ny försvarsberedning så småningom, och vad den försvarsberedningen ska föreslå och vad ett nytt försvarsbeslut någon gång 2025 innebär återstår väl att se. Men marinen är en viktig fråga.

Anf. 27 PÅL JONSON (M):

Fru talman! Jag är väl medveten om komplexiteten i styrningen av större strategiska materielprojekt. Nu råkar det vara så att ett antal av de här utmaningarna ligger på det marina området, och det sker i en tid när marinen är rätt sårbar. Därför kommer försvarsutskottet naturligtvis att fortsätta att följa frågan.

Precis som försvarsministern sa presenterade FMV och Saab Kockums den 25 januari en produktionsdefinitionsfas, så kallad PDF, och går vidare med nästa generations ytstridsfartyg, Visby G2. Jag konstaterar att regeringen inte hade informerat försvarsutskottet om detta annat än i budgetpropositionen. Eftersom vi hade ett behov av att få en mer fullständig information om det här mycket viktiga strategiska materielprojektet bjöd vi i förra veckan in chefen för marinen, som fick föredra marinplanen. Vi hade också FMV hos oss, som föredrog premisserna för andra generationens Visby.

Fru talman! Jag tycker ändå att det finns skäl att ta med sig erfarenheter från när det begav sig förra gången vi skulle anskaffa Visbykorvetterna. Jag skulle kunna sammanfatta det med att Visbykorvetterna är en fantastisk plattform. Det säger alla som opererar dem. Visbyprojektet var dock inte lika framgångsrikt. Det drogs med en hel del förseningar och en hel del tekniska problem.

Projektet låg på skrivbordet 1990, och man avslutade provturskommando 2015. Det tog alltså 25 år. Det var ett mycket krävande projekt. Vid sidan av detta har väl exportintäkterna för Visbykorvetterna inte riktigt rostat marknaden; vi har sålt två överbyggnader, en till Indien och en till Singapore. I övrigt har det varit svårt att kunna dela utvecklingskostnaderna på Visbyprojekten. Det är en utmaning när man egenutvecklar plattformar och system att man inte kan dela utvecklingskostnader med andra länder.

Fru talman! Det vore naturligtvis ett strategiskt vägval för Sverige om vi återigen ska bygga nya ytstridsfartyg eller om vi ska förlita oss på den internationella försvarsmarknaden och upphandla ytstridsfartyg tillsammans med andra länder.

Ingemar Wahlberg, som var regeringens u-materielutredare, pekade på att Sverige inte kommer att ha resurser och förmåga att vidmakthålla en försvarsindustri som både kan producera ubåtar och ytstridsfartyg. Skälet som Ingemar Wahlberg anförde var att vi hade ett fåtalighetsproblem. Det är en sak att egentutveckla ubåtar och ytstridsfartyg när vi pratar om dem i termer av tjog, men nu pratar vi i termer av en handfull ubåtar och ytstridsfartyg. Jag tycker därför att det finns skäl att tänka igenom de här aspekterna noggrant när vi nu står inför det här beslutet och en produktdefinitionsfas.

Det andra är naturligtvis den utmaning det innebär att producera ubåtar och ytstridsfartyg. Försvarsministern anförde att man kan dra nytta av lärdomarna från det förra ytstridsfartyget som vi producerade. Vi slutade dock att producera ytstridsfartyg 2000 och har inte producerat några nya ytstridsfartyg sedan dess. Vi slutade att producera ubåtar 1996. Det är rätt svårt att plocka upp produktion när man väl har lagt ned den.

Jag utesluter inte på något sätt att Sverige ska kunna egenproducera nya ytstridsfartyg. Det är mycket möjligt. Men jag tror att det är väldigt viktigt att man också tänker igenom förutsättningarna för att kunna dela utvecklingskostnaderna på export och hitta samarbeten med andra länder, så som vi har försökt att göra på ubåtarna för att det projektet långsiktigt ska ha bärkraft.

Anf. 28 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Vi verkar ha en någorlunda likartad bild av utmaningarna. Men bilden blir lite grann att vi inte jobbar med frågorna, och det tycker jag inte är riktigt rättvist.

Om vi säger så här: Fåtalighetsproblem är alltså i grunden ett faktum om det är så att man har egen produktion. Då vill man gärna ha internationella partner. Nu är det ju lättare sagt än gjort att skapa dessa partner internationellt. Här kommer vi in på hela komplexiteten med en blandning av pris, prestanda, nationella intressen och andra säkerhetsintressen. Det här är dock någonting som man jobbar väldigt aktivt med från industrins sida.

När det gäller våra system som ubåtar, korvetter och stridsflyg finns det en dimension som man kanske ska ta upp och värdera när man resonerar om sådant här: Våra system anpassas ju väldigt väl till nordiska förhållanden, till Östersjöns förhållanden och till de operativa förhållandena i vårt område, samtidigt som vi också försöker att göra de här plattformarna eller farkosterna så ekonomiskt effektiva som möjligt. Skulle vi bara bestämma oss för att nu köper vi utomlands kan det vara så att det inte är särskilt mycket billigare utan att prislappen i det sammanhanget blir betydligt högre.

Det finns liksom ingen enkel quickfix där man bara kan ifrågasätta det vi gör och sedan hitta någon annan lösning som man tror är bra. Då kan man nämligen sitta där i slutändan med både högre underhåll, högre kostnader rent allmänt och framför allt även leveransproblem. Det här är inte enkelt.

Kompetensen att bygga själv är en unik kompetens. Det visade sig framför allt i svårigheten att plocka upp kompetens som vi möjligen delvis hade förlorat när vi skulle återuppta produktion av ubåtar. Vi hade dock så pass mycket kompetens att vi klarade det, trots det glapp som varit.

Jag ser att Sverige har en världsunik kompetens på området. Vi är ett av få länder som klarar detta, och den ubåt som är på gång att utvecklas är operativt sett, tror jag, det bästa som man någonsin kan få för att operera just i Östersjöförhållanden och i våra farvatten. Även det är en parameter som jag tycker att man ska värdera när man resonerar om den här saken.

Det är rätt när Pål Jonson säger att Visby är en fantastisk plattform. Det är sådant som många gånger uttalas om de system som vi har tagit fram i Sverige: Det är fantastiska plattformar och oerhört fina vapensystem. Lägg då in detta i värderingen när det gäller hur vi ska komma vidare i de här

sammanhangen! Jag delar resonemanget kring fåtalighetsproblematiken och resonemanget kring att man måste hitta partner internationellt. Jag menar att det här är en typ av frågor som ständigt är aktuella, som det ständigt pågår arbete kring och som man ständigt på olika sätt försöker att lösa. För mig är det här definitivt inga nyheter.

Det var ju bra att försvarsutskottet fick information från marinen. Regeringen har dock enligt ordinarie regelverk informerat i budgetpropositionen. Jag vill bara ha den formella delen klarlagd. Vi har många utmaningar på det här området, och det är viktigt att vi får diskutera dem tillsammans.

Anf. 29 PÅL JONSON (M):

Fru talman! Jag tycker att man kan se ett mönster i den här och den föregående debatten, bland annat att vi behöver någon form av strategi för försvarsindustrin för hur vi ska förhålla oss till utmaningar, fåtalighetsproblem, behovet av internationell samverkan och internationella partner. Men debatten visar också på vikten av att exportera för att kunna producera hemma, och då behövs ett starkare exportfrämjande. Jag ser den röda linjen.

Jag har lyssnat på två föredragningar från FMV kopplat till nästa generations Visbykorvetter. Jag har faktiskt ännu inte hört någon tanke på hur produktionen kan passa in på den internationella försvarsmarknaden eller vilka förutsättningar som finns för att avsätta denna plattform av system på den internationella försvarsmarknaden. Jag har inte heller hört om några internationella samarbeten på underleverantörsnivå. De kanske finns, men jag har inte hört något. Jag tror att det är viktigt att vi tänker i termer av internationellt samarbete om vi ska utveckla nya ytstridsfartyg. Det är helt avgörande för att det ska bli långsiktigt bärbart.

Fru talman! Låt mig sammanfatta några av utmaningarna som jag ändå tycker att marinen står inför. Vi står inför stora investeringsbehov på den marina sidan. Det är många beslut som försvarsbeslutet i december inte tog hand om, och jag har räknat upp en del av dem. Det finns också behov av en starkare styrning av den strategiska materieförsörjningen på det marina området.

Avslutningsvis ska fåtalighetsproblemen vägas mot det som Peter Hultqvist har helt rätt i, nämligen att vi råkar vara mycket duktiga på systemintegration och att vi har en hög grad av teknisk kompetens, men om vi inte kan exportera plattformarna kommer det att vara svårt för oss att räkna hem dem. Det håller inte att producera två eller tre prototyper av ett ytstridsfartyg eller en ubåt.

Anf. 30 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Om en strategi leder till att vi skriver ned på ett papper att vi har behov av partner, kostnadsdelning och internationellt samarbete är det egentligen inga nyheter som presenteras. Jag menar att utredningen har utmärkta förutsättningar att ta fram ett grundmaterial för att resonemangsmässigt och förslagsmässigt möta olika utmaningar som finns att hantera inför framtiden. Punkterna är sådant som man jobbar med på olika områden. Om man når fram och får ett avtal med ett land – till exempel köpa och samarbeta runt svenska ubåtar – har man en helt annan plattform att utveckla från än vad som finns i dag. Det är något som vi hela tiden jobbar

med gentemot olika internationella intressenter. Då kommer med automatik kostnadsdelningsfrågan in.

Det vi har lyckats med på ett spännande sätt är FCAS-projektet med Storbritannien om nästa generations stridsflyg. Det är ett intressant utvecklingsprojekt.

Sedan kan vi i allmänna ordalag tala om starkare styrning, fram och tillbaka, hit och dit, men grejen är den att om sådana punkter ska lyckas, som du har nämnt och jag har konfirmerat, öppnar de för mycket. Alla funderingarna över hur vi uttrycker oss här reduceras helt plötsligt, och då har vi ett nytt trappsteg att utgå från.

Strategin löser inte allt, utan frågan är vad man kan verkställa och vilket resultat av strategin man kan nå. Det som förmodligen kommer att ingå i stora delar av strategin är sådant som redan pågår i dag. Men det får vi återkomma till när utredningen är klar.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2020/21:707 om det statliga våldet i Paraguay och Brasilien

Anf. 31 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Lorena Delgado Varas har frågat mig om regeringen kommer att kräva att Paraguays regering agerar angående mordet på Lilian och María Villalba, 11 år, och försvinnandet av Carmen "Lichita" Oviedo Villalba, 14 år, samt om regeringen fortfarande ställer sig villkorslöst positiv till handelsavtalet Mercosur utan att ta hänsyn till det statliga våldet i Paraguay och Brasilien.

Sveriges ambassad i Buenos Aires och EU-delegationen i Asunción följer situationen för de mänskliga rättigheterna i Paraguay, inklusive detta mycket tragiska fall. I februari uppmanade FN:s högkommissionär för mänskliga rättigheter paraguayanska myndigheter att genomföra en snabb, självständig och effektiv utredning av omständigheterna kring fallen. Det är angeläget att uppgifter om övergrepp och kränkningar utreds och att de ansvariga i förekommande fall ställs till svars.

De politiska kontakterna mellan Sverige och Paraguay är oregelbundna, men mänskliga rättigheter tas regelbundet upp med Paraguay inom ramen för EU:s mekanism för politiska konsultationer med Paraguay, som äger rum vartannat år.

Med hjälp av finansiering från EU bedriver Idea International ett stort projekt för att stärka kvinnors politiska deltagande och inflytande i Paraguay, och Europeiska instrumentet för demokrati och mänskliga rättigheter (EIDMR) driver ett projekt för att skydda kvinnor och flickor från våld. Svenskt bistånd finansierar även Diakonias arbete med mänskliga rättigheter samt social och ekonomisk rättvisa i Paraguay.

Vad gäller associeringsavtalet med Mercosur innehåller det skrivningar om att genom politisk dialog samarbeta för att främja respekten för de mänskliga rättigheterna och urfolkens rättigheter. Avtalet skulle kunna utgöra en viktig plattform för EU och Sveriges dialog med Paraguay och Brasilien, inklusive i frågor om mänskliga rättigheter. Regeringen har via handelsministern i denna kammare redan tidigare uttryckt att länders ager-

ande, då gällande Brasiliens hantering av Amazonas, kan få effekter för ratificeringen av avtalet, och det gäller fortfarande. Kommissionen arbetar nu på förslag som ytterligare kan stärka hållbarhetsaspekterna kopplat till Mercosuravtalet.

Anf. 32 LORENA DELGADO VARAS (V):

Fru talman! Jag tackar utrikesministern för svaret.

Jag konstaterar hur viktigt språket är när man definierar vad som händer inom politiken och vår relation till den.

I underlaget om Paraguay till FN:s högkommissionär för mänskliga rättigheter kan man läsa bland annat att kommittén mot tortyr och kommittén för mänskliga rättigheter är oroade över rapporter om tortyr, utomrättsliga mord, godtyckliga kvarhållanden och försvinnanden som begås av militärpolisens specialstyrka. Det här är alltså statligt våld mot folket i Paraguay.

När de elvaåriga flickorna mördades firade Paraguays president detta på Twitter. Många ser detta som ett sätt att byta fokus från de stora sociala protesterna som pågår i Paraguay.

I Paraguay finns områden, urfolkssamhällen, som lever i skräck. De blir anklagade för att vara terrorister, och därför riskerar de att dö, förföljas, torteras och fängslas. Hittills har ett argentinskt rättsmedicinskt team stoppats från att säkra bevisen på mordet. Barnens advokater har inte fått ta del av dokumentationen i fallet, och advokaterna har även flaggat för att regeringen redan har förstört bevis. Även FN:s högkommissionär för mänskliga rättigheter har konstaterat att bevis har förstörts. Vi kan alltså inte förvänta oss att ett sådant land ska prioritera utredningen av mordet. Här har organisationer för mänskliga rättigheter krävt att FN självt ska skicka en utredningskommission.

Fru talman! I regeringens utrikesdeklaration uttalade sig utrikesministern på följande sätt: "I denna tid är det viktigare än på länge att bedriva en feministisk utrikespolitik för kvinnors och flickors rättigheter." Visst är regeringens satsning på Idea International i att kvinnors politiska deltagande och inflytande i Paraguay ska öka samt att de driver projekt för att stärka kvinnors rättigheter och skydda kvinnor och flickor från våld bra och viktigt. Men man önskar att dessa välkända handelsverktyg, som några menar kommer att leda till demokrati och utveckling, skulle användas i högre grad för att trycka på i just de här frågorna.

Avrättningarna av 11-åriga Lilian och María Villalba och försvinnandet av 14-åriga Carmen Oviedo Villalba var ingen slump. Det är en del i de illvilliga attackerna på urfolkssamhällena i Paraguay, på kvinnor och flickor, och ett sätt att hålla folket i rädsla.

I den här situationen räcker det inte att luta sig tillbaka och svara att de politiska kontakterna mellan Sverige och Paraguay är oregelbundna och att mänskliga rättigheter i Paraguay tas upp inom EU vartannat år – särskilt med tanke på att Sverige är en stor supporter av Mercosuravtalet, där även Paraguay ingår.

Anf. 33 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Ja, det är ett mycket tragiskt fall med flickorna. Jag blir djupt beklämd av att höra om dem och deras familjer.

Vad jag förstår är omständigheterna kring händelserna fortfarande inte klarlagda. Jag instämmer därför i uppmaningen från högkommissarien för mänskliga rättigheter att utreda omständigheterna.

Jag vill också understryka att godtyckliga frihetsberövanden, påtvingade försvinnanden och utomrättsliga, summariska och godtyckliga avrättningar aldrig kan accepteras. Inte bara innebär det oerhört lidande för de drabbade och deras anhöriga, utan det är även ett uttryck för förtryck och innebär en kränkning av enskildas mänskliga rättigheter. Att utsätta andra för våld utgör en allvarlig kränkning och hindrar både människors och samhällets utveckling. Vi förväntar oss att stater lever upp till sina internationella åtaganden avseende mänskliga rättigheter, inklusive rätten till liv, frihet och personlig säkerhet.

Som jag är säker på att Lorena Delgado Varas är medveten om är Sverige mycket aktivt i internationella sammanhang för att stärka respekten för folkkräkten, inklusive de mänskliga rättigheterna. Sverige lade i höstas fram FN-resolutionen om utomrättsliga, summariska och godtyckliga avrättningar, som antogs med historiskt starka röstsiffror, och kommer att fortsätta stödja mandatet för FN:s särskilda rapportör om utomrättsliga avrättningar.

Sverige har en global biståndsstrategi för arbetet med mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer under perioden 2018–2022. Det övergripande målet för strategin är att bidra till fria, trygga, rättvisa och inkluderande demokratiska samhällen där allas lika rättigheter främjas, skyddas och respekteras.

FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter är en viktig partner i genomförandet av strategin. Sverige är största givare av frivilliga bidrag till högkommissariens kontor. Förra året gick det totala stödet upp till 260 miljoner kronor.

Anf. 34 LORENA DELGADO VARAS (V):

Fru talman! Det är fina ord, men ett stort problem är hur man agerar från bland annat Europas sida. Med ena handen bidrar man till sociala organisationer och olika projekt för att stärka kvinnor, men med andra handen lägger man fram avtal som det med Mercosur.

Mercosuravtalet baseras på sänkta eller borttagna tullar, vilket är ett incitament till handeln att främja specifika produkter. För att förstå vad det här innebär lokalt i till exempel Paraguay och Brasilien måste man sätta sig in i hur produktionen ser ut i de länderna.

Både i Brasilien och i Paraguay motarbetas småbrukarna och urfolken. Den småskaliga produktionen får, trots att den är viktig för klimat och biologisk mångfald, varken stöd att överleva eller uppmuntran. Tvärtom går lagar och regeringarnas arbete ut på att driva bort den småskaliga produktionen för att ge plats till den storskaliga. Både Paraguay och Brasilien ger till och med ekonomiskt stöd till de stora agroexporterande företagen.

Lägg till i den ekvationen att Mercosuravtalets morot är att gynna den storskaliga produktionen ännu mer. Inte bara det – vi exporterar förbjudna bekämpningsmedel dit, alltså medel som är förbjudna här men helt okej att använda där. Bara under 2018 var värdet på den exporten till Mercosurländerna över en halv miljard. Sedan importerar vi frukt och grönt som är besprutad med dessa medel. Det borde vara lätt att förstå vilka logiska

konsekvenser det här får, men tyvärr agerar varken vår regering eller EU utefter de konsekvenserna.

Den storskaliga produktionen leder inte bara till att småbrukarna och urfolken slås ut ekonomiskt. De jagas bort från sin mark, skogen bränns ned och vatten och jord kontamineras. Som om inte det räckte förföljs, mördas och fängslas de småbrukar- och urfolksledare som försöker protestera mot denna utveckling – och nu även deras barn.

Trots detta avser regeringen att villkorslöst positivt ställa sig bakom Mercosuravtalet. Man har fått in skrivningar om dialog, men dialog räcker inte i det här fallet. Det måste vara mycket mer lagkrav i detta. Jag undrar också var hållbarheten finns i utformningen. Man måste börja prioritera människan, miljön och klimatet över de ekonomiska intressena.

Flera europeiska länder har faktiskt kritiserat Mercosuravtalet, men jag har tyvärr inte hört samma kritik från Sverige. Om vi tittar på det som hänt i Latinamerika de senaste åren ser vi att frågor om miljö och mänskliga rättigheter är starkt förknippade med varandra, så det är verkligen viktigt att Sverige tar ställning i den här frågan.

Anf. 35 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Ja, regeringen står fortsatt bakom Mercosuravtalet. Vi ser det som en självklarhet att använda EU:s associeringsavtal också som ett verktyg för vårt MR-arbete visavi Mercosurländerna.

Associeringsavtalet innehåller som jag sa skrivningar om att genom politisk dialog samarbeta för att främja respekten för de mänskliga rättigheterna. Med Mercosuravtalet på plats kommer det således att finnas ett institutionaliserat samarbete mellan parterna att använda för att förstärka dialogen i viktiga MR-frågor.

Sedan 1995 är det standard att inkludera en MR-klausul i EU:s associeringsavtal. MR-klausulen brukar vanligtvis inkluderas i det politiska ramavtalet, till vilket frihandelsavtalet kopplas. Klausulen kallas en väsentlig bestämmelse eftersom den gör det möjligt att häva eller bryta ett avtal, antingen helt eller delvis, under vissa omständigheter vid en överträdelse av mänskliga rättigheter. Sådana klausuler blir därmed kraftfulla verktyg för att värna en utveckling som respekterar mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer.

Detta upplägg används även i EU:s avtal med Mercosur, där den väsentliga klausulen om skydd för mänskliga rättigheter finns i den politiska delen av avtalet.

Hållbarhetskapitlet i handelsdelen innehåller skrivningar om mänskliga rättigheter kopplade till arbetsmarknaden – mer specifikt krav på att partnerländerna uppfyller de grundläggande arbetsrättsliga konventionerna, som i sig utgör mänskliga rättigheter.

Från dem som motsätter sig avtalet låter det ibland som om det skulle vara ett hot från EU att inte ratificera avtalet, ett hot som skulle sätta sådan press på Mercosurländerna att de lägger om sin nuvarande politik. Jag är inte övertygad om det. Utan Mercosuravtalet skulle troligtvis deras handel och politik fortsätta som den gör i dag. Skillnaden är att vi då har mindre möjlighet att vara med och påverka.

Samtidigt ska vi ha klart för oss att andra länder, till exempel Kina, verkar i områden för att driva sin dagordning. Vi vet av erfarenhet att vissa länder använder sin ekonomiska tyngd till att utöva politiska påtryckningar. Regeringen är övertygad om att vi har stort intresse av att knyta Mercosurländerna till oss också av det skälet.

Avtalet är således också av politiskt strategisk betydelse. Det knyter två mer eller mindre likasinnade regioner till varandra. Genom ökade kontaktytor får vi ökade möjligheter till dialog för att försöka påverka parterna. Det är viktigt inte minst för att motverka ökad dominans av andra aktörer.

Anf. 36 LORENA DELGADO VARAS (V):

Fru talman! Utrikesministern nämner klausuler. Men hur ofta har vi egentligen sett att Europa använder dessa verktyg för att pausa handelsavtal och så vidare för att göra påtryckningar mot länder där man har gått mot en diktatur snarare än mot en demokrati?

Att hota med Kina räcker inte heller. Här måste vi i första hand stärka demokrati och mänskliga rättigheter och sätta det före de ekonomiska intressena, och det har man hittills inte velat göra i något av avtalen.

Sanningen är att handelsavtalen inte följer tiden. Det är inte okej att vi i handelsavtal använder oss av tullar för att uppmuntra mer köttimport till EU och för att öka importen av soja trots att man vet vilka effekter det får i de här länderna och trots att vi vet att det påverkar transportsträckorna och klimatet. Det innebär att handelsavtalen faktiskt är en illusion kring ett avtal där man lyfter mänskliga rättigheter, kvinnors rättigheter och miljöns rättigheter.

Så vilken utveckling gynnar egentligen Mercosuravtalet? När man pekar ut Parisavtalet men för in element som innebär en utveckling åt andra hållet visar det egentligen bara att man vill upprätthålla att naturresurserna är bundna till Europa.

Anf. 37 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Sverige agerar för situationen för mänskliga rättigheter överallt i världen, även i Paraguay. Trots att vi har oregelbundna och inte så intensiva kontakter deltar vi via vårt bistånd.

Som jag nämnde finansierar svenska biståndsmedel flera insatser som syftar till att stärka respekten för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i Paraguay. Som medlem av EU bidrar Sverige också till ett projekt för att stärka kvinnor och deras politiska deltagande och till ett annat för att skydda kvinnor och flickor från våld.

Jag gläder mig åt Lorena Delgado Varas intresse för Mercosuravtalets många detaljer på handelssidan. Det är i grunden ett bra avtal som kommer att stärka EU:s möjligheter att hålla Mercosurländerna, däribland Brasilien, vid de åtaganden som är gjorda i Parisavtalen. Jag ber dock Lorena Delgado Varas att framför allt vända sig till handelsministern med dessa frågor eftersom det här är handelsministerns bord.

EU använder dessa instrument aktivt för att skydda mänskliga rättigheter, inte minst arbetstagares rättigheter, till exempel i fallet Kambodja.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2020/21:708 om massprotester i Colombia

Anf. 38 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Håkan Svenneling har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att främja en fredlig och demokratisk utveckling i Colombia, vilka bilaterala och multilaterala åtgärder Sverige kan genomföra för att stärka fredsavtalet och bidra till stabilitet i Colombia samt om jag och regeringen avser att agera för att förhindra svensk vapenexport till Colombia.

Den interna väpnade konflikten har präglat utvecklingen i Colombia under fem decennier och lämnat djupa spår i samhället. Fyra och ett halvt år efter fredsavtalets undertecknande är det uppenbart att det kommer att ta tid att bygga en hållbar och landstäckande fred i Colombia. Landet har dock genomgått en i många avseenden positiv utveckling och är i dag fredligare än för ett decennium sedan, mycket tack vare fredsprocessen med Farc, inklusive fredsavtalet från 2016.

De senaste veckornas demonstrationer visar emellertid att många utmaningar kvarstår. Pandemin har slagit hårt mot den colombianska befolkningen. Arbetslösheten har ökat, liksom de sociala klyftorna och fattigdomen. Det är positivt att regeringen har inlett förhandlingar med företrädare för demonstranterna, ackompanjerade av FN och den katolska kyrkan.

Ambassaden i Bogotá har kontakt med företrädare för såväl regeringen som fackföreningar och studentorganisationer i syfte att stödja fortsatta förhandlingar och mana till återhållsamhet. Vi förväntar oss att våldsamheterna upphör, att de mänskliga rättigheterna respekteras och att brott begångna i samband med demonstrationerna utreds och lagförs.

Vi arbetar samtidigt med att på olika sätt underlätta och påskynda fredsbyggandet, i nära dialog med de colombianska företrädarna, FN och EU. Regeringen beslutade den 6 maj om en ny femårig strategi för utvecklingsarbetet med Colombia. Genom denna strategi ska Sverige fortsätta att arbeta med att stödja en inkluderande fred, inklusive övergångsrättvisa och ökad statlig institutionell närvaro och kapacitet i konflikttrabbade områden. Vi intensifierar också vårt engagemang för mänskliga rättigheter och rättsstatens principer, jämställdhet och miljö och klimat.

Slutligen: Export av krigsmateriel från Sverige prövas utifrån ett mycket strikt regelverk som riksdagen och regeringen har lagt fast. Enligt det svenska exportkontrollregelverket är det Inspektionen för strategiska produkter (ISP) som prövar frågor om tillstånd för export av krigsmateriel. ISP kan samråda med Exportkontrollrådet, där företrädare för alla riksdagspartier ingår.

Anf. 39 HÅKAN SVENNELING (V):

Fru talman! Jag har ställt denna interpellation till utrikesministern med anledning av de massprotester som har skett i Colombia de senaste veckorna.

Fackföreningar, urfolk, småbrukare och kvinnogrupper startade protesterna den 28 april som svar på den högerledda regeringens skattereform, som skulle slå hårt mot låg- och medelinkomsttagare i landet. Då beordrade president Iván Duque ut militära trupper och polis för att möta protesterna, vilket har lett till dödandet av minst 76 personer, till att tusentals människor har utsatts för fysiskt våld och gripits och till ett nittiototal fall av

sexuellt våld. Försvinnandena har varit mycket omfattande, och närmare 350 personer saknas just nu.

Särskilt i Colombias tredje största stad Cali har våldet mot demonstranter varit omfattande. I ett digitalt möte med colombianska aktivister som jag och min kollega Lorena Delgado Varas hade förra veckan fick vi lära oss att det finns ett så kallat slakthus, där tortyr, misshandel och rena styckningar av människor utförs av myndigheterna i syfte att stoppa protesterna.

Jag vill tacka utrikesministern så mycket för svaret.

Colombia präglas av en historia med våldsamheter sedan 1960-talet. Över 260 000 människor har dödats i våldet mellan gerillor, militär och miliser. Fredsavtalet som slöts 2016 mellan den colombianska regeringen och den största gerillan, Farc, gav hopp om ett mer fredligt Colombia.

Men utvecklingen är fortsatt instabil. Den nuvarande högerregeringen har under lång tid undergrävt implementeringen av fredsavtalet. De protester vi nu ser handlar om mer än enbart skattereformen; de handlar om kritik mot en polariserande regering, utsattheten för människorättsförsvarare, bristen på sociala skyddssystem och behovet av polis och säkerhetsstyrkor som skyddar folket, inte dödar dem. Colombia är i dag en av de farligaste platserna i världen att vara försvarare av mänskliga rättigheter på.

Sverige har ett ansvar att bidra till en fredlig utveckling i Colombia. Först handlar det om att fördöma våldet och dödandet och den polisbrutalitet som pågår i landet i samband med de protesterna. Jag undrar därför om utrikesministern avser att kalla upp Colombias ambassadör.

Men det handlar också om att inte sälja svenska Jas-plan till Colombias regering och på så vis fortsätta att stärka Latinamerikas största militär. Här måste regeringen tydligt signalera ett stopp för vapenaffären och inte gömma sig bakom myndigheterna. Colombia är i större behov av fred, nedrustning, mänskliga rättigheter och demokrati än av svenska Jas-plan.

I regeringens rapport om mänskliga rättigheter i Colombia beskrivs Colombia som en rättsstat, en beskrivning som starkt kan ifrågasättas då korruption, narkotikahandel och andra ekonomiska intressen ofta styr den politiska utvecklingen.

Colombia är ett djupt militariserat samhälle, trots att det nu är snart fem år sedan fredsavtalet slöts. Det är uppenbart att det inte räcker med att avvärpa Farcgerillan för att få fred. Även den colombianska militären, paramilitära grupper och rent kriminella måste motarbetas och avvärpas. Omfattande insatser mot så kallade små och lätta vapen måste genomföras. I dag är de för få och saknas ofta i EU:s strategidokument på området.

Jag undrar därför vad regeringen tänker göra för att stödja arbetet med att undersöka detta och att ställa dem inom polis och militär som bär ansvaret för den senaste tidens dödande och våldsamheter till svars.

Sverige ger i dag biståndsmedel och utbildningar till såväl polisen som åklagarmyndigheten i Colombia. Sverige har sedan 2013 stöttat polisen i Colombia med 42 miljoner kronor. Jag undrar om den senaste tidens dödande från polisens sida kommer att rendera i något slags konsekvens eller om stödet rent av kommer att avbrytas.

Anf. 40 LORENA DELGADO VARAS (V):

Fru talman! Sveriges varuexport till Colombia uppgick till drygt 1 miljard svenska kronor under 2018. Sveriges import från Colombia uppgick till 502 miljoner samma år.

Ett nittiotal svenska företag representeras på den colombianska marknaden. Några av de största är Tetra Pak, Scania, Securitas, H & M, Volvo, Skanska, ABB, Electrolux och Atlas Copco. Jag nämner det här för att vår utrikespolitik tyvärr mer guidas av ekonomiska intressen än av att främja länders utveckling med avseende på demokrati, hälsa, miljö, klimat och mänskliga rättigheter. Här måste vi ta ansvar, för de väpnade konflikterna i Colombia är starkt sammankopplade till ekonomiska intressen, nyttjande av mark och vatten. Här kan inte svenska företag svära sig fria från ansvar.

Ett exempel är det hydroelektriska megaprojektet Hidroituango, där Atlas Copco och Scania verkat. Det är ett projekt som har mött lokalt motstånd då det förstör miljön, den biologiska mångfalden, tillgången till vatten och inkomstkällor. Projektet infördes med stort våld i Colombia. Paramilitariseringen ökade på grund av projektet och bidrog till mord och ökad förföljelse av sociala ledare. Enligt källor utförde paramilitärerna ungefär 100 mord och försvinnanden i de kommuner som drabbats av projektet. Två sociala ledare, Hugo Albeiro George Perez och hans systerson Domar Zapata, och ledaren Luis Alberto Torres och hans bror Duvian Andrés Correa är några av flera ledare som mördats. Både Hugo och Luis var aktiva i miljörelsen för levande floder i Antioquia och mördades bara några timmar efter varandra. Det här är inte okänd information, vare sig i eller utanför Colombia.

Att delta i sådana här projekt underminerar fredsavtalet. Därför bör vi ifrågasätta svenska företags medverkan i sådana infrastrukturprojekt. Fredsavtalet och demokratin i Colombia måste gå före. Och den handel som kan finnas får inte öka paramilitariseringen, morderna, hoten eller miljöförstörelsen.

Fru talman! Interpellationen handlar om massprotesterna. Och massprotesterna har en rad grunder, bland annat det ojämlika ekonomiska systemet men också det statliga våldet och korruptionen.

När regeringen tar fram en femårig strategi kring Colombia ser jag med oro hur vissa punkter ska genomföras när de svenska företagen och investeringarna bidrar negativt till detta. Till exempel ska Sida bidra till att stärka förutsättningarna för demokrati och ökad respekt för rättsstatens principer, inklusive minskad korruption och straffrihet. Man ska också stärka skyddet för försvarare av mänskliga rättigheter och miljöförsvarare och begränsa klimatpåverkan.

Med tanke på det jag redovisat tidigare behöver man ställa högre krav på företagen och våra investeringar. Annars håller inte strategin som regeringen presenterar kring Colombia. Saker går hand i hand.

Anf. 41 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Det är oerhört tragiskt att så många människor har mist livet i samband med demonstrationerna i Colombia. Uppgifterna om polisövervåld är djupt oroande, och användningen av oproportionerligt våld mot demonstranterna är oacceptabel.

Respekten för de mänskliga rättigheterna utgör en central del av våra demokratier och är en nödvändighet för att ta sig ur den nuvarande krisen i Colombia.

Tack vare vårt långa engagemang för fred i Colombia har vi mycket goda relationer till myndigheter, civilsamhälle och FN-organisationer på plats. Genom detta nätverk kan vi på olika sätt stödja förhandlingar mellan regering, fackföreningar och studentorganisationer.

Colombias ekonomi har vuxit snabbt de senaste åren, och utvecklingen har i många avseenden gått åt rätt håll. Landets anslutning till OECD förra året är ett kvitto på den utvecklingen. Samtidigt växer klyftorna i samhället, och andelen fattiga har ökat drastiskt de senaste åren.

Jag kan bara säga att det är en avgrunds djup skillnad mellan Lorena Delgado Varas och min syn på vilken roll företag och handel har i relationen mellan länder. Jag tror att svenska företag och handel mellan länder effektivt bidrar till en förbättrad situation när det gäller att minska klyftor och bidra till hållbarhet. Också de mycket strängare regler vi nu har för företagets hållbarhet påverkar i de här länderna. Här håller jag tyvärr inte med Lorena Delgado Varas på nästan någon punkt.

I hela världen har pandemin slagit hårdast mot dem som redan är mest utsatta. Detta gäller även i Colombia, där majoriteten av befolkningen som livnär sig inom den informella ekonomin har drabbats värst av konsekvenserna.

Colombia är medlem i Sveriges, ILO:s och OECD:s gemensamma initiativ Global Deal. Den svenska fackföreningsrörelsen har i decennier haft och fortsätter att ha djupa engagemang i Colombia. Genom denna fungerande sociala dialog kan man skapa ett mer ekonomiskt och socialt hållbart samhälle.

Sverige har nyligen antagit ett nytt utvecklingssamarbete med Latinamerika som omfattar 1 miljard kronor för 2021–2025. Förra året uppgick biståndet till Colombia till 298 miljoner kronor.

Allt detta utvecklingssamarbete bidrar till en mer positiv utveckling i Colombia.

Anf. 42 HÅKAN SVENNELING (V):

Fru talman! Den utveckling vi nu ser i Colombia påminner skrämmande mycket om den i Brasilien. Colombia överväger nu att köpa Jasplan från Saab i vad som kan bli en miljardaffär, vilket Brasilien gjorde för några år sedan.

Det är viktigt att Sverige som aktör för demokrati och förespråkare av mänskliga rättigheter främjar en demokratisk och fredlig utveckling i Colombia i stället för upprustning och spänning mellan grupper inom landet.

Utvecklingen i Colombia är just nu negativ. Regeringen i landet minskar resurserna till institutioner som ska genomföra fredsavtalet, samtidigt som de militära utgifterna ökar. Det är uppenbart att staten, trots att den redan har Latinamerikas största militär, går mot en upprustning. FN har dessutom under förra året, 2020, dokumenterat att 375 människor dödades, varav 120 människorättsförsvarare, i vad som är en fortsättning på de historiska konflikterna.

Det sista folket i Colombia behöver är en regering som rustar upp och agerar alltmer aggressivt mot sin egen befolkning.

I och med pandemin växer de ekonomiska, etniska och sociala klyftorna, och de mest utsatta drabbas hårdast. Vi ser också att de politiska spänningarna mellan Colombia och grannlandet Venezuela har ökat de senaste åren.

Vänsterpartiet anser att Sverige bör främja det humanitära och konfliktförebyggande arbetet i Colombia. Det ligger dessutom inte i vårt försvars- eller säkerhetspolitiska intresse att öka tillgången till vapen i detta konfliktområde. Regeringen bör därför inte ge stöd till Saabs eventuella försäljning till Colombia utan i stället verka för fredliga lösningar i landet.

Nyligen tog Saab emot en delegation av colombianska politiker vid sin fabrik i Linköping. Deltog eller hjälpte regeringen till vid det mötet?

Regeringen måste nu tydligt signalera stopp för denna vapenförsäljning. Man bör också förändra det samarbetsavtal, ett så kallat MOU-avtal, regeringen har med Colombia efter fredsavtalet, där bland annat det här med Jas ingår.

Situationen för civilsamhället är mycket tuff. De senaste veckorna har en intensiv smutskastning pågått från den colombianska regeringens sida. Colombias regering har också visat stor ovilja att lyssna på civilsamhället och föra en dialog.

Här skulle Sverige kunna fylla en viktig roll genom att facilitera samtal mellan civilsamhället och regeringen och dess myndigheter. Till exempel skulle en fredskonferens behövas för att få fart på den långsamma implementeringen av fredsavtalet. Här skulle både Sverige och EU hjälpa till på ett tydligt sätt.

Det som startade protesterna denna gång var den colombianska regeringens planer på att höja skatten för de fattigaste i Colombia. Men dessa intäkter skulle varit en droppe i havet jämfört med det som årligen försvinner genom korruption och skatteflykt. Endast korruptionen uppskattas uppgå till 50 miljarder peso.

Regeringen behöver därför i sin dialog med den colombianska regeringen fortsätta att lyfta upp korruption och skatteflykt och inom ramen för vårt bistånd stärka arbetet mot korruption och skatteflykt. Folket ska inte utöver daglig korruption drabbas av höjda skatter, utan här måste vi vara solidariska med de fattigaste colombianerna.

Det är bra att Sverige i grunden har ett utvecklat och ambitiöst biståndsarbete på 1 miljard kronor. Men det är viktigt att vi använder vår roll i Latinamerika i allmänhet och i Colombia i synnerhet till att göra vår röst hörd så att Drive for democracy känns hela vägen in i den colombianska regeringen. Om Colombia ska ha ett långsiktigt biståndssamarbete med Sverige ska landet också ha demokrati och social rättvisa, och framför allt ska fredsavtalet implementeras.

Anf. 43 LORENA DELGADO VARAS (V):

Fru talman! Jag håller inte med utrikesministern i alla frågor, och jag vill att den svenska regeringen ser problemen som vår handel bidrar till. Handelsavtalen måste förändras.

På Business Swedens hemsida står att Colombia med sin politiska stabilitet, sin sunda ekonomiska politik, sin stora inre marknad och sina låga kostnader har blivit en intressant marknad för utländska investerare. Det är en jättemärklig beskrivning av Colombia eftersom man under flera år har mördat sociala ledare.

Colombias militarisering har ökat. Jag pratade senast i morse med colombianska aktivister som står i direktkontakt med Colombia, och de berättade att läget är oförändrat. Våldsamheterna har inte upphört. Utöver de 70 personer som mördats och de tusentals som skadats har man bara de senaste dagarna presenterat en lista på ytterligare 1 271 personer som drabbats av det statliga våldet sedan den 11 maj.

Sveriges regering måste markera och trycka på för att stoppa våldet. Men det räcker inte. Sverige måste också säkerställa demonstranternas rättssäkerhet. Vi måste kräva att det colombianska folkets yttrandefrihet respekteras och att de ansvariga för våldet straffas.

Vi ser en tendens i Latinamerika där protesterna mot korrupta och ojämlika system möts med dödligt våld från staten utan några som helst konsekvenser för de ansvariga och där länder som Sverige fortfarande anser att Colombia är en demokrati i stället för att stötta de fredliga, sociala rörelserna.

Anf. 44 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Den nya strategin för Sveriges utvecklingssamarbete med Colombia sträcker sig alltså till 2025. Genom vårt politiska engagemang och utvecklingssamarbete och genom den stora närvaron av svenska civilsamhällesorganisationer och företag kommer Sverige att vara en partner för fred, mänskliga rättigheter och hållbar utveckling i Colombia.

Den colombianska försvarsmakten spelar en avgörande roll i genomförandet av det fredsavtal som finns. Därför är det viktigt att Sverige har en nära dialog med Colombias försvarsmakt, också om mänskliga rättigheter. Det stämmer att frågan om stridsflygplan har diskuterats mellan svenska och colombianska företrädare. Som statsråd kan jag inte redogöra för specifika detaljer utan hänvisar till Saab och Colombias regering.

Jag har sagt det förr i denna kammare: Den av riksdagen antagna exportlagstiftningen för krigsmateriel är bland de strängaste i världen, och Inspektionen för strategiska produkter är ansvarig tillstånds- och tillsynsmyndighet.

Vad gäller specifika handelsrelaterade frågor hänvisar jag Lorena Delgado Varas till handelsministern.

Anf. 45 HÅKAN SVENNELING (V):

Fru talman! Jag kan konstatera att utrikesministerns talepunkter om vapenexporten till Colombia har gått från att vara positiva, både från henne och försvarsminister Hultqvist, till att i dag enbart hänvisa till sekretess och att man haft vissa kontakter.

Jag tycker att den svenska regeringen borde bli tydligare med att man inte vill se en vapenaffär med Colombia i detta läge, och som tur är har den colombianska regeringen fattat att ekonomin inte går ihop. Men det borde inte bara vara ett tillfälligt stopp för denna vapenexport. Om man vill värna fredsavtalet bör den inte ske över huvud taget.

Jag har ännu inte fått något svar om samarbetet mellan svensk och colombiansk polis. Det är viktigt att regeringen är tydlig med hur man ser på detta samarbete med tanke på att den colombianska polisen stått för den stora våldsanvändningen, dödandet och försvinnandet av demonstranter. Regeringen behöver använda sina kanaler för att sätta press, men man behöver också ha en strategi för att en dag kunna dra sig ur om den colombianska polisen inte reformeras.

Det är bra att regeringen fördömer våldet, men jag har fortfarande inte fått svar på frågan om ambassadören ska kallas upp.

Utrikesministern beskriver det som att det är en avgrundsdjup skillnad i synen hos svenska företag. Men det är snarare en avgrundsdjup skillnad mellan Sveriges självbild och hur svenska företag i Latinamerika agerar i verkligheten. Det finns många exempel, både historiska och nutida, på hur svenska företag har utnyttjat politiska situationer för att gynna sig själva och varit en del av ett ökat förtryck mot urfolk och lokalsamhällen. Här behövs tydligare lagstiftning, och det är på gång – men bara på EU-nivå.

Jag tror att det internationella trycket är helt avgörande för att våldet från polis och militär ska upphöra. Jag hoppas att utrikesministern tar chansen att skapa det trycket mot Colombia.

Anf. 46 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Samarbetet med den colombianska polisen sker framför allt genom utbildningsinsatser som är riktade till närpolisen. I fokus står bland annat värderingsfrågor, inklusive jämställdhetsarbete, inom polisen och metoder för att ingripa och utreda våld i nära relationer. En svensk polisrådgivare arbetar på plats på en av de colombianska polishögskolorna i Bogotá.

Projektet har bidragit till att mer än 1 300 colombianska poliser har utbildats i hur man bemöter och hanterar våld mot kvinnor. Nuvarande program har med anledning av pandemin förlängts till 2022.

Det befintliga samarbetet med colombiansk polis fungerar väl, och samarbetet utvecklas löpande och anpassas efter det colombianska samhällets behov.

För ytterligare detaljer får interpellanten vända sig till svensk polis, som har mycket information om detta samarbete.

Jag kan också säga att utgångspunkten för samarbete är att polisen ska ha en grundläggande roll för upprätthållandet av mänskliga rättigheter och rättsstatens principer.

För att gå över till fredsfrågan och försvarsfrågan vill jag säga att fredsavtalet mellan den colombianska regeringen och gerillagruppen Farc är historiskt och unikt, och situationen är fortfarande bättre även om det har kommit några setbacks jämfört med för ett decennium sedan.

Utöver det breda stödet till genomförandet har Sverige fått tre särskilda ansvarsområden i fredsavtalet, nämligen jämställdhet, offrens rättigheter och försvunna personer. Därutöver arbetar vi med att stödja återintegrationen av före detta gerillamedlemmar, med särskilt fokus på kvinnor.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 47 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Håkan Svenneling har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att minska våldet mot palestinier samt illegala vräkningar och demoleringar av palestinska hem, om jag och regeringen anser att Israels ockupation av Palestina i juridisk mening är ett apartheidbrott och om jag och regeringen avser att verka för att suspendera det nuvarande associeringsavtalet.

Den svenska regeringen fortsätter, i linje med FN:s och EU:s politik, sitt engagemang för att få till stånd en framförhandlad tvåstatslösning med två självständiga stater som lever sida vid sida i fred och säkerhet med Jerusalem som huvudstad för båda.

Israels bosättningspolitik, inklusive vräkningar och demoleringar, strider mot folkrätten, underminerar en tvåstatslösning och bidrar till förhöjd konfliktnivå. EU:s höga representant för utrikes- och säkerhetspolitiska frågor har genomgående gett uttryck för denna linje.

Sverige framför tydligt sitt budskap om behovet av att konfliktens grundorsaker adresseras, vikten av en tvåstatslösning och ett slut på ockupationen, senast i ett anförande framfört av Sverige å de nordiska ländernas vägnar i FN:s generalförsamling. Dessa budskap förs även fram direkt till Israel. Vi står givetvis också upp för Israels legitima säkerhetsbehov. Under den senaste våldseskaleringen har vi varit tydliga med att fördöma de urskillningslösa raketattackerna mot Israel och framhållit att landet har rätt att försvara sig men måste göra sitt yttersta för att civila inte ska drabbas.

I likhet med EU använder Sverige inte apartheidbegreppet i relation till den israeliska ockupationen.

Regeringen tror på dialog. Vi vill inte se en suspendering av associeringsavtalet. I associeringsavtalet stipuleras att ett associeringsråd ska äga rum i närtid. Ett associeringsråd ger möjlighet till tydliga budskap och till samtal om frågor både där vi är överens och där vi är oeniga.

Anf. 48 HÅKAN SVENNELING (V):

Fru talman! Den mest långvariga pågående konflikten i världen är Israels ockupation av Palestina. Redan genom processen som ledde till att staten Israel utropades år 1948 skapades grogrunden för dagens konflikt, då hundratusentals palestinier fördrevs från sina hem. Sedan sexdagarskriget 1967 har Israel ockuperat Gazaremsan, Västbanken och östra Jerusalem i strid med folkrätten.

Konflikten är inte en konflikt mellan jämlika parter. Israel är en av världens största krigsmakter vars militärapparat understöds av USA, och landet har ett större ansvar enligt folkrätten i egenskap av ockupationsmakt. Samtidigt är det viktigt att understryka att folkrättens regelverk, bland annat förbudet mot attacker mot civila, omfattar samtliga parter. Israels ockupation ursäktar inte på något sätt raketbeskjutning mot Israel, attacker på civila israeliska mål eller att palestinska grupper begår brott mot de mänskliga rättigheterna på de palestinska områdena.

Israels övergrepp mot de mänskliga rättigheterna, folkrätten och det palestinska folket inte bara fortsätter utan blir allt grövre. Blockaden av Gaza fortskrider och så även byggandet av den mur som sedan länge har fördömts av FN. Antalet illegala bosättningar på ockuperad mark växer obehindrat, och fördrivningen av palestinier från östra Jerusalem och Jordandalen ökar.

Ingen fred tycks vara i sikte, och så länge Israel vägrar att respektera palestiniernas mest grundläggande mänskliga rättigheter kommer det inte att vara möjligt att uppnå fred. Genom sina konsekventa brott mot folkrätten framstår Israel som genuint ointresserat av att upphäva den ockupation av palestinsk mark som pågått i årtionden och som är nyckeln till en varaktig fred i Mellanöstern. Vänsterpartiet anser att Israel måste dra sig tillbaka från ockuperade områden, att blockaden av Gaza måste brytas, att bosättningarna måste utrymmas och att en fri och demokratisk palestinsk stat bör upprättas inom 1967 års gränser.

Vänsterpartiets utgångspunkt är folkrätten och respekten för de mänskliga rättigheterna. Därför har vi uppmärksammat och fördömt Israels grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna, både i och utanför riksdagen. Samtidigt har vi inte tvekat att ta avstånd från de brott mot folkrätten och de mänskliga rättigheterna som begåtts av palestinska grupper.

Vänsterpartiet ser framför sig att Sverige kan spela en avgörande roll både för en framtida freds- och försoningsprocess och för att bygga en palestinsk statsbildning. Sveriges erkännande av Palestina som stat var ett viktigt steg, och det ska regeringen ha beröm för.

Jag vill tacka utrikesministern för svaret på min interpellation. Jag har ställt dagens interpellation till utrikesministern för att lyfta upp den senaste tidens händelser med Hamas raketer mot Israel och Israels militära bombningar av det blockerade och instängda Gaza.

Det är också viktigt att slå fast att agerandet från Israels militär och polis med avspärningar runt Damaskusporten, stormningen av den religiösa platsen al-Aqsa-moskén och fördrivningen av palestinska familjer från östra Jerusalem utgör en fond av händelser som ökade konfliktnivån i slutet av det religiösa firandet av ramadan. Om man lägger till besvikelsen över inställda palestinska parlamentsval kan man konstatera att det är Israels ockupation av Palestina som utgör grunden för dagens problem och utmaningar.

Kring Israel och Palestina finns det mycket som jag och utrikesministern är överens om. Det är genom en majoritet bestående av Vänsterpartiet, regeringen och Centerpartiet som Sverige är en stor bidragsgivare till flyktinghjälpen UNRWA och som Sveriges stöd för en tvåstatslösning är starkt. Men denna linje utmanas hela tiden av den svenska högern. Samtidigt blir regeringens linje ofta tam och tandlös, särskilt när det kommer till den israeliska regeringens brott mot mänskliga rättigheter.

Jag undrar därför vad regeringen tänker göra. Avser man att klippa banden till Israels militär? Tänker regeringen verka för att suspendera det nuvarande associeringsavtalet med Israel eller följa EU-domstolens beslut om att märka upp varor från illegala bosättningar?

Anf. 49 FREDRIK MALM (L):

Fru talman! Jag har läst interpellationen och även svaret från utrikesministern. Jag tycker att hennes svar på interpellationen i huvudsak är rimligt och bra. Jag tycker dock att det finns några saker man kan tillägga.

Det finns ett sätt för Hamas att skaffa sig ett utomordentligt bra luftförsvar för att skydda både Gazaremsan och befolkningen där, helt gratis. Det består i att inte själv strössla in raketer från Gazaremsan in i Israel. Det kostar inte Hamas en enda shekel, dinar, krona, euro eller dollar att göra det, utan det är bara att sluta upp med att skjuta in raketer i Israel. Men det gör inte Hamas.

Man måste förstå vad det är för typ av organisation som styr på Gazaremsan. Israel hade ett tjugotal bosättningar där, förhållandevis små, 7 000 bosättare. Man evakuerade dem – bokstavligen bar ut de sista – för snart 16 år sedan, i augusti 2005. Två år senare tog Hamas kontrollen över Gazaremsan. Man körde ut den palestinska myndigheten därifrån efter interna strider, och från 2007 har Hamas lyckats med konststycket att starta tre krig och ständiga sammandrabbningar och konfrontationer med Israel.

Hela ekonomin på Gazaremsan är omstyrd till en krigsekonomi. I stället för att man använder byggmaskinerna till att bygga hus använder man dem för att gräva tunnlar. I stället för att man kanaliserar resurser till att bygga sjukvård och skola, bygga upp området och göra något bra av Gazaremsan använder man pengarna till att importera krigsmateriel och styr om hela ekonomin till att förbereda för nästa krig. I stället för att man agerar för att skydda barn och ge barnen en fin uppväxt och så vidare hjärntvättar man varje ny generation in i en döds Kult. Man har perverterat den palestinska motståndskampen till att handla om ett heligt och evigt krig mot Israel där dess invånare, och särskilt judarna, ska drivas ut i Medelhavet.

Vi står alla, hoppas jag, för en tvåstatslösning. Det innebär ett Israel och ett Palestina som kan leva sida vid sida. Men Hamas dröm är ett Palestina som lever ovanpå Israel. Det är någonting helt annat.

Därför tycker jag, fru talman, att man måste vara rätt tydlig med att Israel inte bara har en rätt att skydda sin befolkning. Israel har också en skyldighet att skydda sin befolkning. Man har investerat åtskilliga miljarder i att göra detta och bygga upp Iron Dome för att skydda sin befolkning mot raketattacker och ha skyddsrum överallt. Man har gjort massiva investeringar i information till medborgarna, och det går olika larm. Man har byggt upp hela sitt sjukvårdssystem med mängder av ambulanser och så vidare. En stor del är också finansierat via utländska donationer.

Fru talman! Jag tycker att det i sammanhanget är viktigt att påpeka att Israel givetvis har många skyldigheter. Och Israels agerande på Västbanken är på många sätt under all kritik. Jag är mycket kritisk mot Israels agerande på Västbanken. Men när det gäller Gazaremsan och Hamas är det så att så länge Hamas styr Gazaremsan kommer vi tyvärr, befarar jag, att fortsätta se en liknande utveckling för rätt lång tid framåt med regelbundna krig på grund av Hamas agerande.

Anf. 50 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Regeringen arbetar inom EU och FN för att nå en långsiktig och hållbar lösning på konflikten mellan Israel och Palestina. Den senaste tidens våldsamheter med civila dösoffer, inte minst alldeles för många barn, är förfärande och visar återigen på vikten av att konfliktens

grundorsaker adresseras. Tillkännagivandet av ett eldupphör var välkommet och nödvändigt.

Sverige är tydligt i sitt budskap om vikten av en förhandlad tvåstatslösning och ett slut på ockupationen. Detta har bland annat förmedlats nyligen i ett anförande framfört av Sverige på de nordiska ländernas vägnar i FN:s generalförsamling och vid FN:s råd för mänskliga rättigheters specialsession om MR-situationen i Palestina.

I likhet med EU och de andra nordiska länderna använder Sverige inte apartheidbegreppet i relation till den israeliska ockupationen. Regeringen har liksom tidigare regeringar stått bakom EU:s sedan länge etablerade position om bosättningsexpansionen, demoleringar och vräkningar och att de måste upphöra.

Israels bosättningspolitik, inklusive vräkningarna av palestinier i det ockuperade östra Jerusalem, särskilt i Sheikh Jarrah, strider mot folkrätten, undergräver tvåstatslösningen och bidrar till en förhöjd konfliktnivå.

EU uppmanar regelbundet Israel att upphöra med denna typ av åtgärder och leva upp till sina skyldigheter som ockupationsmakt. EU är också tydligt med att status quo vid Haram al-Sharif, Tempelberget, måste upprätthållas.

Vi följer noga situationen när det gäller mänskliga rättigheter i både Israel och Palestina. Vi ger uttryck för vår position offentligt, bland annat i regeringens landrapporter om mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer samt i FN:s råd för mänskliga rättigheter.

Situationen i Israel och i Palestina är som bekant återkommande på dagordningen vid EU:s utrikesministermöten. Vid dessa framhåller jag det angelägna i att EU står upp för sin överenskomna folkrättsbaserade politik och välkomnar EU:s höga representants aktiva engagemang för och tydliga budskap om vikten av EU-enighet bakom denna politik. Detta skedde senast vid det extrainsatta utrikesministermötet den 10 maj och vid Gymnichmötet någon vecka senare.

Sverige står också upp för Israels legitima säkerhetsbehov. Under den senaste våldseskaleringen har vi varit tydliga med att fördöma de urskillningslösa raketattackerna mot Israel. Raketattackerna från terroristgrupper i Gaza mot civila i Israel måste upphöra en gång för alla. Israel har rätt att försvara sig men måste göra sitt yttersta för att civila inte ska drabbas. Den humanitära rättens regler om distinktion, proportionalitet och försiktighet måste respekteras.

Vapenvilan måste konsolideras och humanitärt tillträde garanteras för att förbättra den humanitära situationen i Gaza. Sverige har beslutat att öka det humanitära stödet. EU verkar för att isoleringen av Gaza ska hävas. Det är viktigt. Det är också viktigt att få till stånd ett politiskt perspektiv och en process för en lösning av konflikten.

När det gäller Håkan Svennelings fråga om associeringsavtalet svarade jag på den redan i mitt första anförande. Vi anser att man behöver en dialog och vill inte suspendera associeringsrådet.

Anf. 51 HÅKAN SVENNELING (V):

Fru talman! Många har under lång tid jämfört den israeliska regeringens och dess myndigheters sätt att dela upp människor utifrån härkomst med apartheidssystemet i Sydafrika. Ändå slog människorättsorganisatio-

7 juni

*Svar på
interpellationer*

nen Human Rights Watch juridiska granskning av Israels lagar, där man konstaterar att det liknar apartheid, ned med stor kraft.

Human Rights Watch drar slutsatsen att den israeliska regeringen har visat en avsikt att behålla israelers dominans över palestinier i hela Israel och i de ockuperade palestinska områdena. Dessutom har palestinerna systematiskt förtryckts, och omänskliga handlingar har begåtts mot dem. Human Rights Watch menar att när dessa tre aspekter förekommer tillsammans motsvarar det apartheidbrott.

Om regeringen då inte väljer att beskriva detta som apartheidbrott vore det intressant att höra hur regeringen ser på och beskriver systematiken i de övergrepp som sker och hur regeringen kan tänkas arbeta för att synliggöra och motarbeta detta systematiska förtryck som möter palestinier varje dag.

I förra veckan kom den glädjande nyheten om att en politisk storspelare, och den som är ytterst ansvarig för att motverka fredsprocessen och öka förtrycket mot palestinier, efter tolv år vid makten som premiärminister har fått lämna ifrån sig den. I stället tillträder nu en mycket bred koalition, bestående av hela åtta partier från höger till vänster, från judiska och arabiska partier, regeringsmakten. De kommande veckorna ska de genom en snårig väg för att forma sin regering.

Men Benjamin Netanyahu lär knappast ge upp i första taget. Hans grepp om israelisk politik har varit stenhårt under lång tid. Samtidigt betyder skiftet att det äntligen är dags att åtala Netanyahu för de tre korrupsionsbrott som han står åtalad för, och det finns fler utredningar om misstänkta brott som pågår om honom.

Det var just sammanblandningen av israelisk politik och Benjamin Netanyahus egenintressen som till slut fick de andra politikerna att sluta upp i en osannolik koalition mot honom.

Jag undrar hur utrikesministern ser på det politiska läget i Israel, och vilka kontakter som utrikesministern har haft med den nya israeliska regeringen.

En annan viktig utmaning att ta tag i är att hålla nya parlaments- och presidentval i Palestina. Det har nu gått på tok för lång tid sedan palestinerna fick rösta fram sina ledare. Du kan i dag vara 34 år gammal, alltså nästan lika gammal som jag är, och aldrig ha röstat i ett palestinskt val.

Här bär den palestinska administrationen med president Mahmud Abbas ett tungt ansvar för situationen. Men även den israeliska ockupationen sätter käppar i hjulen, dels genom att ledande palestinska politiker hålls fängslade, dels genom att försvåra för att val ska kunna hållas i östra Jerusalem. Omvärldens tryck på både Palestina och Israel kommer att vara avgörande för att palestinska val ska kunna hållas i år. Här har utrikesministern ett tydligt ansvar. Jag undrar hur utrikesministern avser att ta detta ansvar.

Den israeliska militärens bombningar av Gaza ledde fram till 256 döda varav 66 barn. Det visar på militärens, IDF:s, bristande syn på folkrätt och mänskliga rättigheter. Därför måste nu omvärlden öka trycket mot de ansvariga i den israeliska militären. Det är dags för regeringen och Sverige att klippa banden till Israels militär. Det kan regeringen enkelt göra genom att kalla hem vår försvarsattaché från Tel Aviv, genom att sluta tillåta Israel att testa till exempel drönare på våra flygfält i Norrland och genom att

införa ett vapenembargo mot Israel på EU-nivå. Jag undrar om utrikesministern tänker vidta några åtgärder mot Israels militär?

Anf. 52 FREDRIK MALM (L):

Fru talman! Det är en oerhört vulgär retorik Vänsterpartiet ägnar sig åt i den här debatten.

Var femte invånare i Israel har arabisk härkomst – är arab, eller i praktiken palestinier. Det är faktiskt den enda platsen i Mellanöstern där araber åtnjuter demokrati fullt ut. Några mil därifrån, i Syrien, har 10 miljoner människor fördrivits från sina hem de senaste åren. Där finns inte heller några judar, för de fördrevs redan för 50 år sedan. Det är däremot apartheid. Irak är etniskt och religiöst rensat ned på trappuppgångsnivå.

Israel är det enda land som fortfarande – möjligen tillsammans med Libanon och några få andra fickor i Mellanöstern – har en mångfald och pluralism och håller fria val. Israel har så många fria val att de hålls nästan en gång i halvåret. Just detta land säger den svenska vänstern är de värsta förbrytarna, och man struntar fullständigt i att allting runt omkring Israel – i praktiken hela Mellanöstern – är ödelagt, sönderslitet i stycken, med brutala totalitära regimer.

Syftet med hela den här retoriken kring apartheid – och jag är mycket glad att utrikesministern tydligt klargör att Sveriges regering inte delar den synen, fru talman – är att underminera relationer och utbyten med Israel. Det innebär att man i förlängningen inte ska tillåta till exempel israeliska forskare, oavsett om de är judar eller araber, att komma på symposium i Sverige och att svenska företag inte ska ha utbyte med Israel. I förlängningen syftar den här retoriken till att avlegitimisera Israels hela grund som statsbildning, och jag vänder mig väldigt starkt emot detta. Jag tackar för att utrikesministern har varit tydlig i att ta avstånd från det.

Anf. 53 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Sveriges relationer med både Israel och Palestina är viktiga frågor och något som regeringen värnar.

Vi måste givetvis kunna fortsätta stå bakom FN:s och EU:s folkrättsbaserade syn på konflikten och uttrycka kritik när folkrätten inte respekteras och samtidigt ha goda och konstruktiva relationer med Israel. På samma sätt måste vi kunna kritisera palestinskt agerande och palestinska myndigheter utan att äventyra relationen med Palestina.

I vår dialog med den palestinska myndigheten är vi tydliga när det gäller vikten av att palestinerna åtnjuter mänskliga rättigheter. Jag pratade nyligen med premiärminister Shtayyeh, både för ungefär tio dagar sedan vid ett långt virtuellt möte och i förra veckan då vi båda var i Oman och hade ett fysiskt möte. Jag tog då bland annat upp vikten av demokratiska val och hur viktigt det är att de hålls i närtid i Palestina. Men de måste också få lov att hållas i östra Jerusalem, och det går inte om Israel inte tillåter det.

Jag var själv partipolitisk valobservatör vid valet 2006 och befann mig då i Gaza. Jag vet därmed att det är alldeles för länge sedan som palestinerna själva har fått uttrycka sin vilja, och jag håller med Håkan Svenneling om att det är viktigt att palestinerna får delta i riktiga val.

EU har en etablerad och folkrättsligt grundad politik som gör skillnad mellan staten Israels territorium och av Israel ockuperat territorium. I en-

lighet med FN:s säkerhetsresolution 2334 differentierar EU, inklusive Sverige, mellan Israel enligt 1967 års gränser och av Israel ockuperade palestinska områden. Detta förhållningssätt har också bekräftats i den dom från EU-domstolen som gäller ursprungsmärkning av produkter från bosättningar. Det är därmed svaret på den frågan. Frågan kom förresten även till uttryck i tillämpningen av EU:s associeringsavtal med Israel.

Jag fick frågan från Håkan Svenneling hur vi ser på Israels regering. Ja, den är ju så ny att vi inte har haft tid att ha några kontakter, men jag hoppas på det. Jag hoppas fortfarande på att jag ska bli inbjuden till Israel; jag har verkligen goda förhoppningar om att vi kan ha konstruktiva samtal. Men jag måste ändå få lov att uttrycka hur glad jag är att Isaac Herzog blev vald till president i Israel. Det är arbetarpartiets före detta ledare och en mycket konstruktiv man som är beredd till dialog både med dem som tycker lika och med dem som tycker olika i olika frågor. Det tror jag är ett väldigt positivt steg för den dialog som jag tycker måste finnas.

Vi månar också om att EU:s samarbete med Palestina ska utvecklas, och vi stöder att man ska inleda ett förhandlingsarbete om ett fullödigt associeringsavtal mellan EU och Palestina.

Anf. 54 HÅKAN SVENNELING (V):

Fru talman! Vi kan utifrån dagens debatt konstatera att regeringen inte för en dålig politik. Problemet är enligt mig att den inte är tillräckligt bra.

Man har fortfarande på sig silkesvantarna när det kommer till kritik av den israeliska regeringen och dess militärs brott mot folkrätten och mänskliga rättigheter, framför allt när det gäller att göra mer än att bara uttala ord och i stället visa faktisk handling. Man har fortfarande inga besked om hur man ska klippa banden till Israels militär. Vänsterpartiet har ett flertal förslag på hur man skulle göra det, och jag tycker att den första och mest konkreta åtgärden vore att kalla hem försvarsattachén från Tel Aviv.

Samtidigt befinner vi oss i ett intressant politiskt läge med en ny israelisk regering, vilket innebär en möjlighet för Sveriges regering att förnya sitt engagemang för en tvåstatslösning så att vi får till både en israelisk och en palestinsk stat för att avsluta världens längst pågående ockupation.

Fredrik Malm var på jakt efter mig kring detta med apartheid. Syftet är att visa på systematiken i det förtryck som dagligen möter palestinier i deras liv. Jag minns till exempel tillfällena då jag har passerat genom checkpoints i Palestina, mellan Betlehem och Jerusalem. Det är att som att vara ett boskapsdjur. Man trycks igenom en check-point där det spelas hög musik, och det är samma låt på repeat för att liksom driva en till vansinne.

Vi kan också titta på den diskriminering som möter araber som bor i Israel och är israeliska medborgare. De diskrimineras strukturellt genom att deras samhällen prioriteras bort. Vägar rustas inte upp. Du märker när du har svängt in i ett arabiskdominerat område jämfört med ett israeliskt. Det skapar klyftor även i Israel.

Därför är jag glad över mycket i regeringens politik, men jag tycker att den skulle kunna vara ännu bättre. Jag är ändå tacksam för den här debatten i dag, och vi kommer även att återkomma till den här frågan i en särskild debatt nästa vecka.

Anf. 55 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Låt mig säga att jag också är glad för den här interpellationsdebatten, som Håkan Svenneling just tackade mig för. Jag uppskattar också att Fredrik Malm deltog i den, för jag tycker att det är viktigt att vi diskuterar dessa frågor i Sveriges riksdag. Jag ser också fram emot den debatt om Mellanöstern som vi ska ha senare i juni.

Den fortsatta folkrättsliga expansionen av bosättningar, tvångsförflyttningar av palestinska familjer från deras hem, demoleringar av palestinska hem och förstörelsen av palestinsk infrastruktur måste upphöra. Så länge ockupationen fortgår har Israel särskilda skyldigheter och ansvar som ockupationsmakt. Dessa kommer FN och EU, och därmed regeringen, att fortsätta påminna om så länge som krävs. Likaså kommer kritik fortsatt att uttalas när brott begås mot folkrätten, inklusive mot den internationella humanitära rätten och de mänskliga rättigheterna.

Det råder ingen tvekan om att meningsfulla fredsförhandlingar måste komma till stånd och att konflikten måste få ett slut. För att bygga en hållbar och rättvis fred mellan Israel och Palestina måste bägge parter behov, rättigheter och säkerhet tas i beaktande.

Regeringen fortsätter att på olika sätt, både politiskt och genom biståndet, bidra till tvåstatslösningen och till att ockupation, våld och terrorism får ett slut. Vi tror på att föra dialog också i ett sammanhang där alla runt bordet inte är överens.

En långsiktig lösning på den israelisk-palestinska konflikten står endast att finna i en framförhandlad tvåstatslösning som bygger på folkrätten och där Israel och Palestina kan existera sida vid sida i fred och säkerhet, med Jerusalem som huvudstad för båda staterna.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellation 2020/21:700 om regeringens ekonomiska politik

Anf. 56 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Dennis Dioukarev har frågat mig om det finns några utgiftsminskningar som regeringen är beredd att genomföra för att prioritera medel till välfärdens kärnverksamhet och om det finns någon skatt som regeringen inte är beredd att höja.

För det första vill jag poängtera att regeringen har lagt om kursen för svensk politik. Under mandatperioden 2014–2018 genomförde regeringen satsningar på vård, skola och omsorg som uppgick till över 35 miljarder kronor. Regeringen har fortsatt med kraftfulla förstärkningar även under innevarande mandatperiod. När Sverige drabbades av coronapandemin var det 100 000 fler som arbetade inom välfärden, och i budgetpropositionen för 2021 tillförde regeringen över 30 miljarder kronor till kommunsektorn. Välfärden behöver dock stärkas ytterligare; det har inte minst pandemin satt i blyxtbelysning.

Dennis Dioukarev lyfter fram att regeringen genomfört skattehöjningar på miljöområdet. Det framgår dock inte av Dennis Dioukarevs fråga att skattehöjningarna är en del av en kraftfull grön skatteväxling där höjda miljöskatter växlas mot sänkt skatt på jobb och företagande. Skattesänk-

ningar som ingår i växlingen är till exempel sänkt inkomstskatt för personer i vissa glest befolkade områden och skattereduktion för förvärvsinkomster med tyngdpunkt på låga och medelhöga inkomster.

Ekonomiska styrmedel är ett sätt att ställa om samhället i miljövänlig riktning och bidra till att fler kan göra klimatsmarta val i sin vardag. Sverige ska gå före och visa att en fossilfri värld är möjlig och går att förena med en hög levnadsstandard.

Budgetprocessen pågår för närvarande i Regeringskansliet. De prioriteringar som regeringen och dess samarbetspartier gör för de kommande åren kommer att framgå av budgetpropositionen för 2022, som överlämnas till riksdagen i september.

Regeringen bedriver en ansvarsfull finanspolitik. Ett tydligt bevis på detta är att den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld var låg före pandemin och att den efter pandemin beräknas vara lägre i Sverige än vad den var för flertalet länder inom Europeiska unionen före pandemin.

Regeringen är självklart beredd att vid behov genomföra utgiftsminskningar såväl som utgiftsökningar och skattesänkningar såväl som skattehöjningar. Det finns dock ett flertal skatter som regeringen inte har för avsikt att höja eller återinföra – fastighetsskatten är ett sådant exempel.

Anf. 57 DENNIS DIOUKAREV (SD):

Fru talman! Tack, finansministern, för svaret!

Regeringen har den senaste tiden aviserat ett antal skattehöjningar på sparande och investeringar. Man tänker höja skatten på entreprenörskap, och man tänker införa en ny pensionärsskatt i form av skatt på pensions-sparande.

Denna nya pensionärsskatt, allvaret i den reformen och vilken effekt detta kommer att få för framtida pensionärer förtjänar en alldeles egen diskussion. Initialt hade jag tänkt att denna interpellation skulle handla om just skattehöjningar på sparande och investeringar, men sedan slog det mig att det nog inte är detta som folk ute i stugorna faktiskt vill ha svar på.

Jag och finansministern kan prata om kapitalskatter hit och dit och om lämpliga nivåer för detta, och vi kan ha våra meningsskiljaktigheter. Jag tror dock att det är en annan fråga som behöver ställas. Jag tror att grundfrågan som folk vill ha svar på är varför pengarna inte räcker till. Varför måste ständigt nya skatter införas och befintliga skatter höjas? Det rör sig om elektronikskatt, en ny pensionärsskatt, plastpåseskatt, skatt på el, en planerad skatt på kläder och skor och så vidare.

Finansministern pratar om skatteväxling och om sänkta skatter på jobb med tyngdpunkt på låga och medelhöga inkomster. Detta är naturligtvis positivt. Det låter också misstänkt likt det som Sverigedemokraterna har presenterat i budgetmotion efter budgetmotion, även om jag inte är insatt i detalj i regeringens förslag, så det är möjligt att vi har samsyn där. Men allting annat då – alla övriga skattehöjningar?

Utöver de skattepålagor som jag räknat upp har Sverige redan en kapitalbeskattning som ligger en bit över OECD-snittet, men den ska alltså höjas ännu mer om Socialdemokraterna får bestämma. Man ska införa en ny pensionärsskatt, och man har redan höjt skatten på sparande två gånger. Allt detta sker när Sverige redan har världens fjärde högsta skattetryck. Om höga skatter hade löst alla världens problem hade Sverige inte haft några problem till att börja med.

Jag tror att finansministern förstår vart jag vill komma. Vi kan tycka olika om de här sakerna och om skattepolitiken. Man kan tycka att allt detta är bra. Man får tycka att elektronikkatten, som gjorde julklapparna en tusenlapp dyrare för alla barnfamiljer, är bra – det är upp till Socialdemokraterna. Jag tror dock att frågan på allas läppar i detta sammanhang är: Hur kan vi ha ett otillräckligt skatteuttag när Sverige har ett av världens högsta skattetryck?

Jag tycker faktiskt att det är provocerande att det finns en diskrepans mellan hur mycket folk betalar i skatt och vad folk får tillbaka. Varför har vi ett underfinansierat rättsväsen? Varför har inte våra poliser högre lön? Varför har den svenska hemlösheten ökat snabbast i Norden? Varför har vi pensionärer som plockar pantburkar? Varför har vi rekordlånga köer till bup? Varför har vi så långa sjukvårdsköer att människor dör i väntan på operation? Det saknas pengar till välfärden, men när EU-länder med svag budgetdisciplin behöver 150 miljarder kronor lägger regeringen plånboken på bordet direkt.

Det här är frågorna som alla vill ha svar på, och det är inte en fråga om höger eller vänster, fru talman. Det här handlar inte om skattesänkningar mot skattehöjningar, utan det handlar om vad man betalar till staten och vad man får tillbaka. Just nu får man flest fattigpensionärer i Europa, Europas tredje lägsta polistäthet och flest dödsskjutningar i Europa till priset av världens fjärde högsta skattetryck. Det är vad den här debatten handlar om.

Anf. 58 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Jag står ju här i egenskap av finansminister. Flera av de förslag som Dennis Dioukarev hänvisar till är ju förslag som en arbetsgrupp i det socialdemokratiska partiet har lämnat i en underlagsrapport till den socialdemokratiska partistyrelsen och har ingenting att göra med de förslag som regeringen har lagt fram hittills – bara så att vi har ordning och reda på fakta.

De skatter som Dennis Dioukarev tar upp, som plastpåseskatt, skatten på kläder och skor och kemikalieskatten, är en del av den gröna skatteväxlingen. Detta handlar alltså inte om skattehöjningar som går till att finansiera de visserligen stora behov som finns i välfärden, utan dessa skatteintäkter har gått direkt till att sänka andra skatter. Det är framför allt förvärvsinkomstskatten som har sänkts för barnfamiljer – extra mycket för dem som bor i glesbygd.

Dennis Dioukarev tycker att det är bekymmersamt att vår kapitalskatt inte ligger på OECD-snittet eller, skulle jag gissa, under detta. Men om man ska ha skatter enligt OECD-snitt får man också ha en välfärd enligt OECD-snitt.

Vad är det vi får i Sverige som man inte har i ett genomsnittligt europeiskt land? Låt mig börja med att nämna det mest uppenbara: äldreomsorgen. Väldigt många länder har inte en gemensamt finansierad äldreomsorg och hemtjänst på det sätt som vi har i Sverige. Detta är ett område som kommer att kräva stor finansiering under de kommande åren i takt med att 40-talisterna, som har jobbat och slitit ett helt långt yrkesliv, kommer upp i 80-årsåldern. Det handlar om stora årskullar, och de har naturligtvis rätt till en trygg ålderdom.

Vi har också en föräldraförsäkring som är betydligt bättre än i många andra länder och ett studiefinansieringssystem som är betydligt mer generöst. Dessutom är barnbidragen på en bättre nivå än i många andra länder.

Vad gäller pensionärer har vi ett långsiktigt hållbart pensionssystem på ett sätt som många andra länder inte har. Med detta sagt levererar det alldeles för låga pensioner. Det är precis därför som de som har slitit ett helt långt yrkesliv men ändå har en låg pension nu i september äntligen kommer att kunna få ett pensionstillägg utöver de andra förbättringar som har gjorts, som höjda bostadsbidrag och förbättrad garantipension.

Regeringen har visat på stora ambitioner att förbättra våra pensionärs ekonomi, och jag ser framför mig att vi socialdemokrater kommer att fortsätta att arbeta med detta.

Anf. 59 DENNIS DIOUKAREV (SD):

Fru talman! Min uppfattning är att Magdalena Andersson också som finansminister representerar det socialdemokratiska partiet och därmed bör kunna kommentera socialdemokratiska förslag, eller har jag fel? Om jag inte missminner mig har både finansministern och Stefan Löfven redan kommenterat förslagen från arbetsgruppen i medierna. Jag förstår inte problemet och varför man inte skulle kunna kommentera det också i denna kammare.

Sedan handlade inte min fråga om skatteväxlingen. Hade jag velat tala om skatteväxlingen hade jag ställt en interpellation om det. Jag har tagit upp ett antal olika skatter. Jag har tagit upp kapitalskatten, som enligt en färsk rapport från Timbro ligger på plats nummer fem inom OECD. Det är vad jag har ställt min fråga om. Min fråga handlar primärt om det svenska skattetrycket och inte om den gröna skatteväxlingen.

Sedan får finansministern det att låta som att det inte är Socialdemokraterna som har styrt det här landet under 53 av de senaste 70 åren. Detta faktum går inte att komma runt hur man än vrider och vänder på det. Vad man än tycker om det nutida Sverige är dagens Sverige en produkt av socialdemokratisk politik. Det är detta som min grundfråga handlar om.

Jag tycker att självkritik är en dygd och någonting som man borde ha mer av inom politik, och svensk politik i synnerhet. Jag skulle vilja ge finansministern en chans att resonera kring vilket ansvar som Socialdemokraterna bär för dagens samhälle, vilket ansvar Socialdemokraterna bär för de rekordlånga vårdköerna, vilket ansvar Socialdemokraterna bär för ett underfinansierat rättsväsen och vilket ansvar Socialdemokraterna bär för att vi har illegala immigranter som får tak över huvudet medan vissa pensionärer som jobbat hela sitt liv hamnar ute på gatan. Jag skulle vilja höra en reflektion kring detta.

Anf. 60 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får påminna ledamoten om att interpellationer rör statsråds tjänsteutövning. Det innefattar bland annat statsråds sätt att utforma förslag som föredragande i regeringen, ställningstaganden i kommandomål, fullgörande av uppdrag att förhandla med andra länder och organisationer samt informella kontakter med myndigheter som är underställda regeringen. Detta är utifrån den handbok vi alla har, *Parlamentarisk handbok*, och basen från regeringsformen.

Anf. 61 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Utöver detta sa Dennis Dioukarev i sitt första inlägg att det hade kommit nya förslag på kapitalskatter från regeringen, och det har det inte gjort. Dennis Dioukarev säger också att hans interpellation inte handlar om den gröna skatteväxlingen. Men nu tog Dennis Dioukarev upp tre skatter som ingår i den gröna skatteväxlingen som exempel på skatter som regeringen har höjt. Jag vill då understryka att det är en del av en växling och inte en samlad skattehöjning.

Vad gäller välfärden, rättsstaten, infrastrukturen och andra delar av vår gemensamma verksamhetsfinansiering ser jag att vi har mycket stora behov av finansiering under de kommande åren eftersom vi har stora arbetsuppgifter framför oss. Jag nämnde tidigare äldreomsorgen. Men vi behöver också förbättra vår infrastruktur. Regeringen har också stora planer på att bygga ut polisen. Då behöver naturligtvis också rättskedjan stärkas.

Här är det ett problem att alliansregeringen under sina år sänkte skatten med 140 miljarder, vilket naturligtvis påverkar den samlade finansieringen för de mycket viktiga arbetsuppgifter vi har och sådant som vi sköter tillsammans som till exempel äldreomsorgen eller pensionerna. Det är klart att det påverkar finansieringsmöjligheterna.

Det finns ytterligare idéer om ytterligare skattesänkningar från de partier som Sverigedemokraterna tänker sig att samarbeta med. Frågan till hela det samarbetet mellan Sverigedemokraterna, Moderaterna och Kristdemokraterna blir hur de tänker sig att man ska kunna finansiera välfärden med omfattande skattesänkningar.

Det är utöver att Sverigedemokraterna väl är det parti som har gått längst av de svenska partierna vad gäller synen på om de allra rikaste skulle kunna bidra lite mer för att höja pensioner för dem som har slitit ett helt långt yrkesliv. Där tycker Sverigedemokraterna till och med att det är "äckligt" att låta dem bidra mer till det gemensamma. Jag är av en annan uppfattning. Jag tror att det vore bra för samhället och finansieringen av välfärden.

Anf. 62 DENNIS DIOUKAREV (SD):

Fru talman! Ni får rätta mig om jag har fel, men jag blev avbruten i mitt tidigare anförande. Jag var inte klar i mitt förra anförande. Jag undrar om jag skulle få lite extra tid.

(TREDJE VICE TALMANNEN: Ledamoten får vara tydligare. Det första av ledamotens anföranden avslutades utan en markör eller med ett tack. När ledamoten inte gick vidare i sitt andra anförande tolkade jag det som att det var samma avslut som i det tidigare inlägget. Jag gav därför ordet till finansministern. Det är viktigt att markera. Jag väntar en stund för att ge betänketid. Om det inte sägs något mer uppfattar jag det som att inlägget är avslutat. Det går inte att göra den här typen av tillägg med extra tid. Jag får be om ursäkt, men ledamoten får vara tydligare med att markera när inlägget är avslutat.)

Fru talman! Jag förstår att det var ett missförstånd. Det var min konstpaus som skapade problematiken. Jag nöjer mig med mina två minuters talartid. Det är ingen fara.

Vad gäller relevansen i det jag sa finns allt det som jag talat om med i min interpellation. Jag kan citera direkt från min interpellation. Där står att frågan är ”varför det finns en diskrepans mellan vad regeringen tar ut i skatt och vad de svenska skattebetalarna får tillbaka. Den svenska välfärden har den höga beskattningen till trots stora hål i form av ett underfinansierat rättsväsen, långa sjukvårdsköer och en pandemi som blottlagt bristerna inom äldreomsorgen”.

Vad gäller skattesänkningar går Sverigedemokraternas skattesänkningar till dem med lägst inkomster. De som har lägst inkomster får mest över i plånboken med sverigedemokratisk politik. Som ministern nämnde i sitt inledningsanförande verkar Socialdemokraterna också tycka att det är bra politik. Vi kanske ändå har någon sorts gemensam syn i de här frågorna.

Jag tycker att det är lite av ett hyckleri att framhålla Sverigedemokraternas politik på det sätt som finansministern gör när det i själva verket är Socialdemokraterna som sänker skatten för de allra rikaste. Man avskaffar värnskatten för de allra rikaste. Jag har principiellt ingenting emot det. Men inte med de hål som den svenska välfärden har.

När det gäller förstärkning av kommunsektorn är det ett faktum att Sverigedemokraterna ligger på en högre nivå än regeringen. Jag har med mig ett utdrag här i kammaren, eftersom jag misstänkte att det skulle komma på tal. Där framgår det med all tydlighet. Tack!

Anf. 63 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Det finns många behov i Sverige för vilka man skulle behöva ytterligare resurser. Jag tänker inte minst på våra pensionärer som har slitit ett helt långt yrkesliv men som ändå har alltför låga pensioner.

Jag tänker på äldreomsorgen, som uppenbart behöver förstärkas. Jag tänker på personalen som springer och sliter. Den försöker göra sitt allra bästa. Men de har ändå inte tid med det där lilla extra som att hålla i handen och kanske dricka en kopp kaffe tillsammans med våra äldre.

Vi ser på sjukvårdsköerna som har byggts upp under coronakrisen och som behöver betas av i snabb takt. Vi har barnen i skolan som behöver få mer undervisning nu när de har haft digitalundervisning under coronapandemin och kanske behöver hämta igen.

Vi behöver fortsätta att stärka polisen och rättsväsendet och inte minst se till att det också finns pengar för att jobba förebyggande på ett sätt som vi inte gör i dag.

Mot den bakgrunden har möjligheten diskuterats att de allra rikaste skulle kunna bidra lite mer till det gemensamma. Det handlar om miljonärerna och mångmiljonärerna. Jag tycker att det är ett fullt rimligt förslag att diskutera.

Men här står vi ju avgrundsdykt långt från Sverigedemokraterna, för när idén att de rika ska bidra kommer upp säger Sverigedemokraterna att de tycker att det är äckligt. Jag tror att det ligger väldigt långt från hur svenska folket uppfattar det.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

7 juni

Svar på
interpellationer**§ 14 Svar på interpellation 2020/21:758 om språkförskola**

Anf. 64 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Arin Karapet har frågat mig hur jag ställer mig till att införa obligatorisk språkförskola för barn till nyanlända och om jag avser att vidta några åtgärder för att införa en obligatorisk språkförskola för barn till nyanlända.

Förskolan spelar en viktig roll för barns allsidiga utveckling och bidrar till att skapa likvärdiga förutsättningar inför skolstarten. Regeringen beslutade därför den 24 oktober 2019 att en särskild utredare skulle lämna förslag som syftar till att öka deltagandet i förskolan bland barn i tre- till femårsåldern och föreslå hur förskolans arbete med barnens språkutveckling i svenska kan stärkas, bland annat när det gäller nyanlända barn. Utredningen redovisade sitt uppdrag den 23 november 2020 i betänkandet *Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska* (SOU 2020:67).

I betänkandet redogörs för forskning som visar just förskolans positiva effekter på barns utveckling och lärande. Utredningen konstaterar bland annat att det finns en bred samsyn i forskningen om att förskolan har störst betydelse för barn med svag socioekonomisk bakgrund. Vidare framför utredningen att flera studier visar att barn som har gått i förskola har bättre språkliga färdigheter än andra barn.

Betänkandet har remitterats, och utredningens förslag bereds nu inom Regeringskansliet. Frågorna om en obligatorisk språkförskola för barn till nyanlända kommer att tas om hand i det arbetet.

Anf. 65 ARIN KARAPET (M):

Fru talman! Tack, utbildningsministern, för svaret!

Fru talman! Språket är nyckeln till integration. Sverige har under flera decennier haft en hög invandring. Vi har haft bilden att invandrare är en homogen grupp, men det är de inte. De kommer från olika kulturer och länder och har olika utbildningsbakgrund. Detta påverkar barnens skolgång. Kommer du från en familj där en eller båda föräldrarna är akademiker är det större chans att du lyckas i skolan än om ingen av dem är det.

När det gäller just språkförskola tittar vi på hur det ser ut i Sverige. Vi har områden där det knappt bor några barn med två svenskfödda föräldrar. Med svenskfödda föräldrar menar jag de som har svenska som modersmål. Det är inte lätt att lära sig det svenska språket. Språket kommer hemifrån, när föräldrarna kommunicerar med barnet. I Sverige har vi inget språkrav på föräldrarna när de kommer hit, för att få uppehållstillstånd eller medborgarskap. Vad innebär det? Jo, chanserna att barnen ska lära sig svenska i skolan blir ännu mindre.

Att jag personligen är engagerad i denna fråga beror på att jag inte själv har svenska som modersmål. Men jag hade turen att ha lärare som ställde krav. Då fanns det faktiskt några elever i klassrummet som hade svenska som modersmål. I dag finns det inte bara i ett utan i ett flertal områden i Sverige skolor där ingen har svenska som modersmål, förutom möjligtvis lärarna själva. Därför är detta otroligt viktigt. Vi vet att ju tidigare barn lär sig ett språk, desto snabbare tar de det till sig.

Vi ser i dag att skolan faktiskt är den enda vägen ut ur föräldrarnas sociala utsatthet, bort från kriminalitet. Vi måste börja från tre års ålder, det vill säga ha en obligatorisk språkförskola så att barnen får till sig de

verktyg de inte får hemifrån för att möjliggöra en bättre framtid – för dem själva och det bostadsområde de bor i men också för samhället som helhet.

Det vi gör just nu är att vi kastar bort en massa humankapital. Vi producerar ett utanförskap – det vi säger att vi vill minska. Men vi vet också att nyckeln till en framgångsrik skolgång är att kunna det språk man blir undervisad på och som sedan ska användas i arbetslivet, det vill säga det svenska språket.

Svenska är komplicerat. Man skriver inte på samma sätt som när man pratar. Och i Sverige har vi undervärderat det svenska språket – att kunna estetisk svenska. Man kommer inte heller så långt på att prata det som kallas förortssvenska.

Vi ser i dag en språksegregation, med minskade kunskaper i svenska språket. Och det som sker när barnen börjar i svensk skola är att de sitter som frågetecken i klassrummen. Ingen säger till dem att de inte kan tillräckligt bra svenska, för det finns en kravlöshet i Sverige; vi vill vara snälla.

Jag har en fråga. Jag har läst utredarens svar, där det står att kommunerna bör erbjuda språkförskola. Varför ska inte kommunerna göra det obligatoriskt och se till att vi lyfter de här områdena? Det är inte bara ett område vi pratar om, utan det är flera områden där språket brister.

Anf. 66 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Tack, Arin Karapet, för den passionerade pläderingen för en likvärdig och jämlik skola! Arin Karapet pekar verkligen på ett mycket viktigt problem, nämligen den ökande segregationen i svensk skola och det faktum att vi ibland stöter på skolor där samtliga barn som leker på skolgården går in och har undervisning på svenska men inte talar svenska ute på skolgården, för det finns inte tillräckligt många barn med svenska som modersmål.

Denna utveckling vill regeringen bryta, och regeringen har tagit fram ett flertal förslag för att på djupet komma till rätta med de stora problem som den ökande segregationen innebär. Hittills har Moderaterna ställt sig väldigt kallsinniga till de förslagen, men efter denna passionerade plädering hoppas jag på en omsvängning från Moderaterna på den punkten.

Arin Karapet talar också varmt om förskolans betydelse. Jag kan bara hålla med. Den svenska förskolan, där barn tillsammans leker och lär sig både språket och andra färdigheter och kunskaper, är en fantastisk inrättning. Det är en inrättning där kommunerna inte bara bör utan ska erbjuda plats till alla barn.

Under den här regeringens tid har vi satsat mycket på förskolan. Tittar vi på statistiken ser vi att vi i dag har mindre barngrupper än vi hade för några år sedan. Vi ser också att vi har beslutat om en ny läroplan för förskolan, där barnens språkutveckling har betonats ordentligt mycket tydligare än vad som var fallet i den gamla läroplanen.

Vi har också sett till att det finns ordentliga statsbidrag – i dag är de uppe i 350 miljoner – för ett språklyft i förskolan. Vi har dessutom utvidgat den framgångsrika satsningen Läslyftet med moduler som handlar om läs- och språkutveckling på förskolans område.

Sist men inte minst har vi arbetat med kompetensutveckling. Som Arin Karapet säkert vet ser vi i de olika förskolorna i Sverige även en pedagogisk segregation. På förskolor i utsatta områden är det ofta så att persona-

len inte har fullgod utbildning och inte är behöriga förskollärare eller utbildade barnskötare i samma utsträckning som på förskolorna i mer välmående områden. Det är alltså väldigt viktigt att vi också satsar på att se till att personalen har goda förutsättningar att arbeta med barnens språkutveckling.

Jag vill också ta tillfället i akt att markera att estetisk svenska, som Arin Karapet kallar det för, är ett uttryck som inte förekommer i skolans styrdokument. I Sverige och i svenska skolor och förskolor ska barn lära sig samma svenska språk, oavsett vilket hem man har, vilken skola man går i eller vilken del av Sverige man bor i. Detta är klart och tydligt framskrivet i våra styrdokument – i kursplaner och läroplaner – och så ska det förstås vara.

Jag välkomnar Arin Karapets intresse för denna fråga och det djupa engagemang som han behandlar frågan med. Jag ser fram emot att detta djupa engagemang följs av konkreta förslag från Moderaterna som handlar om att säkerställa att barn ska ha goda förutsättningar att lära sig svenska i hela Sverige.

Anf. 67 ARIN KARAPET (M):

Fru talman! Jag har läst utredarens svar, som är kännetecknande för vår inställning till saker och ting i Sverige generellt. Vi ska ha en uppsökande verksamhet. Ja, en kommun som Botkyrka kanske klarar att ha uppsökande verksamhet. Man har en verksamhetschef och en kommunledning som tar det på största allvar. En närliggande kommun som Salem har kanske inte resurserna och medarbetarna för att klara detta fullt ut – etcetera.

Problemet är att det alltid blir luddigt. Det ska inte hänga på vilken kommun ett barn växer upp i. Vi har språkbrister i Rinkeby, i Botkyrka, i Angered, i Hjällbo, i Rosengård, i Trollhättan – en efter en, i olika delar av vårt land. Det ska vara enhetligt. Om vi ska ha en likvärdig och jämlik skola ska det gälla lika för alla. Då ska det inte hänga på att ha uppsökande verksamhet. Det låter jättefint, men vi vet att det inte kommer att slå rätt överallt. Det är bättre att göra det obligatoriskt.

Kommunerna bör erbjuda, men vad gör vi med de barn vars föräldrar vi inte får tag i eller vägrar att skicka sina barn till förskolan? Man säger att man vill ha skolplikt från fem års ålder. Då vet vi att dessa barn kommer att hamna efter i sin språkutveckling. Då måste vi vänta till fem års ålder. Det är bättre att ha en obligatorisk språkförskola från tre års ålder för barn till nyanlända och barn i utsatta områden. Då gör vi dem en tjänst. De får det verktyg de saknar och som de inte kommer att få från sina hem.

Det vi också vet är att alltför många barn med utländsk bakgrund misslyckas i den svenska skolan. Resultatet ser vi i grundskolan och på gymnasiet. Det som sker är att vi får slitningar i vårt samhälle. Barnen hamnar i identitetskris. De vet inte själva om de ska kalla sig för svenskar eller för sina föräldrars etniska härkomst. Dessa barn är morgondagens vuxna. Den dagen de är vuxna är jag gammal. De är den kommande generationen.

Skälet till att jag är engagerad i den här frågan har att göra med det jag sa om estetisk svenska. Det handlade inte om att vi skulle skicka in det i någon läroplan eller så, men det har betydelse. Jag har själv stött på det. När man pratar i telefon säger folk: Vad hette du? Du pratar jätteren svenska. Ja, jag har utländsk bakgrund, säger jag. Jag är armenier från Iran

och pratar fem språk. Jag ser inte ut som du, men vi kan kommunicera med varandra. När man pratar över telefon blir man anonymiserad.

Vi värderar detta väldigt högt i Sverige, men vi pratar inte om det. Problemet med politiken och problemet i skolan är att vi bara ska följa den här planen som vi är överens om. Det är jättebra, men vad händer med personen där ute?

Just språket är nyckeln till integration. Jag förstår inte varför vi ska vara mjäkiga. Det handlar om att någon gång sätta ned foten från alla partier och säga: Rätten till det svenska språket är vi alla överens om. Du ska prata korrekt svenska om du kommer hit som barn eller om du föds i Sverige, för det gynnar oss alla.

Det enda som binder ihop oss i Sverige är språket. När vi kan kommunicera med varandra kan vi också lösa alla problem vi upplever.

Anf. 68 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Jag måste säga att jag inte blir riktigt klok på vad Arin Karapet egentligen är ute efter. Arin Karapet håller ett passionerat och tycker jag, väldigt välformulerat inlägg om vikten av att de bestämmelser som finns ska gälla för alla. Samtidigt konstaterar han, precis som jag, att hur snyggt och fint vi än har uttryckt oss i skollag, förordningar, läroplaner, kursplaner, förskolans styrdokument och skolans styrdokument har vi en verklighet som inte riktigt följer på de fina orden.

Mitt svar på detta är att arbeta med den här verkligheten – se till att det finns uppsökande verksamhet, se till att det finns kompetensutveckling och se till att vi tar i de problem som är roten till den alltför stora uppdelningen mellan vi och dom och mellan dem som har svenska som modersmål och dem som inte har det.

Vi måste gå till botten med den segregation som finns i svensk skola och svensk förskola. Det, fru talman, gör vi genom ändringar i skolans styrning. Där har vi förslag på gång som jag verkligen hoppas att Moderaterna kan överväga att ställa sig positiva till. Hittills har det varit kalla handen. Man har snarare ställt sig på skolkoncernernas sida än på barnens sida.

Men när vi nu ser att de tuffa, tydliga och bestämda uttryck som vi har i våra styrdokument inte når hela vägen ut är det, fru talman, en självklarhet för mig att vi ska arbeta med alla verktyg vi har i vår verktygslåda. Ett viktigt sådant verktyg är uppsökande verksamhet och kompetensutveckling, att se till att det finns kunskaper för dem som jobbar i skolan – både om vad läroplan, styrdokument och annat innehåller och om hur man ska arbeta med språkutveckling och använda förskolans pedagogik till att se till att barn får ett rikt språk.

Här, fru talman, har vi problem. En kartläggning av barns språkutveckling som gjordes 2018 – i Biskopsgården i Göteborg var det den gången, men det hade säkert också kunnat vara någon annanstans – visade att 75 procent av barnen inte hade den förväntade språkutveckling som barn i Sverige borde ha i fyra- till femårsåldern.

Det här är ett problem som är på riktigt. Mitt och regeringens sätt att lösa detta problem är att se över vilken lagstiftning vi har men också att använda oss av den stöttning till personalen som det kan innebära att faktiskt få en bra kompetensutveckling i hur man arbetar språkutvecklande i förskolan. Här behövs det utbildning, och det finns utbildning att få. Men

det behövs också en tydlighet i lagstiftningen som jag hoppas att fler än mitt parti kan ställa sig bakom i riksdagen.

Sist men inte minst vill jag ta upp en liten detalj i det som Arin Karapet säger. Arin Karapet talar väl om att man ska införa en obligatorisk språkförskola för ”barn till nyanlända och barn i utsatta områden”. Alla som har läst Lotta Edholms intressanta utredning ser att ett obligatorium som gäller för vissa grupper i Sverige men inte för andra, en uppdelning baserad på etnicitet eller härkomst, är problematiskt i förhållande till den diskrimineringslagstiftning som vi har och som också, fru talman, finns i många andra europeiska länder.

Detta måste vi ta hänsyn till. Vi kan inte bara bortse från att vi i lagstiftningen stöter på ganska stora problem, något som Lotta Edholm har utrett ordentligt och i botten. Det är lätt att stå i riksdagens talarstol och säga att vi ska ha särslagstiftning för barn till nyanlända och utsatta. Det är betydligt svårare att skriva en sådan lagstiftning.

Anf. 69 ARIN KARAPET (M):

Fru talman! Det har inte blivit någon lagrådsremiss ännu, men vi kan ju titta på remissvaren som har kommit från de olika remissinstanserna.

Utredaren föreslår alltså att ”kommunerna ska vara skyldiga att bedriva uppsökande verksamhet för att öka deltagandet i förskolan” – uppsökande verksamhet, jättebra. Sedan ska det vara ”obligatoriskt för kommunerna att erbjuda förskola till barn”. Det är just detta som är problemet: Man ska erbjuda. När man erbjuder något kan någon tacka nej. Vems intresse ska vi beakta – barnens intresse eller föräldrarnas intresse?

Återigen: Erbjuder innebär att någon kan tacka nej. Vi pratar inte om enstaka barn med utländsk bakgrund. Invandringen till Sverige är så pass stor att många inte inser vilka konsekvenser den har lett till. Man träffar alltså barn i Sverige som är födda och uppvuxna här men som inte kan kommunicera ens på enkel svenska. Då kan vi stå här i kammaren och prata om si och så och att vi gör detta och detta. Men de får betala priset.

Det är det som är själva grejen med obligatoriet. Barn i utsatta områden har inte samma privilegier. De stöter inte på barn till svenskfödda föräldrar. Redan där har vi gjort skillnad. Redan där har vi en segregation. De har inte samma möjligheter som barnen i Bromma eller barnen i Vällingby, för de kommer inte i kontakt med svenska språket.

Därför är min fråga: Varför gör vi det inte obligatoriskt och för barnens skull? Vi ska inte göra det för någon annan som tycker att det här är lite luddigt eller blir kränkt. De här barnen är morgondagens vuxna, och de är också en del av Sverige.

Anf. 70 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Så är det. De barn som växer upp i Sverige ska ha tillgång till ett rikt svenskt språk. Det ska inte göras någon skillnad i svensk skola när det gäller att ha höga förväntningar och ställa höga krav på en god språkutveckling. Den möjligheten och den skyldigheten ska alla barn i svensk skola ha oavsett ursprung, oavsett bostadsort och oavsett vilken skola man går i, vilka föräldrar man är född av och vilket språk man talar hemma vid köksbordet. Tillgång till ett rikt språk är något som den svenska skolan ska ge alla barn.

Min inställning är att vi ska använda alla verktyg vi har i verktygslådan för att se till att de här fina orden blir verklighet i varenda del av Sverige, på varenda skolgård och för vartenda barn i varenda familj. Det gör vi genom en tydlig läroplan och tydliga lagstiftningstexter. Vi gör det genom att säkerställa att det finns tillgång till en förskola av hög kvalitet i hela vårt land, men vi gör det också genom att se till att det finns en uppsökande verksamhet och kompetensutveckling. De förskollärare och barnskötare som arbetar i de förskolor där väldigt få barn, om ens några, har svenska som talat språk hemma vid köksbordet ska ha en riktigt bra kompetensutveckling och utbildning i hur man lär alla barn ett gott svenskt språk.

Jag måste säga att jag markerar väldigt tydligt mot tanken att vi skulle ha olika krav eller olika sorters svenska beroende på vilken ort vi bor i. I Sverige talar alla svenska, och i Sverige ska alla barn ha rätt till att lära sig svenska i förskolan och i skolan oavsett var man bor, oavsett vilken familj man är född i och oavsett vilken ort man råkar vara uppväxt i.

Fru talman! Regeringen kommer att fortsätta sitt arbete för att stärka förskolan och stärka förskolans språkutvecklande arbetssätt. Det är ett väldigt viktigt arbete för alla oss som månar om ett Sverige som håller ihop.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 15 Svar på interpellation 2020/21:775 om den svenska folkbildningen

Anf. 71 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Amineh Kakabaveh har frågat mig om regeringen kommer att lägga till ytterligare ett uppdrag för den svenska folkbildningen enligt förslag från henne och om regeringen kommer att garantera att alla kvinnor och flickor som går på folkhögskolor erhåller en utbildning där kvinnors frigörelse och individens frihet inte kränks. Amineh Kakabaveh har även frågat mig om regeringen kommer att garantera att hedersförtryck och hedersnormer inte upprätthålls i svenska skolor.

Inledningsvis vill jag tydliggöra att det inte ska finnas någon som helst plats för hedersrelaterat våld och förtryck och dess olika uttrycksformer i samhället. Detta gäller inte minst inom utbildningsväsendet och folkbildningen.

Staten formulerar övergripande mål och syften för den verksamhet som finansieras av statsbidraget till folkbildningen. Statens stöd till folkbildningen syftar bland annat till att stärka demokratin, göra det möjligt för en ökad mångfald av människor att påverka sin livssituation, bidra till att utjämna bildningsklyftor och öka delaktigheten i kulturlivet.

Folkbildningsrådets styrelse beslutar utifrån den statliga styrningen av statsbidraget om närmare villkor för fördelning av bidraget. I dessa villkor anges det bland annat att folkhögskolor och studieförbund ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och för grundläggande demokratiska värderingar. I bidragsvillkoren betonas även arbetet med jämställdhetsfrågor. För folkhögskolor anges det till exempel att skolorna genom sin verksamhet ska bidra till att alla oavsett kön ska ha samma makt att forma samhället och sina liv.

Modellen för fördelning av statsbidrag till folkbildningen bygger på en tilltro till folkbildningens aktörer att på egen hand prioritera, genomföra och kontrollera verksamheten. Det är avgörande att såväl Folkbildningsrådet som folkhögskolor och studieförbund tar detta ansvar och säkerställer att det statliga stödet används korrekt. Statsbidraget ska uteslutande gå till verksamhet som stärker vår gemensamma demokrati.

Flera åtgärder vidtas för närvarande för att stärka kontrollen av statsbidraget. Regeringen har till exempel beslutat att Folkbildningsrådet för 2021 års verksamhet ska återrapportera en fördjupad bedömning av statsbidragets så kallade demokratisyfte. Folkbildningsrådet ska även särskilt redovisa hur rådet arbetar för att säkerställa att verksamheten som finansieras med statsbidraget förmedlar och förankrar respekt för de mänskliga rättigheterna och samhällets grundläggande värderingar.

Folkbildningsrådet ingår vidare sedan 2016 i regeringens utvecklingsprogram Jämställdhetsintegrering i myndigheter, JIM. Inom ramen för JIM arbetar Folkbildningsrådet bland annat för att stärka det systematiska och integrerade jämställdhetsarbetet hos studieförbund och folkhögskolor.

När det gäller frågan om regeringen kommer att garantera att hedersförtryck och hedersnormer inte upprätthålls i svenska skolor vill jag betona att detta är en prioriterad fråga för regeringen. I den sakpolitiska överenskommelsen som slutits mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna framgår det att skolans arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck ska öka.

Regeringen har därför vidtagit ett flertal åtgärder under det senaste året. Regeringen har gett Skolverket i uppdrag att stärka det systematiska arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck inom skolväsendet. Regeringen har även beslutat om nya läroplansskrivningar för bland annat grundskolan, gymnasieskolan och vuxenutbildningen för att stärka undervisningen i sexualitet, samtycke och relationer.

Avslutningsvis, fru talman, kan jag inte nog betona att alla elever, deltagare i folkbildning och andra studerande, oavsett kön och härkomst, har rätt till en trygg och inkluderande utbildning. Alla aktörer som arbetar med utbildningsfrågor har ett ansvar för att säkerställa detta.

Anf. 72 AMINEH KAKABAVEH (-):

Fru talman! Tack, utbildningsministern, för svaret!

Det är viktigt och bra att det efter så många års påtryckningar nu finns kontrollmekanismer, men samtidigt måste vi tyvärr konstatera att det inte alltid går att kontrollera allt i efterhand. Senast i dag var det ett program i Sveriges Radio om granskningen av förskolor och skolor. Ägare byts ut när de blir påkomna, man byter namn på skolor och hundramiljontals skattekonor betalas ut och går till olika extremistiska och religiösa organisationer.

Det är nu sjunde året med den här socialdemokratiska regeringen, och jag har ställt flera interpellationer till olika ministrar om just folkbildningen och de medel som folkbildningen tilldelas.

Många inom folkbildningen jobbar, måste jag säga, väldigt bra och för jämställdhet och allas lika värde, men tyvärr finns det också många som inte gör det. Ett exempel är Ibn Rushds skolor i Göteborg. Nyligen fick de inte 800 000 kronor, vilket var ett helt korrekt beslut av det blå laget plus Socialdemokraterna i Göteborg. Men så är inte fallet för alla verksamheter.

Det ska inte behövas grävande journalister och terrorforskare för att skolor som det finns misstanke om ska utredas. Skolverket eller Skolinspektionen ska involveras, och politiken ska sedan våga fatta egna beslut.

Jag tycker att det som utbildningsministern pekar på här om att det finns kontrollmekanismer är bra, men min fråga handlar om betänkandet om demokrativillkor för all verksamhet inom civilsamhället. Har ministern missat att skriva in det, eller är det någonting separat? Jag menar att det här är en del av civilsamhället, och där finns det också fyra väldigt bra syften, men jag är tveksam till ett av dem där man säger att man ska upprätthålla särartskulturen. Är det Saudiarabiens kultur, svensk kultur eller kurdisk kultur? Varför ska det finnas sådana otydliga formuleringar? De skapar bara flummiga mål, och syftet påverkas på grund av att de gör att det då finns personer som säger att du kan bedriva verksamhet i enlighet med din kultur och religion.

Jag tycker att svensk bildning och svensk folkbildning ska bygga på de grundläggande principerna om allas lika värde och människans rättigheter, individens rättigheter, barns rättigheter och inte minst kvinnors rättigheter. Det saknas i dag. Jag har själv mycket kontakt med många vuxna kvinnor som inte vågar vara fria kvinnor i svenska skolor. Det är beklämmande. Därför undrar jag om vi kommer att ha demokrativillkor här eller inte.

Anf. 73 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Jag vill tacka Amineh Kakabaveh för interpellationen och för den här viktiga debatten.

Jag ska ta upp några av de saker som Amineh Kakabaveh lyfte upp i sitt inlägg. Låt mig börja med det demokrativillkor som Amineh Kakabaveh pekar på. Det är på det sättet; den svenska folkbildningen ska, precis som annan verksamhet som har stöd från staten, förstås bygga på respekt för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter.

Det är lätt att säga. Men som verkligheten och de många pressklipp som Amineh Kakabaveh radar upp här visar är det inte alltid lika lätt att upprätthålla de fina principerna. Jag är precis som Amineh Kakabaveh övertygad om att dessa principer upprätthålls i verksamheten i den stora majoriteten av våra studieförbund och på våra folkhögskolor. Och det är inte nog med det, fru talman, utan de förstärks. Vår folkbildning, våra studieförbund och våra folkhögskolor har genom historien spelat och spelar fortfarande en mycket stor roll för att vi i Sverige inte bara ska ha demokrati på papperet utan också utveckla vårt demokratiska samhälle. Just därför gör det mig upprörd ända in i mörget när våra folkbildningsanslag går till sådant som inte förstärker vår demokrati.

Den utredning som Amineh Kakabaveh frågade om handlar om just demokrativillkoren. Vi hade nog allihop hoppats att den skulle kunna vara färdig vid det här laget. Men regeringen har gett den ett förlängt uppdrag och har däri tagit upp en sak som jag tror att Amineh Kakabaveh är väldigt nöjd med: möjligheten att ha ett fördjupat och förstärkt samarbete med till exempel Säkerhetspolisen om hur man ska arbeta för att upprätthålla demokrativillkoret. Den orsaken till förlängningen tror jag att Amineh Kakabaveh är nöjd med. Jag ser på hennes nickningar att så är fallet.

Amineh Kakabaveh tar också upp de väldigt upprörande missförhållanden som har avslöjats i en del av våra förskolor, vår pedagogiska omsorg och våra skolor. Det handlar om täta ägarbyten och om ägare som

visar att det finns anledning för samhället att ha tuffare bestämmelser. Vi har också skärpt de bestämmelserna, fru talman. Det är tack vare de regel-
skärpningar som regeringen har föreslagit som vi numera har större möj-
ligheter att stänga skolor och förskolor som drivs av ägare som till exempel
inte har rent mjöl i påsen när det gäller tidigare verksamhet.

Men precis som Amineh Kakabaveh har jag dragit slutsatsen att det
inte räcker. Vi måste ha ännu tydligare regler för vilka som ska få driva
skolor och förskolor. Därför har regeringen beställt och fått betänkande
från en utredning där man föreslår tydligare regler om pedagogisk omsorg.
Vi har också i vårt januariavtal skrivit in åtaganden som innebär att vi
kommer att återkomma med förslag om tydligare bestämmelser om vilka
som ska få driva skolor och förskolor.

Det är inte en mänsklig rättighet att driva en skola i Sverige, men det
är en mänsklig rättighet att få undervisning som vilar på just de mänskliga
rättigheterna.

Fru talman! Ett stort arbete pågår för att säkerställa att de vackra orden
i skollagen, regeringsformen och de bidragsbestämmelser som finns om
vår folkbildning ska bli verklighet. Och jag kommer att fortsätta arbeta för
att de pengar som ska gå till folkbildning faktiskt går till bildning och kul-
tur och inte till annat.

Anf. 74 AMINEH KAKABAVEH (-):

Fru talman! Tack så mycket för svaret, utbildningsminister Anna Ek-
ström!

Jag är absolut en av dem som i 13 år har drivit att vi måste ha de här
demokrativillkoren men också att det ska finnas mer kontrollmekanismer.
Det handlar om skattebetalarnas goda minne, men vi politiker har också
ett stort ansvar för inte minst bildning och utbildning. Det är där man lär
sig att forma sitt eget liv och att berika sig med det största kapitalet: ut-
bildning och bildning.

Det är oerhört viktigt när det gäller vår vuxenutbildning, till exempel
för mig och hundratusentals andra kvinnor som kommer från andra delar
av världen och aldrig har fått chansen att gå i skolan, att alla sfi-utbild-
ningarna, folkhögskolorna och andra vuxenutbildningar inte får drivas av
privatpersoner som inte har annat syfte än religiös fanatism.

Det handlar inte bara om islamistiska fundamentalister. Det finns även
kristna folkhögskolor där individens rättigheter kränks, där flickors och
homosexuellas rättigheter kränks och där man undervisar att homosexua-
litet är en sjukdom. Det har förekommit och förekommer. Man kan lyssna
på *Hederspodden* för att höra många unga, svenska barn berätta om den
skräck som de gått igenom i sådana skolor. Det är mest gentemot flickor
och kvinnor.

Vår jämställdhet ska inte bara finnas på papper. Vår jämställdhet måste
genomsyra varenda verksamhet inom barnomsorg, utbildning och vuxen-
utbildning, som den här debatten handlar om.

Det finns många som håller med mig. Jag samarbetar med flera folk-
högskolor, bland annat Arbetarrörelsens folkhögskolor, där vi driver he-
derskursen. Där berättar många vuxna kvinnor om hur fruktansvärt det har
varit att gå i en annan folkhögskola där man till exempel inte kan klä sig
som man vill, umgås med dem man vill eller ens sitta bredvid vem man

7 juni

*Svar på
interpellationer*

vill. Man blir hela tiden kontrollerad, och det finns moralpolisier som rapporterar.

Sådana skolor ska inte finnas, menar jag. Det handlar inte bara om att de inte ska få pengar. De ska inte finnas i vårt system. De är skadliga för vår demokrati, för vår jämställdhet, för individens rättigheter och för kvinnans rättigheter. I våra hemländer – i stora delar av världen, ända från Asien till Mellanöstern och Afrika – har vi lärt oss att vi är ingenting, att vi inte ska höras och inte synas.

I svensk skola ska inte hedersnormer, hedersförtryck, upprätthållas. Det leder nämligen också till hedersbrott. Många blir slagna hemma. Det är inte lätt, särskilt för vuxna kvinnor, att berätta för skolan. Det är tabubelagt. Vi vet att det är tabubelagt att berätta om våld. Och det är ännu värre för de hedersutsatta. Därför ska de skolorna inte finnas. De ska inte bara granskas, utan de verksamheter som inte bedrivs på ett sätt som är förenligt med svensk lagstiftning ska inte finnas.

Jag vill därför fråga varför utbildningsministern inte håller med mig i fråga om att införa det femte syftet om individens frihet, om att motverka hedersförtryck och om att kvinnans rättigheter ska vara i centrum.

Anf. 75 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! Jag har under många år beundrat Amineh Kakabavehs kamp för hedersutsatta kvinnor och hennes outtröttliga kamp för att sätta stopp för hedersförtrycket i Sverige.

När jag hör det här inlägget blir jag också glad över det Amineh Kakabaveh berättar om sitt samarbete med folkhögskolor och arbete med att se till att man inom folkhögskolans värld lever upp till de krav som finns på vår folkbildning: att de ska vara ett verktyg för demokratin och för människors, inte minst kvinnors, rättigheter. I de syften som finns för den svenska folkbildningen är de värdena tydligt och klart framskrivna.

Jag utgår också från att det är något som Amineh Kakabaveh och hennes medarbetare bidrar till att sätta ljuset på. Det gäller även de misshäligheter som finns. Jag håller helt med om att det inte bara ska vara medier som rapporterar om de felaktigheter som Amineh Kakabaveh berättar om. Vi ska ha möjlighet att säkerställa att den typen av felaktigheter också rapporteras inom systemet. Jag utgår från att det också sker när Amineh Kakabaveh får kännedom om felaktigheter.

Jag vill passa på och betona hur viktigt det är att vi ser till att den svenska skolan – alltifrån förskola, pedagogisk omsorg ända upp till vuxenutbildning och folkbildning – upprätthåller den värdegrund som den svenska skolan och de värderingar som den svenska folkbildningen ska vila på. Det handlar om människors rättigheter, om kvinnans rättigheter och om att motarbeta förtryck. Amineh Kakabaveh har där ett starkt stöd från min sida.

Amineh Kakabaveh ställer också konkreta frågor om ett enskilt studieförbund, nämligen studieförbundet Ibn Rushd. Hon har gjort det vid ett flertal tillfällen tidigare i interpellationsdebatter här i kammaren. Jag svarar den här gången precis som jag alltid gör: Med de regler som finns om hur vi i Sverige styr vår förvaltning är jag förhindrad att uttala mig om vilka studieförbund som bör eller borde få bidrag. Det är en fråga för Folkbildningsrådet. Det finns de i Sverige som säger att en myndighet borde fördela dessa pengar, och även i detta fall hade jag svarat exakt samma

sak. Oavsett vem som fördelar bidragen är jag som statsråd förhindrad att uttala mig om vilka enskilda organisationer som borde eller inte borde få ersättning.

Jag är däremot väldigt angelägen om att det arbete som vi gör genom Demokrativillkorsutredningen ska slutföras. Jag har goda förhoppningar om att det ska kunna göras inom mandatperioden. Denna fråga, fru talman, ligger inte på mitt bord utan på kulturministerns. Här har vi dock ett stort och viktigt arbete att göra för att se till att demokrativillkoren är klara och tydliga och också efterlevs inom folkbildningen.

Anf. 76 AMINEH KAKABAVEH (-):

Fru talman! Tack än en gång, ministern, för engagemanget och tydligheten! Om politiken inte är tydlig kan myndigheterna såklart heller inte fatta rätt beslut eller alltid fatta dem i rätt tid.

Frågan om bidragsvillkor har jag drivit i Riksdagens tvärpolitiska nätverk, som består av 18 ledamöter från nästan alla partier – sex av åtta partier finns med. Vi framhåller att det finns luddiga formuleringar, till exempel syftet med folkbildningen. Det står att man ska upprätthålla kultursärart. Det kan tolkas så. Det står också i bidragsvillkoren att man ska främja kulturell särart. Det i sig blir problematiskt när det gäller homosexuellas och kvinnors rättigheter. De utgör ingen särart utan är universella.

Alla människors lika värde är universellt. Det är inte kul att något annat ens får finnas. Självklart måste myndigheter rätta sig efter det. Jag säger inte att någon minister ska fatta beslut härifrån om vilka organisationer som ska få finnas eller vilka som ska få bidrag. Däremot är det välkommet att man politiskt är tydlig med syfte och mål för detta. Precis som man gör i andra länder ska vi också kunna styra detta. Vi ska vara måna om skatte-medlen. De ska gå till samhällsutveckling, jämställdhet och allas lika värde.

Dessa människor kommer aldrig att integreras. Barnen kommer alltid att göra revolt. Jag förstår varför de gör det. Om du tar ifrån dem deras rättigheter i det svenska samhället bildar de efteråt en massa andra religiösa föreningar där de kan vara. Då kommer hela syftet med demokrati, jämställdhet, människors lika värde och integration bli tomt på sitt innehåll.

Anf. 77 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S):

Fru talman! I den svenska förskolan, skolan och folkbildningen ska människors lika värde stå i centrum. Under den förra mandatperioden genomförde regeringen en förändring av läroplanen för skolan i vilken vi för första gången tydligt skrev in att vi inte ska ha könsseparerade grupper i skolan, i alla fall inte utan starka pedagogiska skäl. Detta gjordes som direkt respons på att det hade dykt upp att det förekom könsseparerade grupper av exakt de skäl som Amineh Kakabaveh berättar om. Regeringen arbetar också just nu med ett förslag om att införa ett etableringsstopp för religiösa friskolor, och det görs av liknande skäl som dem som Amineh Kakabaveh redogör för.

I vuxenutbildningen är dessa frågor oerhört viktiga. Många som kommer till Sverige får sin första bild av det svenska samhället genom sfi-utbildningen. Det är väldigt viktigt att de fina ord som redan finns i våra läroplaner också omsätts till verklighet i studiecirklar, i folkhögskolor och

inom vuxenutbildningen. Jag kommer, fru talman, att arbeta hårt för att vi fortsättningsvis har klara och tydliga regleringar och skrivningar men också med det som är svårare än att skriva vackra ord på ett papper, nämligen att se till att dessa principer genomsyrar verksamheten i hela vårt land, från Ystad till Haparanda men också i varenda stadsdel, i vartenda studieförbund och i varenda folkhögskola.

Det här är inte lätt, fru talman. Men det är något som vi alla tillsammans måste kämpa för för att se till att vår folkbildning bidrar till ett sammanhållet Sverige. Jag kommer inte att låta mig nöjas med mindre än så.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 16 Svar på interpellation 2020/21:688

Andre vice talmannen meddelade att statsrådet Anna Hallberg var förhindrad att vid dagens sammanträde besvara interpellation 2020/21:688 av Joar Forssell (L) om exportkrediter till affärer med Belarus. Interpellationen skulle besvaras vid ett senare tillfälle.

§ 17 Svar på interpellation 2020/21:763 om åtgärder för att skydda barn från hederskultur

Anf. 78 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP):

Fru talman! Ann-Sofie Alm har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att skydda barn som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck.

Hedersrelaterat våld och förtryck är ett allvarligt samhällsproblem som medför stort lidande för dem som utsätts. Vi kan aldrig acceptera att människor utsätts för förtryck i hederns namn. Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck är en högt prioriterad fråga för regeringen, och 2016 beslutade regeringen om en nationell strategi och ett riktat åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck. Det pågår just nu ett intensivt arbete med det nya åtgärdsprogram för perioden 2021–2023 som regeringen tidigare har aviserat.

Regeringen har under mandatperioden vidtagit ett flertal åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck. Den 1 juli 2020 infördes till exempel ett nytt brott, barnåktenskapsbrott, som kan ge fängelse i högst fyra år samt en straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv. Det infördes även ett utreseförbud som ska skydda barn från att föras utomlands för att ingå barnåktenskap eller könsstympas. Regeringen har vidare gett en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag till en samlad nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck. Utredaren ska ta fram förslag till mål för det långsiktiga arbetet att förebygga och bekämpa våld mot barn samt identifiera brister och möjliga åtgärder.

En stärkt kompetens och ett välfungerande samarbete mellan ansvariga myndigheter är nödvändigt för att bekämpa och förebygga hedersrelaterat våld och förtryck och för att de som utsätts ska få det skydd och stöd de har rätt till. Regeringen har därför avsatt 180 miljoner kronor under 2021

för en särskild satsning på att öka kompetensen om hedersrelaterat våld och förtryck.

Regeringen har nyligen beslutat om ett flerårigt myndighetsgemensamt uppdrag för att förebygga och bekämpa könsstympling av flickor och kvinnor. Regeringen har även beslutat om ett myndighetsgemensamt uppdrag under samordning av Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötlands län att under 2021 bland annat ta fram en myndighetsgemensam vägledning för personal inom socialtjänst, hälso- och sjukvård, skolväsen och polis för att förhindra och förebygga att barn lämnar landet för att giftas bort, könsstympas eller utsätts för olika former av hedersrelaterat våld eller tvång. Vidare har regeringen gett Länsstyrelsen i Östergötlands län i uppdrag att förbereda inrättandet av ett nationellt sektorsövergripande kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck.

För att utveckla arbetet i skolan med att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck har Skolverket tilldelats 11 miljoner kronor för 2021 för ett uppdrag att stärka det systematiska arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck inom skolväsendet, inklusive förskolan, genom kunskapshöjande insatser och stöd för olika personalgrupper inom skola och förskola. Uppdraget ska redovisas senast den 4 februari 2022. Vidare har skolans uppdrag när det gäller hedersfrågor förstärkts i och med att regeringen i februari 2021 beslutade om läroplansförändringar i det kunskapsområde som i dag kallas sex och samlevnad. Förändringarna i läroplanerna ska tillämpas från höstterminen 2022.

FN:s konvention om barnets rättigheter, den så kallade barnkonventionen, ställer långtgående krav på konventionsstaterna att skydda barn mot alla former av våld och övergrepp. I artikel 19 i barnkonventionen anges att konventionsstaterna ska vidta alla lämpliga åtgärder för att skydda alla barn mot alla former av våld. Rättigheterna i barnkonventionen, som sedan den 1 januari 2020 gäller som svensk lag, hänger samman och ska tolkas i relation till varandra som en helhet. För regeringen är det prioriterat att stärka barns rättigheter och bekämpa våld mot barn, inklusive alla former av hedersrelaterat våld och förtryck.

Anf. 79 ANN-SOFIE ALM (M):

Fru talman! Stort tack till ministern för svaret! Jag är tacksam för de steg som har tagits här inne i kammaren och hos regeringen för att förhindra hederskulturens grepp om barn. Regeringen har, som ministern säger, ett mycket stort ansvar. Regeringen har haft det ansvaret i två mandatperioder och nästan åtta år.

Det är svårt att berätta hur lång tid åtta år är, för det beror på vad man relaterar till. Åtta år är en jättelång tid i en liten flickas liv. Åtta år för en flicka i en familj med hederskontext kan vara just den tid då hon får vara barn innan hon måste bära heltäckande kläder och slöja. Har flickan varit bortgift i åtta år med en äldre man som äger henne och hennes kropp är åtta år ett livslångt helvete. Om flickan vägrar gifta sig eller vägrar lyda sin påtvingade make kan hon sluta sitt unga liv som balkongflicka. För åtta år sedan, fru talman, fanns inte ordet "balkongflicka" i många svenska människors medvetande.

Sverige ska ha nolltolerans mot hedersrelaterat förtryck. Att flickor blir bortgifta är en del av detta förtryck. Men innan barn utsätts för detta över-

grepp har det funnits gott om andra varningstecken. Det kan handla om att de inte får delta i vissa skolämnen eller inte får hänga med kompisarna till fotbollsplanen efter skolan.

Tyvärr brister ofta kunskapen om hederskultur bland de vuxna som möter elever och barn varje dag. Om personalen i skolan inte ser signalerna eller inte vet hur de ska agera när de misstänker att hederskultur begränsar de ungas frihet kommer de att förbli passiva och därmed också upprätthålla hederskulturen, även om de inte vill.

Men ingen skugga ska naturligtvis falla på nationens pedagoger. Okunskapen är nämligen lika stor i hela vårt samhälle ända upp i regeringen. För vad betyder en slöja på ett barn egentligen?

Vi är ett land som älskar att göra undersökningar och föra statistik. Genom att exempelvis fråga elever om deras alkoholvanor eller drog-användning hittar vi orsaker och kan vidta åtgärder som behövs. Men av någon anledning avstår vi från att skaffa oss nödvändig kunskap om hur hederskultur begränsar ungas liv i Sverige. Hur många barn befinner sig i riskzonen för att föras bort? Svaret på den frågan, fru talman, är att vi inte vet. Och det är inte särskilt hedersamt att vi inte vet.

Fru talman! Därför skulle jag vilja fråga ministern om ministern och regeringen vet hur många barn som lever i hederskultur, hur många barn som riskerar att föras bort och hur många barn som riskerar att giftas bort mot sin vilja. Om svaret är att ministern och regeringen inte vet, fru talman, vill jag veta vilka åtgärder ministern och regeringen tänker vidta för att ta reda på det.

Varför tas det inte större krafttag för att hitta de barn som riskerar att föras bort? Finns det en rädsla i regeringen för att anses vara främlingsfientlig? Varje dag är det otroligt viktigt att vi hittar de barn som finns i riskzonen.

Anf. 80 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Jag tackar Ann-Sofie Alm för en oerhört viktig interpellation. Det här är frågor som ständigt är aktuella. Häromdagen hörde vi på nyheterna att vi faktiskt inte heller är så bra på att följa upp hur pojkar är utsatta i Sverige.

Ministern pratar bra om väldigt många insatser som görs. Tyvärr räcker de inte till. Det är viktigt att vi ska stärka barns rättigheter, men det ser i dag faktiskt ut så att vi har parallella samhällen. Vi har flickor, kvinnor och pojkar som blir utsatta för hederskontext, och vi kan inte riktigt göra rätt insatser.

Då behöver man kunskap. Då behöver man ha svar på de frågor som riksdagsledamoten Ann-Sofie Alm ställde. Har vi tillräckligt bra kontroll? Vet vi hur många barn som i dag har ont i magen för att de tror sig komma att bli bortgifta under sommarlovet? Hur många stolar kommer att vara tomma i skolan i höst? Vad gör vi åt de barnen? Och vad gör vi åt de barn som blev bortgifta förra sommaren och vars stolar stod tomma förra hösten? Vart tar de barnen vägen? Vilka insatser gör regeringen för att vi ska kunna hämta hem dem?

Jag bor i Haninge, där bland annat Jordbro och Brandbergen är utsatta områden. Vi trygghetsvandrade i Jordbro häromveckan. Det var näst intill bara pojkar ute. På idrottsplatsen spelades fotboll. Man gjorde olika saker. Vi såg väldigt få flickor, och de som vi såg hade slöjan är i grunden

en symbol för kvinnoförtryck. Jag vet att jag och ministern inte är överens i den frågan. Men det är tydligt att slöjan är där för att man inte ska väcka begär. Att man som åtta- eller nioåring ses som ett sexobjekt som behöver täcka sig för att inte väcka begär hos män tycker jag är helt galet.

Jag tycker i grunden, precis som jag tror att de flesta gör i Sverige, att det är viktigt att man ska få bestämma själv vad man ska ha på sig. Men samhället ser inte ut så. Det finns ett förtryck, och slöjan är symbolen för det förtrycket. Vi behöver göra insatser enligt hur samhället faktiskt ser ut, inte enligt hur vi tycker att det borde se ut. Här och nu har vi ett samhälle där de här barnen och kvinnorna blir utsatta för detta.

Fru talman! Vi har alltså kvinnor och flickor i Sverige som inte får göra som de själva vill. De får inte klä sig hur de vill. De får inte älska den de vill. De får inte umgås med vem de vill efter skolan. Även pojkar är som sagt utsatta, men vi har inte tillräckliga kunskaper om hur och i vilken utsträckning. Hur många barn riskerar att giftas bort mot sin vilja i sommar? Alla de frågor som Ann-Sofie Alm har ställt till ministern skulle jag gärna vilja höra svar på.

Anf. 81 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP):

Fru talman! Jag vill börja bakifrån och slå fast att sexualisering av barn är något som är förkastligt och oacceptabelt oavsett hur det tar sig uttryck. Det kan ta sig uttryck i krav på slöja och i en hederskontext eller – vilket var fallet bara härommånaden – i att tiotusentals svenska män söker på sexköp och specifikt efterfrågar barn. Vi ska aldrig någonsin acceptera sexualisering av barn i någon som helst kontext.

Men hedersrelaterat våld och förtryck har en särskild struktur och en särskild uppbyggnad. Det involverar hela släkten. Många människor är involverade i förtrycket av de barn och unga som lever i släkten. Av många skäl är omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck svårare att bedöma, och mörkertalet är betydande. Det tar sig många olika uttryck, vilket är viktigt att understryka, från de grova brotten med barnäktenskap, mord och våld och hela vägen till inskränkningen av friheten i vardagen för de unga.

Det finns undersökningar och andra uppgifter som visar på att hedersrelaterat våld och förtryck är ett allvarligt och omfattande problem i Sverige. Jag har själv varit med om att ta beslut om den kommunala kartläggning i Göteborg, Malmö och Stockholm som Örebro universitet genomförde 2018. Den visade att 7–8 procent av niondeklassarna lever i familjer som använder olika grader av våld för att skydda familjens och släktens rykte.

I Karlstads universitets och Stiftelsen Allmänna Barnhusets nationella kartläggning av våld mot barn 2016 svarade 2,5 procent av 4 647 elever i årskurs 9 i grundskolan och årskurs 2 på gymnasiet att de inte får bestämma vem de ska gifta sig med eller leva tillsammans med som vuxen. Bland elever med föräldrar födda utanför Norden var det 6,6 procent av eleverna.

Regeringen har beslutat att stödja Stiftelsen Allmänna Barnhusets arbete med att förbereda en ny nationell kartläggning av våld mot barn. Kartläggningen ska innehålla frågor om allvarlig begränsning av ungas liv, till exempel när det gäller möjligheten att själv välja sin framtida partner.

För att vi ska kunna bedöma omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck i Sverige behövs också mer tillförlitlig statistik över tid. Statistik är viktig för att öka kunskapen och för att bedöma behovet av och effektiviteten hos insatserna på området. Regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2021 inrättandet av ett permanent nationellt kompetenscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötlands län. Det ska ingå i centrumets arbete att regelbundet undersöka omfattningen av hedersvåld i Sverige.

I uppgifterna för det nationella kompetenscentrumet kommer också att ingå att stödja kommuner och regioner i deras arbete med att kartlägga förekomsten av hedersvåld, planera verksamhet och införa, följa upp och utvärdera kvalitetssäkrade arbetssätt och metoder för att förebygga hedersvåld och erbjuda stöd till enskilda utsatta.

Finansieringsnivån för kompetenscentrumet, 40 miljoner kronor årligen från och med 2022, är högre än de medel som länsstyrelsen under senare år har haft för nationella uppdrag på området. För arbetet med att förbereda inrättandet under 2021 tilldelas länsstyrelsen 30 miljoner kronor.

Allt detta sammantaget syftar till det som jag uppfattar att riksdagsledamöterna frågar efter, det vill säga att möta behovet av att veta hur barn och unga i Sverige i dag utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck och hur vi kan stärka de vuxna som möter dem när det gäller att fånga upp att det sker och hur de ska stötta barnen att komma ur dessa situationer.

Anf. 82 ANN-SOFIE ALM (M):

Fru talman! Jag vill verkligen understryka att jag inte betvivlar att ministern har en helt ärlig och uppriktig intention i frågan. Jag uppskattar att vi diskuterar och kan komma fram till vad vi ska göra för att komma åt problemet, för problemet är verkligt.

Men frågan kvarstår. Varför vet vi inte hur många barn det egentligen handlar om? Det finns uppgifter. Någon uppgift från 2017 talade om 240 000 barn. Bara det är alldeles hjärtskärande.

Att kämpa mot hedersrelaterat förtryck handlar om att visa omsorg om alla människor i vårt land, oavsett var de har sina rötter. Den som hävdar att kampen mot hederskultur göder rasism borde svara på denna fråga: Varför ska en del av medborgarna i vårt land inte få åtnjuta den frihet och de rättigheter vi andra tar för givna?

Den verkliga främlingsfientligheten är att blunda för hur hederskulturen begränsar en del ungas frihet. Hederskulturen fräntar dem makten över beslut som bara de själva har rätt att fatta, som att välja vem de ska gifta sig med. Hederskulturen berövar dem deras barndom. Det handlar alltså om 240 000 barn. Man kan ju fråga sig hur vi hade reagerat om det hade handlat om svenskfödda barn med ljus hår och ljusa ögon. Hade då inte nationen enat stått upp redan för länge sedan och vänt upp och ned på himmel och jord för att hitta dessa barn?

Jag anser att det krävs en nationell handlingsplan för att bekämpa denna skammens kultur. Under sommarlovet kommer flickor att tvingas in i äktenskap som de inte själva har valt. I höst kommer skolbänkar att stå tomma. Deras klasskamrater kan fundera på vad de ska bli när de blir stora, men dessa barn är redan dömda till ett liv i ofrihet. Detta gör fruktansvärt ont att veta.

Om vi genom att öka vår kunskap kan hindra ett enda av dessa tvångs-
äktenskap är det värt varje satsad krona. Som ministern säger behövs det
myndighetsöverskridande arbete. Men då måste vi veta vilka barn som le-
ver i hederskultur och som riskerar sina liv om de bryter mot heders-
kulturen.

När skolan gör orosanmälningar och brott misstänks ska inte polisen
kunna ringa hem till föräldrarna på det sätt man gör i dag. I stället ska alla
varningsklockor ringa. När en orosanmälan om hederskultur kommer till
socialtjänsten måste den direkt sekretesstämplas, för detta kan inte hante-
ras som ett vanligt familjebekymmer.

Lagen om tvångsomhändertagande av unga, LVU, måste skrivas om
för att skydda barnen. Om man tar en åttaårig flicka från familjen för att
hon är förtryckt av hederskultur kan man inte arbeta tillbaka henne till de
biologiska föräldrarna när hon blir tolv. Vi kan bara skydda barnen mot
hederskultur med större kunskap, och hela samhället måste ha större kun-
skap om detta.

Det behövs en uttalad nolltolerans mot den våldsbejakande heders-
kulturen. Det behövs en nationell handlingsplan för att nå nolltolerans.
Som jag sa tycker jag att det som ministern i svaret radar upp om vad re-
geringen har gjort är bra, men hur ska ministern få med sig alla sina kolle-
gor i regeringen för att nå nolltolerans?

Anf. 83 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Om vi aldrig ska acceptera att ett barn sexualiseras kan
man inte hänvisa till att det är svårt eller att det är så många som utsätter
den utsatta. Då tänker jag att man får öka takten. Man får kavla upp är-
marna lite till.

Ministern räknar upp insats efter insats. Men ändå kan vi runt om i
Sverige se, även i Göteborg, där man gjorde kartläggningen, att hedersvål-
det och förtrycket ökar. Då måste man ställa sig frågan: Gör vi rätt saker?
Och gör vi tillräckligt? Kan vi göra mer?

Slöjan, som jag varit inne på tidigare, är en symbol för förtryck. Det är
inget vanligt klädesplagg som min blåa klänning eller Ann-Sofie Alms vita
byxor. Det är en symbol för förtryck.

Är det inte bättre, fru minister, att samhället tar fajten för dessa flickor
och kvinnor än att varje enskild individ som redan är utsatt och ensam ska
behöva ta den? Min fråga till ministern är: Är ministern inte ens lite intres-
serad av och beredd att utreda frågan om slöjförbud? Det handlar natur-
ligtvis om att få ytterligare ett verktyg i kampen mot hedersrelaterat våld
och förtryck.

Jag tror inte, och det gör nog ingen annan heller, att detta är den enskilt
viktigaste nyckeln, men jag tror att det är en viktig nyckel i vår verktygs-
låda för alla flickors och kvinnors rätt till frihet.

Anf. 84 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP):

Fru talman! Jag vill börja med detta med en nationell handlingsplan.
Vi har en nationell strategi som är beslutad 2016 och ett riktat åtgärdspro-
gram för att just förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och he-
dersrelaterat våld och förtryck. Vi arbetar just nu med ett nytt åtgärdspro-
gram kopplat till detta. Vi har också precis tillsatt en utredning om en na-

7 juni

*Svar på
interpellationer*

tionell strategi för att motverka våld mot barn, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck. Detta arbete pågår.

Eftersom riksdagsledamoten ställde en direkt fråga vill jag understryka att jag har alla kollegor i regeringen med mig i detta. Regeringen som helhet står till hundra procent bakom det här arbetet. Detta är ett prioriterat arbete som pågår varje dag, hela tiden.

Det som gör mig lite bekymrad är att det arbete som görs viftas bort när vi har de här debatterna. De kartläggningar som nu börjar, det kunskapsunderlag som vi har påbörjat och det viktiga arbete som pågår viftas bort, och sedan pekar man på slöjförbud.

Då vill jag väldigt noga understryka, för den som har satt sig in i hedersrelaterat våld och förtryck och som är intresserad av frågan: Slöja är inte det enda sättet att förtrycka flickor och kvinnor. Precis som riksdagsledamoten Anstrell var inne på är det inte heller svaret när det gäller att lösa den här frågan.

Varje barn som skolan uppfattar lever under tvång eller lever under hedersrelaterat våld och förtryck ska orosanmälans, oavsett om barnet bär slöja eller inte. Och en lång rad flickor, pojkar och hbtqi-personer i det här landet lever under hedersrelaterat våld och förtryck utan att någonsin komma i närheten av en slöja.

Förminska inte frågan om hedersrelaterat våld och förtryck till att enbart handla om slöja! Vi måste ta hela spektrumet av denna problematik på fullaste allvar. Det handlar om det grova våldet, bortförandena, barn-äktenskapen, tvången, könsstymplingarna och balkongflickorna – ja. Men det handlar också om det lilla i vardagen, om att inte få välja utbildning, inte få välja kläder, inte kunna välja att göra en fritidsaktivitet efter skolan. Varje dimension av hedersrelaterat våld och förtryck ska bekämpas varje dag. Det ska inte förminskas och bantas ned till en fråga om slöja eller inte slöja.

Läs flickornas berättelser! Läs kartläggningarna från Göteborg, Stockholm och Malmö om ni inte har gjort det! Läs beskrivningarna! Här finns fruktansvärda kopplingar till mäns våld mot kvinnor. Många av dessa flickor lever i ett dubbelt förtryck. De lever i hedersförtrycket inom ramen för släkten och familjen. I nästa led, där de har en hemlig relation, utsätts de för mäns våld mot kvinnor. Det är fruktansvärt, för de har inte någon att berätta för.

Man vill inte gå till socialtjänsten och berätta för dem. Man är nämligen i stor utsträckning orolig för vad som då händer med familjen och systerkonen. Alltså vänder man sig i väldigt stor utsträckning till skolan. Därför är uppdraget, som kanske inte låter så roliga i en debatt, till Skolverket om att utbilda personalen i att möta barnen och de unga i skolan för att kunna fånga upp, kunna hjälpa, kunna förebygga och kunna föra barn ut ur dessa situationer oerhört viktiga. Jag kan inte understryka det nog.

Detta är en av regeringens högst prioriterade frågor. Det gäller alla mina kollegor. Jag kommer att göra allt jag kan, så länge jag har detta uppdrag, för att stoppa det hedersrelaterade våldet och förtrycket.

Anf. 85 ANN-SOFIE ALM (M):

Fru talman! Tack, ministern, för att du visar ett sådant engagemang i dessa frågor! Det är många där ute som behöver det.

Jag delar ministrernas syn på att hederskultur är mycket större än en slöja. Det får inte bagatelliseras, men det får heller inte gömmas undan. Varje del i hederskulturen måste bekämpas. Varje del är ett frihetsberövande. Om flickan inte får gå någon annanstans än hem efter skolan fast hennes syskon får det är det ett frihetsberövande. Om hon måste ha slöja på sig är det ett frihetsberövande. Om hon blir omskuren är det ett frihetsberövande och ett oerhört övergrepp. Om hon blir bortgift är det ett frihetsberövande.

Jag har läst de här berättelserna. Jag vet vad det handlar om. Det är en ofantlig och ohygglig omänsklighet som ligger i hur män behandlar kvinnor inom hederskulturen.

Jag är glad att ministern visar detta engagemang och denna glöd, för det behövs. Vi måste bekämpa detta tillsammans.

Vi behöver en tydlig nationell handlingsplan, och vi behöver ha kunskapen i hela samhället, inte bara i skolan. Om skolan ringer polisen och polisen ringer föräldrarna är det ju det utsatta barnet som råkar illa ut i alla fall. Detta är ett stort samhällsproblem.

Jag vill tacka ministern för debatten. Men jag måste slutligen fråga ministern: När kan man se en handlingsplan på riktigt? Att skolan får sitt uppdrag är en sak, men detta måste synas i hela samhället. Vi måste göra allt i vår makt för att upprätthålla den jämställdhet som din mamma och min mamma och våra mormödrar för vår skull har kämpat för. Och vi måste skydda varje barn mot hederskultur.

Anf. 86 Statsrådet MÅRTA STENEVI (MP):

Fru talman! Jag vill bara kort säga att flera av de uppdrag som jag har pratat om – jag är också väldigt glad för denna debatt, för jag tycker att den är oerhört viktig – är just myndighetsgemensamma. Det finns ett flertal riktade uppdrag, bland annat till Skolverket, men det finns också ett stort antal myndighetsgemensamma breda uppdrag just för att hela samhället måste kroka i och veta vad det är som gäller i dessa frågor.

Vi kan inte stå bredvid och se på när människor hindras från att själva välja vem de ska gifta sig med eller acceptera barnäktenskap eller att människor utsätts för annat våld och förtryck på grund av hedersnormer.

Alla som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck har rätt till stöd och skydd, och det är viktigt att kvinnor, flickor, män, pojkar och hbtqi-personer som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck får just det stödet och skyddet.

Tillsammans med kommunerna behöver vi stärka skolans förmåga att fånga upp barn och unga som utsätts för hedersförtryck. Men vi behöver också stärka andra myndigheters kunskap för att de ska kunna bemöta på rätt sätt – det kan vara socialtjänsten, polisen eller hälso- och sjukvården, som alla har myndighetsgemensamma uppdrag kring detta.

Där förtrycket dyker upp kommer denna regering att bekämpa det. Vi kommer inte att vara nöjda förrän alla barn är trygga och fria att njuta av sina sommarlov, utan hot om bortgifte, utan ont i magen av rädsla för att föras ut ur landet och utan hederns tunga, tunga ok hängande över sig.

Jag kommer aldrig att sluta att arbeta för att ge alla barn en uppväxt fri från hedersförtryck och fri från våld.

7 juni

Svar på
interpellationer

Anf. 87 Arbetsmarknadsminister EVA NORDBLANK (S):

Fru talman! Michael Anefur har frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att få bukt med den kraftigt växande långtidsarbetslösheten, om jag har några idéer utöver att fortsätta att göra de saker som han menar hittills inte visat sig fungera och hur jag ställer mig till de förslag för att minska långtidsarbetslösheten som andra partier har presenterat.

Långtidsarbetslösheten är inte bara ett problem för den som drabbas utan är något som angår oss alla. Varje gång någon tar sig ur långtidsarbetslöshet minskar vi risken för socialt utanförskap och ökar samtidigt skatteintäkterna till vår gemensamma välfärd. Med budgetpropositionen för 2021 har regeringen därför vidtagit kraftfulla åtgärder för att den som blir arbetslös ska få möjlighet till utbildning och omställning och vid behov få stöd att hitta ett nytt arbete.

Satsningarna inom arbetsmarknadspolitiken uppgår till över 9 miljarder kronor 2021. Över 2 miljarder kronor satsas för att öka antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning, upphandlade matchningstjänster, extratjänster och introduktionsjobb. I regeringens vårandringsbudget för 2021 föreslås ytterligare 448 miljoner kronor för att fler arbetslösa ska få en insats. För att fler arbetssökande med funktionsnedsättning ska komma i arbete eller börja studera föreslår regeringen ökade resurser för arbetsförberedande insatser.

Regeringen har beslutat att den tillfälliga möjligheten att förlänga den maximala stödtiden för extratjänster, introduktionsjobb och nystartsjobb som regeringen införde under 2020 även ska gälla under 2021. Subventionerade anställningar är effektiva insatser för att få personer med svagare förankring på arbetsmarknaden i arbete.

I april 2021 införde Arbetsförmedlingen på regeringens uppdrag ett intensivår inom etableringsprogrammet. Fokus i intensivåret ligger på språk, arbetsplatsnära insatser och kortare utbildning. Syftet är att deltagarna ska komma i arbete inom ett år. Så kan längre arbetslöshetstider motverkas.

Många långtidsarbetslösa saknar den kompetens som behövs för att etablera sig på arbetsmarknaden. Regeringen har vidtagit åtgärder för att fler arbetslösa med utbildningsbehov ska studera. I november 2020 vidgade regeringen möjligheten för arbetslösa att studera med bibehållet aktivitetsstöd. Regeringen har även beslutat att studiestartsstöd under 2021 ska kunna lämnas till den som är anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen, oavsett hur länge personen har varit arbetslös. I juni 2021 utökas också möjligheten att deltidsstudera parallellt med deltagande i jobb- och utvecklingsgarantin.

Regeringen arbetar även för att etableringsjobb för nyanlända och långtidsarbetslösa ska införas i enlighet med parternas förslag. Etableringsjobb innebär en helt ny modell att subventionera och stimulera anställningar för nyanlända och långtidsarbetslösa. Insatsen kommer att bidra till att fler nyanlända och långtidsarbetslösa kan komma i arbete när ekonomin öppnar upp igen.

Regeringen kommer fortsatt att noga följa utvecklingen på arbetsmarknaden.

Anf. 88 MICHAEL ANEFUR (KD):

Fru talman! Jag vill sedvanligt börja med att tacka ministern för svaret. Det finns få frågor som är så avgörande både på individuell nivå och på samhällsnivå som att man får ett arbete och kan försörja sig själv. Ju fler som arbetar, desto större personlig frihet och, vilket inte är oväsentligt, desto mer intäkter till staten, kommunerna och regionerna – alltså mer resurser till den gemensamma välfärden. Detta bör rimligen leda till att inga resurser eller insatser lämnas ogjorda för att förhindra arbetslöshet, inte minst långtidsarbetslöshet.

Detta var grunden till min interpellation. Utifrån frågans allvar hade jag kanske väntat mig ett mer fylligt och framåtsyftande svar från minister. Det här känns lite grann som ett mallsvar, och det är möjligt att ministern har fått den här frågan många gånger förut. Men jag konstaterar att det bara är lite, om ens något, som är nytt i svaret. Det finns inga förslag på hur långtidsarbetslösheten ska kunna knäckas. Svaret innehåller en redovisning – gott så – av hur mycket ytterligare pengar regeringen satsar.

Men allvarligt talat är det kanske inte i första hand mer pengar som behövs. Problemet är att nuvarande åtgärder inte har lyckats tillräckligt väl för att bryta ökningen av långtidsarbetslösheten, som nu närmar sig 200 000 personer. 200 000 personer är långtidsarbetslösa i Sverige. Det vore inte seriöst av mig att säga att nuvarande insatser inte gör någon nytta alls; det är klart att de gör. Men problemet är att de inte räcker. Långtidsarbetslösheten ökar ju och biter sig fast.

Fru talman! Det handlar inte endast om coronaeffekter, utan det här är tyvärr en trend som vi har kunnat se under många år. Minister Nordmark räknar upp matchningstjänster, extratjänster, introduktionsjobb etcetera. Så konstaterar man återigen att regeringen minsann tillför mer pengar, senast i vårbudgeten 448 miljoner för att fler arbetslösa ska få insatser.

Men detta spelar mindre roll om insatserna inte leder till att fler kommer i arbete. Jag tolkar det som att ministern och därmed regeringen har brist på nya tankar om hur långtidsarbetslösheten ska kunna knäckas. Det är oroande, främst för dem som står utan arbete. Att bara fortsätta som man har gjort hittills och som inte har fungerat fullt ut kommer rimligen inte att fungera bättre oavsett hur mycket resurser man satsar.

Jag ställde också frågan till ministern om hon funderar på att möjligen titta på oppositionens olika förslag och modeller. På det får jag inget svar alls, vilket kanske inte är så märkligt eftersom regeringar av olika färger inte så gärna tar till sig av andras förslag. Men just i frågan om långtidsarbetslöshet borde alla vi politiker samla oss för att nå allra bästa resultat.

Till slut vill jag ställa en fråga till ministern om hur hon ser på arbetslösheten framöver och om regeringen kan tänka sig att öka stödet till arbetsintegrerade sociala företag.

Anf. 89 JAN ERICSON (M):

Fru talman! Inför nästa debatt kan jag ändå inte låta bli att gå in även i den här debatten.

Jag reagerar nämligen på svaret. Så här säger ministern: ”Varje gång någon tar sig ur långtidsarbetslöshet minskar vi risken för socialt utanförskap och ökar samtidigt skatteintäkterna till vår gemensamma välfärd.”

Precis så är det. Men man kan också vända på det: Varje gång någon hamnar i långtidsarbetslöshet ökar vi risken för socialt utanförskap och minskar samtidigt skatteintäkterna till vår gemensamma välfärd.

Det är den andra sidan av myntet, och det är precis där vi har hamnat. Vi har hamnat så illa som interpellanten Michael Anefur tog upp: Enligt Arbetsförmedlingen var det 182 000 personer som var långtidsarbetslösa i maj. Det är alltså enligt Arbetsförmedlingen själv en rekordhög långtidsarbetslöshet i Sverige.

Precis som Michael Anefur nämnde berättar ministern om allt som regeringen gör för att minska arbetslösheten. Jag ska inte lasta den nuvarande arbetsmarknadsministern för allting, för hon har inte varit med under hela perioden, men varför ska vi tro att regeringen har lösningen på de här problemen med tanke på att allting som regeringen har gjort hittills uppenbarligen har gått åt fel håll? Det har ju lett till *ökad* arbetslöshet.

När regeringen tillträdde 2014 låg Sverige på 11:e plats i EU. I dag ligger vi på 24:e plats i EU när det gäller arbetslöshet. Trots Stefan Löfvens löfte om att vi skulle ha EU:s lägsta arbetslöshet är det nu bara tre länder i EU som har högre arbetslöshet än Sverige. Samtidigt har vi den högsta långtidsarbetslösheten i modern tid.

Därför undrar jag: Varför ska vi lita på att Socialdemokraterna och regeringen har lösningen på detta när det har gått så totalt fel hittills?

Anf. 90 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Fru talman! Jag kommer att ha möjlighet att fortsätta att debattera just arbetslöshetsfrågan med Jan Ericson i nästa interpellationsdebatt. Men jag kan konstatera att vi samtidigt har den högsta sysselsättningsgraden i Europa. Vi är många som jobbar, och vi har också många som söker arbete i Sverige. Vi har alltså ett högt arbetskraftsdeltagande, och då får man också en hög arbetslöshet.

Det är också väldigt vanskligt i tider av pandemi och kris att göra jämförelser här och nu. Men självklart måste vi göra allt som står i vår makt för att bryta arbetslösheten och framför allt se till att långtidsarbetslösheten inte biter sig fast.

Jag välkomnar Michael Anefurs viktiga interpellation här i dag. Vi kan väl konstatera att vårt land har prövats väldigt hårt under coronakrisen. Arbetslösheten steg väldigt snabbt. Samtidigt ser vi nu att vi har ett nytt läge.

När vi tittar på statistiken ser vi att det nu i över två månaders tid är fler som går från arbetslöshet till arbete än vad det är som kommer in som inskrivna hos Arbetsförmedlingen. Vi har sett en återhämtning i svensk ekonomi och att arbetsmarknaden har visat en väldigt stor motståndskraft.

Utvecklingen är alltså bättre än prognosen från december, och det är klart att den politik som vi har fört har bidragit till detta läge. Korttidsarbete som omfattar 600 000 svenskar och kraftfulla stödåtgärder till företag för att rädda jobb och företag har spelat mycket stor roll.

Samtidigt som vi ser ljuspunkterna är det förstås viktigt att komma ihåg att det finns många branscher som fortfarande har det tufft, och det råder en stor utmaning med en växande långtidsarbetslöshet. Jag bejakar alltid, fru talman, goda idéer för hur man kan arbeta för att bryta långtidsarbetslösheten. Framför allt tror jag mycket på den lokala kraften, vikten av samverkan mellan Arbetsförmedlingen, kommunerna och arbetsintegrerande

sociala företag, som Michael Anefur lyfter fram. Vidare är det viktigt att vi ser till att människor verkligen får rätt förutsättningar att stärka sin ställning för att komma närmare ett arbete.

Fru talman! Jag har tittat på dem som finns inom jobb- och utvecklingsgarantin, långtidsarbetslösa, i vårt land. Vi kan konstatera att många av dem saknar gymnasieutbildning, det vill säga den grundläggande kunskapen och kompetensen för ett arbetsliv som ställer rätt höga krav på människors kunskaper. Det är därför det är så viktigt att vi satsar så stort som vi gör i dag på just utbildning, det vill säga möjlighet att samtidigt som man uppbär aktivitetsstöd läsa upp sin gymnasiekompetens och att studera på deltid – som gäller från denna månad för dem som befinner sig i jobb- och utvecklingsgarantin – med hjälp av förändringar i studiestartstödet.

Precis som Michael Anefur säger är det viktigt att människor får stöd. Det räcker inte med bara pengar, utan det är också centralt att det finns en myndighet i form av Arbetsförmedlingen som levererar bra och att det finns ett stort och starkt engagemang på den lokala nivån. Det är något som jag tror mycket på.

Därför är en del av det arbete som regeringen nu gör, som handlar om att skapa bättre strukturella förutsättningar genom att reformera Arbetsförmedlingen en viktig del. Det handlar både om att arbetsgivare ska få tag på rätt kompetens lättare och snabbare och att människor ska få rätt förutsättningar att komma in på arbetsmarknaden. Det är mycket som görs. Etableringsjobben är också en reform som kommer att spela en stor roll för de långtidsarbetslösa.

Anf. 91 MICHAEL ANEFUR (KD):

Fru talman! Jag tror i min enfald att alla politiker vill lösa frågan – även regeringen.

Låt oss titta på Arbetsförmedlingens anslagssparande, på vanlig svenska det Arbetsförmedlingen lämnar tillbaka efter budgetåret. Det är stora summor. För 2020 lämnade Arbetsförmedlingen tillbaka nästan 3 ½ miljard som gällde arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Jag är inte säker på att det är hundra procentigt bra att i det läget tillföra ännu mer pengar. Man kan säga att det rör sig om det året. Men om vi sedan tittar tillbaka till 2015 visar det sig att man har lämnat tillbaka pengar varje år, åtminstone ett par år i närheten eller över 2 miljarder per år. Jag hade som gammal kommunpolitiker blivit oerhört upprörd om min barn- och utbildningsförvaltning hade lämnat tillbaka 100 miljoner och sagt att de var jätteduktiga och fick pengar över. De hade inte alls varit duktiga eftersom de inte hade fullgjort uppdraget. Jag tror att det är samma sak med Arbetsförmedlingen, och jag antar att ministern kan bli lika upprörd.

För många av våra nyanlända utrikes födda är språket helt avgörande. Det hjälper inte längre med att erbjuda möjligheter, utan jag tror att man måste ställa krav: Du måste lära dig språket. Du måste lära dig svenska. Annars kommer du alltid att vara utanför. Att vara utanför göder dåligt självförtroende och dålig social status och ökar risken att hamna i alldeles fel situationer i livet.

Vi kan tyvärr se att flera sociala företag går i konkurs. Jag inser att det till stor del beror på coronan. Vad som är tråkigt är att dessa företag inte har fått ett större specialriktat stöd. Dessa företag ger riktiga jobb till människor som annars skulle stå otroligt långt ifrån arbetsmarknaden. Där har regeringen misslyckats. Om de sociala företagen hade hållits lite mer under armarna så att de också hade kunnat övervintra hade det varit en betydligt bättre situation när coronan avtar.

Mycket av det ministern sa i sitt anförande handlar inte i första hand om de långtidsarbetslösa utan om de arbetslösa. Jag delar uppfattningen att när handeln och restaurangerna kommer igång, när vi släpper på restriktionerna, blir det självklart en mängd nya jobb – och det är tacknämligt. Jag är inte dugg avundsjuk, så att säga. Det är jättebra. Men jag är rädd för att vi måste hitta nya sätt för de långtidsarbetslösa.

Förstärk nystartsjobben. Ge jobbstimulanser till den enskilde. Ge mer handledarstöd till företag som gör insatserna. Utöka stödet till sociala företag. Gör större och hårdare satsningar på språkutbildning. Dessa punkter bör regeringen ta till sig och fundera över.

Anf. 92 JAN ERICSON (M):

Fru talman! Arbetsmarknadsministern säger att det är vanskligt att bedöma arbetslöshet under en pandemi. Fast det här handlar inte om pandemin över huvud taget. Jag nämnde att år 2014 låg Sverige på elfte plats i EU i fråga om arbetslöshet. År 2019 hade Sverige halkat ned till plats 22. Trots fem år av stark högkonjunktur var alltså Sverige det land i EU där arbetslösheten hade ökat allra mest i hela EU. Dessutom var Sverige sämst under pandemin 2020 när det gällde utvecklingen av arbetslösheten. Det var sämst av alla länder i hela EU. Då halkade Sverige ned till plats 23, och nu har vi halkat ned till plats 24. Utvecklingen går utför hela tiden, men det stora fallet i Sverige jämfört med omvärlden skedde mellan 2014 och 2019 i en mycket stark högkonjunktur.

Sanningen är den att regeringen har misslyckats i högkonjunktur, i lågkonjunktur och under pandemin. Man har misslyckats hela tiden, varje år, oavsett hur konjunkturen har sett ut. Varför ska vi då lita på regeringen i dag?

Jag misstror inte arbetsmarknadsministerns vilja och önskan att få ned arbetslösheten, men jag misstror regeringens förmåga eftersom det inte finns något nytt. Man provar samma sak som man har gjort förut, som inte har lyckats, och så tror man att man ska lösa problemen genom att stoppa in mer pengar. Jag tror inte att det är vägen framåt.

Jag vill höra något nytt från arbetsmarknadsministern, ett nytt sätt att tänka, nya idéer. Om inte arbetsmarknadsministern har något sådant i sin egen verktygslåda, läs Moderaternas motion och vad vi föreslår. Vi har en massa förslag, och vi visade 2006 att de fungerar. Vi har sedan byggt ut vår politik ytterligare. Lyssna och ta till er! Då kanske vi kan göra något bra tillsammans.

Anf. 93 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Fru talman! När det gäller arbetslöshetssiffrorna vill jag dela med mig hur det såg ut förra våren när vi var mitt i pandemin. Det var intressant att se vad som hände i olika länder.

Det visade sig att i vissa länder minskade arbetslösheten kraftigt. När vi borrade i detta visade det sig att det i vissa länder inte gick att anmäla sig som arbetssökande. Man lämnade helt enkelt arbetskraften, och man sökte inte efter arbete.

I Sverige har vi ett system där människor står till arbetsmarknadens förfogande. Man anmäler sig till Arbetsförmedlingen. Det är också en förutsättning för att uppbära olika ersättningar.

Det är alltså svårt att jämföra i en pandemi. Det var ju inte så att de här länderna fick minskande arbetslöshet eller tillväxt av jobb, utan det var helt enkelt så att man inte kunde anmäla sig.

I Sverige såg vi att nio av tio som blev arbetslösa anmälde sig till Arbetsförmedlingen digitalt, vilket visade att det är väldigt positivt att man har satsat så mycket på it-systemen.

Det är också så att Sverige fortsatt har en högre sysselsättningsgrad nu – till och med under pandemiåret 2020 – än när Stefan Löfven tillträdde som statsminister, så vi har ändå haft en positiv utveckling. Men vi är ju inte alls nöjda, och det är ett jätteallvarligt problem att vi har en växande långtidsarbetslöshet.

Jag vill svara dig, Michael Anefur, att jag delar din uppfattning: Vi ska inte ha tillbaka en spänn från Arbetsförmedlingen. Vi vill ju att de resurser som vi satsar på arbetsmarknadspolitiken ska användas. Om vi sedan får tillbaka resurser därför att vi hade bedömt att arbetslösheten skulle bli högre och att det skulle kosta mer i ersättning är det okej. Men det här gäller insatserna, för det är viktigt att människor får rätt insatser så att de verkligen får stöd. Det handlar om plikt och rätt för oss socialdemokrater.

Sfi från dag ett är förstås också viktigt utifrån de frågor som Michael Anefur ställer. Här vill jag lyfta fram en reform som jag verkligen ser fram emot att utvärdera och lära av och gärna diskutera här i kammaren.

I april i år införde vi något som heter intensivår. Det är en satsning som riktar sig till människor som finns i jobbutvecklingsgarantin och kommer från etableringsprogrammet. Intensivåret är precis vad det heter. Under ett års tid får man en räkka av olika insatser: sfi, alltså språkutbildning, praktik på arbetsplatser och olika utbildningsinsatser. Det är en kedja av insatser som stärker individens ställning.

Utöver det inför vi nu en intensiv praktik som riktar sig till arbetsgivare. De får betalt för att erbjuda denna intensiva praktik, och individen får ett bevis och en viktig rad på sitt cv.

Utöver det uppmuntrar vi till informellt lärlingskap. Till exempel folkhögskolor och fackliga organisationer kan bidra till mentorsprogram och hitta sätt att stödja individen vid sidan av de insatser som bland annat arbetsgivare, Arbetsförmedlingen och kommunerna gör.

Det ska bli väldigt intressant att utvärdera det här och se om vi kan lära oss av det för att bli mer effektiva i arbetsmarknadspolitiken.

Något som också är nytt är som sagt etableringsjobben, som vi just nu jobbar för fullt med att få på plats som en helt ny form av subventionerad anställning för långtidsarbetslösa.

Anf. 94 MICHAEL ANEFUR (KD):

Fru talman! Tack, ministern, för att vi är överens om att man inte ska ha tillbaka pengar från AF! Det är bra.

En sak som jag tror krånglar till det här att inte tillräckligt många får chansen att prova på ett jobb är att för en liten arbetsgivare är det hundra system. Ministern kan dem förhoppningsvis, men jag kan inte reda ut dem och lära mig alla förkortningar och allt vad det heter hit och dit. Jag förstår den lilla arbetsgivaren som säger: ”Nej, jag tyar inte. Jag låter bli det. Jag hade väl kunnat, men ...” Och tar man sig igenom den djungeln får man kanske inte ens ett handledarstöd, utan det kostar en trots att det är sagt att det inte ska göra det. Där finns mer att göra, helt uppenbart.

Sedan detta med hög sysselsättningsgrad. Det är ju lite av en lek med ord. Det som är väsentligt, det som till slut gäller, är hur många som har arbete och hur många som är arbetslösa. Sedan kan vi kalla det vad vi vill.

Jag är glad över att vi har en hög sysselsättningsgrad. Jag är glad över att många vill söka arbete. Jag kan också konstatera att vi är betydligt fler i Sverige nu än när Stefan Löfven tillträdde. Det kan måhända ha viss bäring på sysselsättningsgraden beroende på om man räknar procent eller om man räknar antal.

Vi ska inte försöka lura oss själva på något sätt. Vi har ett jätteproblem med långtidsarbetslöshet i det här landet, oavsett hög eller låg sysselsättningsgrad. Och jag menar att vi som sitter i Sveriges riksdag, vi som stiftar lagar, och ni som sitter i regeringen måste göra det här tillsammans – inte för vår egen skull, fru talman, utan för dem som står utanför och har lång väg in. Det är det absolut viktigaste.

Anf. 95 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Fru talman! Tack, Michael Anefur, för en mycket viktig interpellation!

Vi behöver verkligen vidta alla åtgärder vi kan för att bryta långtidsarbetslösheten och se till att den inte biter sig fast. Det är som jag ser det den största utmaningen på svensk arbetsmarknad just nu med tanke på att vi nu ser ljuspunkter – fler går från arbetslöshet till jobb – men också att de som stod långt från arbetsmarknaden redan före pandemin har fått det tuffare. Det är därför vi behöver vidta fler åtgärder som ger effekt.

Att vi har utökat möjligheterna att studera är som sagt viktigt. Vi vet att många av dem som är långtidsarbetslösa saknar gymnasieutbildning, så det är en viktig del. Där är intensivåret, som jag har nämnt, och även etableringsjobben viktiga reformer som regeringen nu går fram med. Vi jobbar även med reformeringen av Arbetsförmedlingen.

Michael Anefur nämnde de arbetsintegrerande sociala företagen. Här vill vi se till att ha en mångfald av aktörer, fru talman, som kan bidra till att människor verkligen får rätt stöd utifrån sina förutsättningar. Jag vill säga att just arbetsintegrerande sociala företag ofta har en unik förmåga att möta människor som står långt från arbetsmarknaden – det kan vara långtidsarbetslösa eller människor som nyss har hamnat i arbetslöshet.

Det här är viktiga frågor nu när vi reformerar myndigheten och ska se till att förbättra och effektivisera både matchningen och arbetsmarknadspolitikerna generellt sett i Sverige i dag.

Fru talman! Jag tackar för en viktig interpellation.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 19 Svar på interpellation 2020/21:753 om arbetslösheten i Sverige

Anf. 96 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Fru talman! Jan Ericson har frågat mig vad jag ser för förklaringar till att Sverige nu för första gången sedan vi gick med i EU har högre arbetslöshet än genomsnittet i EU och vad jag avser att göra konkret för att minska arbetslösheten.

Utbrottet av covid-19 har lett till en global ekonomisk kris och till att arbetslösheten har stigit snabbt under 2020, både i Sverige och i andra länder.

Sverige har högst arbetskraftsdeltagande i EU. Arbetskraftsdeltagandet har, till skillnad från i många andra länder, bibehållits på en hög nivå under krisen. Det är ett viktigt skäl till att arbetslösheten i Sverige har ökat i relation till många andra länder. I Sverige är vi många som söker jobb. Det är bra. Men det gör också att arbetslösheten blir hög.

Vi är också många som arbetar i Sverige. Även sysselsättningsgraden är därför på en hög nivå i ett internationellt perspektiv. På lång sikt bidrar ett högt arbetskraftsdeltagande till ännu högre sysselsättning.

Det stämmer att Sverige tappade placeringar i relation till övriga länder vid jämförelser av arbetslöshetens utveckling mellan 2013 och 2018. Men samtidigt minskade arbetslösheten i Sverige under samma period från 8,0 procent till 6,3 procent, enligt Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökningar.

Regeringen har vidtagit kraftfulla åtgärder för att minska konsekvenserna av pandemin för jobb och företag. Genom stöd vid korttidsarbete har hundratusentals löntagare hittills undgått risken att bli av med jobbet, och företagen har kunnat behålla viktig arbetskraft.

Svensk ekonomi återhämtade sig starkare än väntat under hösten 2020 och inledningen av 2021, vilket regeringens åtgärder har bidragit till. Ökningen av arbetslösheten dämpades under andra halvåret 2020, och arbetslöshetsprognosen har reviderats ned i varierande grad av såväl regeringen och Konjunkturinstitutet som Arbetsförmedlingen jämfört med tidigare bedömningar.

I enlighet med budgetpropositionen för 2021 har över 100 miljarder kronor tillförts för att återstarta ekonomin samtidigt som långsiktiga reformer ska bidra till att lösa samhällsproblemen. Sammantaget bedöms reformerna medföra att arbetslösheten blir drygt 1,3 procentenheter lägre jämfört med om förslagen inte genomförs. Det motsvarar cirka 75 000 fler jobb.

Satsningarna inom arbetsmarknadspolitiken uppgår till över 9 miljarder kronor 2021. Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag förstärks med cirka 1 miljard kronor för att möta den ökande arbetslösheten samt för att säkerställa en ändamålsenlig lokal närvaro och likvärdig service i hela landet.

Över 2 miljarder kronor satsas för att öka antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning, upphandlade matchningstjänster, extratjänster och introduktionsjobb. Regeringen arbetar för att införa etableringsjobb för nyanlända och långtidsarbetslösa, i enlighet med parternas förslag. Reformeringen av Arbetsförmedlingen fortsätter för att förbättra effektiviteten i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

Att vaccineringen fortskrider ger hopp om 2021, både när det gäller människors hälsa och den ekonomiska utvecklingen. Osäkerheten kring den ekonomiska utvecklingen är dock stor och beror till stor del på hur smittspridning och vaccinering utvecklas framöver i Sverige och i omvärlden. Regeringen fortsätter att följa utvecklingen på arbetsmarknaden noga.

Anf. 97 JAN ERICSON (M):

Fru talman! Tack, arbetsmarknadsministern, för svaret! Men tyvärr blir det bara ett pinsamt upprepande av regeringens nya, något vilseledande, mantra för att försöka förvillia i debatten.

Polen, Tjeckien, Nederländerna, Ungern, Malta, Tyskland, Slovenien, Bulgarien, Rumänien, Österrike, Belgien, Irland, Danmark, Portugal, Luxemburg, Estland, Kroatien, Cypern, Slovakien, Frankrike, Finland, Lettland och Litauen – detta är 23 EU-länder som har en sak gemensamt. De har alla lägre arbetslöshet än Sverige. Hur kunde det bli så?

Fru talman! Jag vill påminna igen om att Stefan Löfven inför valet 2014 lovade att Sverige skulle ha lägst arbetslöshet i EU år 2020. Efter att han vunnit valet sa han lite kaxigt: Utvärdera oss på jobben!

Så låt oss göra det: År 2014 låg Sverige, som jag sa förut, på 11:e plats bland EU:s länder när det gällde arbetslöshet. År 2019 låg Sverige på 22:a plats trots att vi under åren 2014–2019 hade en stark högkonjunktur. I 25 av 27 EU-länder minskade arbetslösheten mellan 2014 och 2019. I endast tre länder ökade den, och Sverige var det land där den ökade mest mellan 2014 och 2019.

Sedan kom pandemin, som ökade arbetslösheten i de flesta länder. Men även under pandemin har Sverige alltså varit bland de sämsta på att hålla nere arbetslösheten. Under år 2020 var det bara fyra länder i EU som hade en sämre utveckling på arbetsmarknaden än Sverige, och Sverige halkade då ned till plats 23 av 27 länder.

Nu har vi fått de senaste siffrorna från Eurostat. Sverige har nu halkat ned ytterligare en placering till plats 24. Bara Grekland, Spanien och Italien hade högre arbetslöshet än Sverige i mars i år. Det mest anmärkningsvärda är kanske ändå att sedan Sverige gick med i EU har vi alltid haft lägre arbetslöshet än genomsnittet i EU. Nu har vi för första gången högre arbetslöshet än genomsnittet.

En svensk regerings uppgift måste vara att i högkonjunktur lyckas få fler i arbete än andra länder lyckas med och i lågkonjunktur och kris få en mindre ökning av arbetslösheten än andra. Så fungerade det under alliansregeringens tid, då Sverige alltid låg på övre halvan i EU när det gällde arbetslöshet. Och så fungerade det även under regeringarna före Alliansen, oavsett politisk färg. Sverige lyckades oftast bättre än andra, och det stärkte vår konkurrenskraft och våra statsfinanser. Men nu har något hänt. Den svenska regeringen underpresterar i både högkonjunktur, lågkonjunktur och kris.

Regeringens nya mantra är alltså att den höga arbetslösheten i Sverige jämfört med andra länder beror på att i andra länder har människor gett upp, slutat söka jobb och lämnat arbetsmarknaden. Då sjunker arbetslösheten. Bara i Sverige fortsätter människor att söka jobb, och därför bör vi egentligen närmast se den höga svenska arbetslösheten som något positivt.

Det här kan vara det mest pinsamma försök att bortförklara hög arbetslöshet som någonsin har uttalats från en svensk regering.

Först och främst har ju de flesta EU-länder någon form av arbetslöshetsförsäkring eller andra trygghetssystem, och i vart fall i norra och västra Europa är reglerna ofta ganska lika de svenska. Man måste normalt sett vara aktivt arbetssökande för att få ersättning. Påståendet att människor skulle ha gett upp och slutat söka jobb i alla länder utom Sverige faller på sin egen orimlighet. Om man gjorde så skulle man i många fall mista sin ekonomiska försörjning. Jag har inte heller sett något statistiskt underlag eller några andra bevis eller rapporter över huvud taget för det som regeringen påstår.

Min första fråga är: Vem var det som borrhade i detta när det gäller EU som arbetsmarknadsministern tidigare nämnde?

Min andra fråga är: Vilka rapporter och underlag åberopar arbetsmarknadsministern för påståendet att de arbetslösa i nästan alla länder i EU utom Sverige plötsligt har slutat söka jobb och att man därmed har fått ned arbetslösheten till lägre nivåer än i Sverige? Finns det några siffror bakom dessa påståenden från regeringen, eller hittar man på?

Slutligen: I vilka länder har man inte kunnat anmäla sig som arbetslös? Vilka länder var detta?

Anf. 98 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Fru talman! Det är väl i och för sig inte så märkvärdigt att tänka sig att när många länder hade en lockdown under förra våren och människor inte ens kunde ta sig ut från sina bostäder blev det väldigt svårt att anmäla sig som arbetssökande om det inte fanns digitala tjänster, som i Sverige.

Fru talman! Jag vill dock passa på att verkligen seriöst titta på vad det är som har hänt. Det vi ser är att det under föregående mandatperiod fördes en ekonomisk politik som vände budgetunderskott till stora överskott. Det är också detta som har lagt grunden till att vi stod väl rustade när pandemin kom. Det är därför vi har kunnat vidta väldigt kraftfulla åtgärder för att rädda jobb och företag i Sverige och för att stärka löntagarnas ekonomiska trygghet, bland annat i form av en tillfällig förbättrad arbetslöshetsförsäkring under ett par år. Det här är såklart centralt för vårt land.

Vi gick in i krisen med 350 000 fler sysselsatta jämfört med när regeringen tillträdde 2014, varav 250 000 var utrikes födda. Sverige har högst arbetskraftsdeltagande i EU, och det är på ungefär samma nivå som före krisen. Arbetskraftsdeltagandet är som sagt ett viktigt skäl till att arbetslösheten i Sverige har ökat i relation till många andra länder.

Jag tycker också att det är viktigt att vi kommer ihåg att Sverige tog emot väldigt många asylsökande i samband med flyktingkrisen. Bland annat under 2015 var antalet asylsökande per capita i Sverige det högsta som någonsin har registrerats i ett OECD-land. Den här utvecklingen medförde självfallet utmaningar eftersom det tar tid för nyanlända att etablera sig på arbetsmarknaden.

Vi kan se att under förra mandatperioden, under statsminister Stefan Löfvens tid, halverades etableringstiden för nyanlända. Men samtidigt har vi nu en tuff situation på arbetsmarknaden, där många som inte är lika etablerade har drabbats hårt. Det gäller bland annat nyanlända och unga människor, och det gäller specifikt vissa branscher.

Nu är vi i ett nytt läge, där vi ser ljuspunkter. Vi ser att det är fler som går från arbetslöshet till jobb än det är som skrivs in på Arbetsförmedlingen. Det är en utveckling vi har sett under drygt två månaders tid nu.

Vi ser att vi har stor täckning när det gäller vaccin. Vi fortsätter det arbetet, och vi har kunnat börja lätta på restriktionerna. Det är klart att det här är viktigt; i takt med att vi nu lättar på restriktioner kommer det att skapas jobb, och jobb kommer att komma tillbaka.

Självklart, fru talman, agerar regeringen kraftfullt med en hel rad olika åtgärder både när det gäller att kunna återstarta ekonomin och att se till att vi får den nyindustrialisering som har påbörjats, inte minst i norra delarna av Sverige. Det handlar om alla de behov som arbetsgivarna har av att anställa och där vi från politikens sida möter upp med viktiga utbildningsinsatser.

Detta kommer att lägga grunden för att vi kan höja sysselsättningen och se till att fler människor kommer i arbete och på det sättet också säkerställa att vi kan ha en god välfärd i framtiden.

Anf. 99 JAN ERICSON (M):

Fru talman! Jag kan konstatera att det uppenbarligen saknas underlag för det påstående som flera ministrar och hela regeringen nu går ut med när man pratar om att folk har slutat söka jobb i andra länder.

Det känns som att detta argument är så ihåligt och så skamlöst att man nästan skäms å regeringens vägnar. När det gäller påståendet att det är svårt att anmäla sig som arbetsökande under en lockdown har de flesta länder vad jag vet, åtminstone i norra och västra Europa, digitala tjänster. Och i alla EU-länder finns det telefon.

Jag har inte hittat något underlag någonstans, inte någonting, som styrker det som arbetsmarknadsministern säger och som andra ministrar har sagt. Jag skulle fortfarande vilja veta: I vilka länder var det som man inte kunde anmäla sig som arbetslös?

Jag känner arbetsmarknadsministern sedan tidigare som en klok och kunnig facklig ledare med bred kunskap om arbetsmarknaden, men jag förstår inte riktigt att hon ställer upp på det här politiska spelet. Vad ska hon och regeringen göra om den svenska arbetslösheten nu börjar falla tillbaka igen? Är det i så fall ett tecken på att svenska arbetslösa har slutat att söka jobb och har gett upp? Ska regeringen då börja beklaga att arbetslösheten går ned, när man nu framhåller att det är positivt att det är så många svenskar som söker jobb och att det därför är nästan positivt att vi har en högre arbetslöshet jämfört med andra länder? Jag tycker att det är en mycket märklig argumentation.

Fru talman! En annan aspekt på detta är att många arbetslösa svenskar inte syns i statistiken. Vi har massor av arbetsföra nyanlända som går med etableringsersättning och andra ersättningar utan att arbeta. Vi har tusentals människor i extratjänster som vi betraktar som om de är i arbete, trots att de egentligen deltar i en arbetsmarknadsåtgärd som inte ens får konkurrera med riktiga jobb. Och vi har många som arbetar så lite, ned till bara en timme i veckan, att de inte kan försörja sig själva.

Om man räknade alla arbetsföra människor i Sverige som inte kan försörja sig på sitt eget arbete skulle den svenska arbetslösheten vara skyhögt högre än de redan svaga siffror som gäller i den officiella statistiken. Är

det då inte på tiden att regeringen slutar försöka förvillia och prata bort den höga svenska arbetslösheten och i stället försöka göra någonting åt den?

Som lösningar räknar jag inte nya förslag från regeringen om att dra bort människor från arbetskraften, så att arbetslösheten försvinner i statistiken. Lösningen heter inte friår, nya ledighetsreformer, ökning av förtidspensioneringar och meningslös förvaring i olika åtgärder som vi har provat många gånger till ingen nytta. Lösningen måste ju vara att skapa förutsättningar och drivkrafter för att få fler arbetslösa i riktiga jobb och egen försörjning.

Sedan nämner arbetsmarknadsministern asylmottagandet 2015, och visst kan vi vara helt överens om att detta har påverkat arbetslösheten ganska dramatiskt. Men det märkliga är att Socialdemokraterna inte drar någon slutsats av detta utan i stället vill öka mottagandet av asylsökande, när vi redan har snart 200 000 långtidsarbetslösa och nästan den högsta arbetslösheten i hela EU. Trots detta vill Socialdemokraterna öka asylmottagandet. Vad leder detta till?

Sedan sprids myten att etableringstiden har halverats under er regeringstid, fast det stämmer inte. Den rapport som ni lade fram har ju sågats av alla experter. Det stämmer inte att etableringstiden har halverats.

Fru talman! Om arbetsmarknadsministern har brist på idéer upprepar jag mitt erbjudande att ta del av Moderaternas omfattande politik när det gäller arbetsmarknad och inte minst integration. Med vår moderata politik skulle vi, precis som efter valet 2006, kunna göra stor skillnad på riktigt. Och Sverige behöver verkligen en ny moderatledd regering, om inte dagens regering lyssnar på goda idéer och gör riktiga saker för att få ned arbetslösheten.

Anf. 100 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Fru talman! Full sysselsättning är vårt viktigaste långsiktiga mål. Att fler människor jobbar är själva grunden för att kunna satsa på välfärden och tryggheten.

Vi kommer att göra allt för att arbetslösheten och långtidsarbetslösheten inte ska bita sig fast. När man tittar på hur det har sett ut kan vi se att det var under finanskrisen, när Jan Ericsons parti Moderaterna satt i regering, som långtidsarbetslösheten faktiskt bet sig fast på väldigt höga nivåer. Sedan regeringen Löfven tillträdde har väldigt många reformer och insatser gjorts som faktiskt underlättar för människor att komma i arbete.

Jag vill särskilt lyfta vikten av utbildning för framtidens jobb, för vi har en stor problematik när det gäller matchningen på svensk arbetsmarknad. Många företag och arbetsgivare söker med ljus och lykta efter personer med rätt kompetens för att de ska kunna utveckla sina verksamheter. Och människor som står långt från arbetsmarknaden och som är långtidsarbetslösa saknar oftast den kunskap och de erfarenheter som krävs. Det är därför som det är viktigt att vi satsar på utbildning för dem som står längst ifrån, att de får en grundläggande gymnasieutbildning och att de förkovrar sig. Men det är också viktigt att människor som är mitt i yrkeslivet får bättre förutsättningar att ställa om genom att fylla på med ny utbildning och kompetens, så att man kan ta de jobb där det är helt avgörande att ha rätt kompetens för att utveckla verksamheterna.

Jag tänker också på de stora investeringar som sker nu i norra Sverige, 1 000 miljarder i nya företag. Det är nya gröna jobb som det handlar om och vikten av att de här företagen kan få tag i rätt kompetens för att vi ska lyckas med den gröna omställningen. Det är därför som utbildningssatsningarna som sagt är viktiga.

I dag har regeringen och samarbetspartierna kunnat presentera på vilket sätt vi tar om hand partsöverenskommelsen om LAS, trygghet och omställning, som kommer att ge en ökad flexibilitet för företagen, ökad trygghet för löntagarna och bättre möjligheter att fylla på med ny kunskap och kompetens i ett helt yrkesliv. Det kommer att förbättra möjligheterna också för arbetsgivarna att hitta rätt kompetens, vilket är helt avgörande för svensk konkurrenskraft och för svensk omställningsförmåga.

När det gäller de som står långt från arbetsmarknaden, som saknar de grundläggande kunskaperna, handlar det såklart om att se till att de med utbildningsbehov studerar. Det är därför vi också har byggt ut Kunskapslyftet väldigt kraftfullt under ett antal år. Fru talman, om jag räknar de satsningar som är gjorda från det att Stefan Löfven tillträdde, under förra mandatperioden och fram till det år som vi nu är inne på motsvarar satsningarna 150 000 utbildningsplatser, och detta på alla nivåer: komvux, yrkeshögskola och högskola.

Hade vi inte byggt ut utbildningssystemet så kraftfullt som vi har gjort hade situationen varit betydligt tuffare. Nu är vi väl rustade och behöver se till att människor verkligen kliver in i utbildning och passar på att använda tiden som arbetslös till att fylla på med nya kunskaper, så att man står starkare när hjulen börjar snurra igen och ekonomin börjar vända.

Anf. 101 JAN ERICSON (M):

Fru talman! Arbetsmarknadsministern åberopar finanskrisen och att långtidsarbetslösheten ökade under finanskrisen. Ja, visst var det så. Det är inget konstigt att arbetslöshet och långtidsarbetslöshet ökar under en finanskris och inte heller under en pandemi. Men att den ökar så mycket och så dramatiskt nu är allvarligt.

Det är också allvarligt att långtidsarbetslösheten ökade under högkonjunkturen 2014–2019. Det är ett väldigt dåligt betyg till regeringen.

Jag kan bara konstatera att vi har högre långtidsarbetslöshet i dag än vad vi hade när Alliansen lämnade ifrån sig makten 2014. Det tycker jag faktiskt är allvarligt, med tanke på att den här regeringen startade sin regeringstid med fem år av mycket stark högkonjunktur. Ändå gick arbetslösheten åt fel håll.

Arbetsmarknadsministern upprepar alla satsningar man gör och alla miljarder man stoppar in, men bevisligen hjälper de inte. Ni har misslyckats i både högkonjunktur och lågkonjunktur. Era åtgärder biter inte på arbetslösheten. Det spelar ingen roll hur mycket skattepengar vi stoppar in i åtgärder som inte fungerar.

Återigen: Ni lovade faktiskt att vi skulle vara bäst i EU 2020 när det gäller arbetslöshet. Nu är vi nästan sämst. Det är bara tre länder i EU som har högre arbetslöshet än Sverige. Sverige har för första gången sedan vi gick med i EU högre arbetslöshet än genomsnittet i EU. Det har aldrig hänt förut.

Sedan fick jag heller inget svar från arbetsmarknadsministern på vem som utredde vad som hänt i övriga Europa och som kom fram till slutsatsen att anledningen till att arbetslösheten i Sverige är högre än i andra länder är att man har slutat söka jobb i andra länder. Arbetsmarknadsministern har inte kunnat åberopa något enda underlag på detta. Jag tycker att det är oerhört märkligt att man påstår en sak utan att kunna styrka det på något sätt alls. Och i vilka länder det är som man inte kan anmäla sig som arbetslös har jag inte heller fått svar på. Jag kan bara beklaga det.

Anf. 102 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Fru talman! Jag kan jättegärna plocka fram underlaget. Jag har powerpointbilder från en pressbriefing som jag hade. Den handlade bland annat om arbetskraftsdeltagandet och utvecklingen under förra våren, så det finns att tillgå.

Det stämmer inte, som Jan Ericson säger här, att de åtgärder som regeringen vidtar inte spelar någon roll. Vi har väldigt stark evidens för att en hel del av de satsningar som vi gör faktiskt spelar roll. Arbetsmarknadsutbildningar är ett väldigt effektivt verktyg för att matcha arbetsgivarnas behov av kompetens med människors möjlighet att studera för att därefter kunna kliva in i arbete. Yrkesutbildningarna är också effektiva. Yrkeshögskolan har väldigt goda resultat.

Även subventionerade anställningar är ett viktigt verktyg för människor som står långt från arbetsmarknaden. Det är bland annat därför som jag ser fram emot att så småningom kunna presentera etableringsjobben. Det är ett exempel på en strukturell reform där regeringen vidtar åtgärder. En arbetsgivare kommer att kunna anställa en person för runt 8 400 kronor i månaden. Det kommer att vara enkelt för arbetsgivaren att anställa, för staten kommer att fylla på.

Regeringen lägger all sin kraft på att plocka fram nya reformer för att skapa en strukturellt bättre och mer välfungerande arbetsmarknad. Detta sker både genom den partsöverenskommelse som jag berättade om tidigare i dag och genom att reformera Arbetsförmedlingen och vidta åtgärder som etableringsjobb och intensivår.

Denna debatt lär fortsätta. Det är viktigt att vi debatterar arbetslösheten och att vi ser till att bryta långtidsarbetslösheten så att den inte biter sig fast.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 20 Svar på interpellation 2020/21:692 om Sveriges insatser i Mali

Anf. 103 Statsrådet PER OLSSON FRIDH (MP):

Fru talman! Alexandra Anstrell har frågat mig om jag och regeringen för samtal med FN för att förändra och förbättra de civila insatserna i Mali, om vi satsat på nya innovativa åtgärder i den svenska strategin för det bilaterala utvecklingssamarbetet med Mali 2021–2025 i jämförelse med den föregående strategin och vilken utvärdering och analys av den tidigare strategin för utvecklingssamarbetet som legat till grund för den nya.

Jag ska inleda med att kommentera de senaste händelserna i landet. Vi följer noga den oroande utvecklingen i Mali med anledning av att ytterligare en militärkupp genomförts. Vi stöder Ecowas och Afrikanska unionen i deras ansträngningar att bidra till en fredlig lösning och återgång till konstitutionell ordning. En Ecowasdelegation, med bland andra medlaren Goodluck Jonathan, besökte Mali förra veckan.

Tack vare vårt breda engagemang för fred och utveckling i Mali ingår Sverige också i det omfattande internationella arbete som nu pågår. Inom FN och EU men också inom Ecowas och Afrikanska unionen övervägs nu lämpligt agerande. Våra ambassader i Bamako och Paris liksom våra representationer i New York och Bryssel deltar aktivt i diskussionerna.

Mali är ett av världens fattigaste länder präglad av en utbredd fattigdom och utsatthet, omfattande säkerhetsutmaningar till följd av terrorism och annan organiserad brottslighet samt brist på respekt för mänskliga rättigheter. Det internationella samfundets samlade insatser är viktiga för att bistå Mali i att vända utvecklingen, men de genomförs också i en mycket utmanande kontext.

Låt mig också framhålla att insatser för stärkt säkerhet främjar förutsättningarna för genomförandet av utvecklingsinsatser i Mali, vilka i sin tur är nödvändiga för att på sikt nå en hållbar och fredlig utveckling i landet.

Sverige har ett mycket omfattande och växande engagemang i Mali för utveckling och säkerhet. Sveriges samlade insatser i landet inkluderar utvecklingssamarbete, humanitärt stöd, omfattande personella bidrag till både FN-insatsen Minusma och den multinationella specialförbandsstyrkan Task Force Takuba samt bidrag till EU:s verksamhet. Sverige är även en av de största givarna av kärnstöd till många av FN-organisationerna verksamma i Mali.

Regeringen för en löpande dialog med FN om hur det globala arbetet med både bistånd och säkerhet kan utvecklas. Dialog förs också med FN-systemet och andra aktörer på plats i Mali via vår ambassad i Bamako.

Vår nya strategi för utvecklingssamarbete 2021–2025 ska sammanfattningsvis bidra till att främja demokrati, respekt för mänskliga rättigheter och rättsstatens principer, konfliktförebyggande, jämställdhet och breda insatser på miljöområdet.

Verksamheten fortsätter i stora drag i samma riktning som inom ramen för den tidigare strategin, men vissa justeringar har gjorts. Exempelvis förväntas Sida arbeta med stärkt tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, och Folke Bernadotteakademins uppdrag har breddats.

Vi har i strategin angivit att verksamheten ska tillvarata kopplingarna mellan långsiktigt utvecklingssamarbete, fredsfrämjande och humanitärt bistånd. Potentialen i digitalisering och innovation som verktyg för måluppfyllelse ska när den är relevant tillvaratas. Vi har även angivit att Sida ska titta på hur andra finansiella resurser kan stimuleras att bidra till utveckling i Mali.

Det svenska utvecklingssamarbetet utvärderas och följs löpande upp. Till grund för framtagandet av den nya strategin för utvecklingssamarbete ligger bland annat Sidas och Folke Bernadotteakademins fördjupade strategirapporter för utvecklingssamarbetet med Mali 2016–2020 samt en löpande dialog med Sida, FBA och ambassaden i Bamako. Vi har även noga följt och beaktat utvecklingen i landet vid framtagandet av strategin.

Anf. 104 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Tack, ministern!

Förra året gav Sverige mer än 300 miljoner kronor i bistånd till Mali. Det förpliktar, för det är skattemedel som vi ansvarar för. Då måste man ställa sig frågan: Gör vi rätt insatser? Skattepengar ska användas effektivt och på ett korrekt sätt. Att ta ansvar för ekonomin är grunden i Moderaternas politik.

Säkerhetsläget i Mali är fortsatt instabilt och försämras alltjämt med frekventa terrordåd i nu snart hela landet – detta trots stora internationella satsningar.

Den svåra humanitära situationen i landet bidrar till socialt missnöje och etniska spänningar mellan befolkningsgrupper, och protester och demonstrationer kan uppstå med kort varsel. Säkerhetsläget i huvudstaden Bamako är relativt lugnt men kan givetvis snabbt förändras. I resten av landet är det mer oroligt och farligt. Beskjutningar av maliska säkerhetsstyrkor och egendom tillhörande FN och FN-kontrakterad personal har förekommit.

Läget i centrala Mali har försämrats kontinuerligt sedan ett par år och präglas i dagsläget av stundom våldsamma konflikter mellan olika grupper, livsmedelssäkerhetskriser, terrordåd och kidnappningar.

Den statliga närvaron i centrala Mali är mycket låg. När jag skrev den här interpellationen i april hade vi precis nåtts av nyheten att tre svenska soldater hade sårats efter att de kört på en mina. Sedan dess har det varit ytterligare en militärkupp i Mali. Överste Assimi Goita petade presidenten och premiärministern bara nio månader efter att samme Goita utnämnt dem till ledare för en övergångsregering sedan han störtat den demokratiskt valde presidenten.

Landet har länge präglats av oroligheter. Militären har stöd av många människor som tröttnat på att regeringen inte kunnat få bukt med våldet inom landet. Läget i Mali har varit instabilt ända sedan 2012 när uppror i norra delen av landet bidrog till en militärkupp.

Trots ett fredsavtal har striderna spridit sig, och etniskt våld har blossat upp i bland annat mellersta Mali. I dag leds landet av en militärjunta, styrd av överste Assimi Goita, som genomfört inte mindre än två militärkupper på knappt ett år.

Sverige pausade sitt bistånd till Mali i augusti förra året sedan landets president avsatts i statskuppen. Orsaken var att det rådde oklarheter kring hur landet styrdes och vem som hade kontroll över pengaflödena. I slutet av 2020 återupptogs utbetalningarna av bistånd till Mali. Nu har regeringen åter beslutat att frysa delar av biståndet till Mali. Anledningen är återigen en militärkupp.

När allt blir värre och landet styrs av en militärjunta, ska Sverige då bara fortsätta som vanligt med samma stöd till civilsamhället och multilaterala organisationer? Jag tänker att deras situation har förändrats ganska rejält. Hur pass flexibelt och föränderligt är Sverige i sina insatser? Mer av samma är kanske inte lösningen.

I de samtal med FN som ministern hänvisar till finns det mycket viktigt att ta upp. Men vilka åtgärder leder till verkliga förbättringar och förändringar? Det vill jag gärna ha svar på.

Anf. 105 Statsrådet PER OLSSON FRIDH (MP):

Fru talman! Låt mig börja med att säga att jag verkligen delar interpellantens oro över utvecklingen i Mali, ett land med stora utmaningar på en rad områden. Det blir extra tydligt när ytterligare en militärkupp nu har genomförts. Det här innebär att vi i Mali verkar i en mycket utmanande kontext och att det finns ett stort antal internationella aktörer i landet, inklusive inom utvecklingssamarbetet. Vi ser vilken betydelse internationella aktörer som Ecowas, Afrikanska unionen och FN har i landet, också i stunder av kriser som denna, och att stödet till dem är viktigt.

Vårt utvecklingssamarbete i Mali gör skillnad. Många av våra insatser bidrar till förändringar som kommer att visa sig över tid. Ibland kan det vara svårt att se resultaten omedelbart, men låt mig nämna ett par exempel där vi ser att vi har fått resultat bland annat genom svenskt bistånd.

Genom Sveriges stöd via Sida till Unicef för insatser som rör skydd av barn, sociala skyddsnät och tillgång till vatten och avlopp har 1 10 000 personer fått permanent tillgång till dricksvatten bara under 2020. Dessutom har drygt 172 000 personer i över 180 samhällen i Mali fått tillgång till sanitet. Därtill har 47 000 barn i nödsituationer fått psykosocialt stöd, och närmare 8 000 barn har mottagit insatser för att förhindra könsbaserat våld. Stödet har resulterat i att 42 000 unga flickor gynnats av förebyggande insatser mot barnäktenskap. Därutöver har nästan 300 flickor och kvinnor som har överlevt kvinnlig könsstympning och tvångsäktenskap fått medicinsk, social eller juridisk hjälp.

Inom ramen för Folke Bernadotteakademins arbete med fredsbyggnad har vi fokuserat på säkerhetsrådets resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet samt dess efterföljande resolutioner om Mali.

I början av 2020 organiserades ett högnivåmöte för att öka kvinnors deltagande i fredsprocessen och politiken, där också det svenska medlingsnätverket för kvinnor deltog. Mötet har utmynnat i ett antal konkreta åtaganden för att säkerställa kvinnors formella och informella deltagande, inklusive en större representation i det nationella nätverket eller kommittén för genomförande av fredsavtalet från 2015. Med en ny militärkupp är det klart att vi inte vet exakt vad som väntar och vad som komma skall i Mali.

Utöver vårt utvecklingssamarbete bidrar vi också humanitärt. Vårt humanitära stöd prioriterar dem som är mest utsatta och som är allra svårast att nå. Vi jobbar med Rödakorskommittén och FN:s fonder och program för livräddande insatser och tillgång till mat, näring, vatten, mänskliga rättigheter och skydd av internflyktingar och andra sårbara grupper. Det humanitära stödet bidrar såklart också till att minska de humanitära behoven på sikt och försöka överbrygga gapet mellan katastrofhjälp och mer långsiktiga lösningar.

Med EU jobbar vi med civila experter till deras utbildningsinsats samt med poliser till Minusma. Och vi bidrar till EU:s utvecklingsinsatser i Mali generellt och är, som jag nämnde, en av de största givarna av kärnstöd till flera av de FN-organ som verkar och också av truppbidrag till Minusma och Task Force Takuba, som bekant.

Det svenska biståndet finns i Mali därför att det är en utmanande kontext. Det är svårt, men vi ser också att vi kan vara med och göra skillnad.

Anf. 106 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Trots allt som ministern räknade upp blir det bara värre i Mali.

Jag var tidigare inne på regeringens samtal med FN, och det finns en annan fråga som det hade varit intressant att få svar på. Det hade varit bra att få höra hur samtalen med FN har gått vad gäller vaccinering av våra svenska soldater. FN uppmanar länder att vaccinera de trupper som skickas till ett av världens farligaste länder. Trots detta har svenska soldater inte prioriterats i vaccinationskön. Då undrar jag: Hur har regeringen resonerat där, och vad har våra kollegor inom FN sagt i de samtalen?

Ministern var inne på det här med dricksvatten. Jag var i Mali för snart två år sedan, och det som jag minns mest är kanske sopor. Det var sopor i drivor, sopor som brändes upp för att spridas på åkrarna där grödorna sedan skulle växa och sopor vars föreningar rinner rakt ned i grundvattnet när regnet kommer, rakt ned i dricksvattnet för de 110 000 personer som ministern var inne på.

I regeringens strategi, både den nya och den gamla, finns tydliga uppdrag om klimat och miljö, men ändå verkar en sådan basic sak som att hjälpa dem med deras sopor inte vara prioriterad. Jag undrar varför, fru talman. Det borde hjälpa till med både bättre dricksvatten och bättre grödor, som båda i sin tur leder till bättre hälsa.

Uppe på campen i Timbuktu sorterades sopor i stort sett som vi gör hemma i Sverige. Det var oerhört fint, ordning och reda och jättebra att se. Sedan kom en sopåkare och hämtade allt, hällde på det samma flak och körde ut på en åker för att det skulle eldas. Det blir liksom lite fel då. Hur ska regeringens mål om att få ett hållbart och motståndskraftigt lantbruk med fokus på förbättrad livsmedelstrygghet och försörjning i Mali kunna uppnås på riktigt? Mat och dricksvatten är grundläggande och något som de behöver hjälp med på riktigt. En sådan insats tror jag hade varit mycket mer värd för vårt klimat än en plastpåseskatt.

Fru talman! Redan för två år sedan var den allmänna uppfattningen i Mali att det fanns skillnader i de militära och de civila insatserna och att de inte var synkroniserade. Därför har jag frågat ministern om ministern och regeringen har satsat på några nya innovativa åtgärder i strategin för Sveriges utvecklingssamarbete med Mali 2021–2025, jämfört med den föregående, och i så fall vilka? Jag får till svar att Sida får ett utökat uppdrag, men jag undrar var de politiska idéerna för en verklig förbättring för Mali finns? Jag saknar innovativa förslag för en sådan förändring.

De militära insatserna fungerar bra. De har fungerat bra i Minusma, och de nya trupperna i insatsen Task Force Takuba är på plats. Däremot finns enligt uppgift problem när det gäller de civila insatserna. Dessa når inte hela vägen fram och brister i effektivitet.

För att gå tillbaka till det som jag inledde mitt förra anförande med gav Sverige förra året alltså mer än 300 miljoner kronor i bistånd till Mali. Anser ministern att ministern och regeringen har fått tillräcklig uppföljning och utvärdering för att med gott samvete kunna säga att vi gör rätt saker – rätt saker även i ett land som utsätts för kupp efter kupp? För det är skattemedel som vi ansvarar för.

Gör vi rätt saker? Det är en fråga som är viktig att ställa sig hela tiden. Det kan vara läge att skruva på insatser för att de bättre ska nå fram. Är detta något som ministern är beredd att göra?

Anf. 107 Statsrådet PER OLSSON FRIDH (MP):

Fru talman! Interpellanten Alexandra Anstrell inledde själv sitt inledningsanförande med att beskriva utvecklingen i Mali som land. Mali kommer på plats 184 av 188 länder i det europeiska indexet för mänsklig utveckling 2020, vilket är en förbättring jämfört med tidigare år. Ändå är Mali så långt ned på listan. Av den vuxna befolkningen är drygt en tredjedel läskunnig, den förväntade medellivslängden är under 60 år och 62 av 1 000 levande födda barn dör inom fem år. Ändå har alla dessa indikatorer förbättrats under de senaste åren i Mali.

Utmaningarna är enorma. Mali är ett stort land, tre gånger så stort som Sverige. Klimatet, säkerhetsituationen, de ekonomiska möjligheterna och befolkningens inkomstkällor skiljer sig mycket åt i olika delar av landet. Arbetslösheten är hög, utbildningssystemet fungerar dåligt och den osäkra livsmedelsförsörjningen är ett väsentligt problem för många. Klimatförändringarna och en hög befolkningstillväxt gör det svårt för människor inom fiske och lantbruk att bedriva verksamhet.

För att svara mot de stora behoven i Mali har Sverige ökat volymen i utvecklingssamarbetet. I den förra strategin avsatte vi 1,2 miljarder. Nu har vi ökat det till 2 miljarder mellan åren 2021 och 2025. Vår bedömning är att den övergripande inriktningen är ändamålsenlig. Vi ska fortsätta att bidra till fred och försoning, förbättrad jämställdhet, bättre miljö, stärkt biologisk mångfald och ett hållbart och motståndskraftigt jordbruk.

Givet de stora utmaningar som klimatförändringarna innebär globalt, särskilt för länder som Mali, har vi också inkluderat mål om begränsad klimatpåverkan och ökad motståndskraft mot klimatförändringarna i den nya strategin. Detta är viktigt för att hantera naturresursrelaterade konflikter i landet.

Från och med den här strategiperioden ska Folke Bernadotteakademin bidra till en reform av säkerhetssektorn i Mali. Här läggs en grund eller en bit i pusslet som möjliggör ökad samverkan mellan civila säkerhetsinsatser, civila insatser bekostade av biståndet och andra åtaganden och engagemang för säkerhet som finns i Mali.

Vi har från regeringens sida varit tydliga med att direkt samarbete med statliga aktörer kan ske i Mali endast efter väldigt noggrann riskbedömning. Och anledningarna har vi sett, med två militärkupper på kort tid.

I arbetet med en ny strategi ingår det att myndigheterna tar fram en plan för genomförande, en plan för uppföljning, förändringsteorier, tematiska analyser som fattigdomsanalys och jämställdhetsanalys, konfliktanalys med mera. Till grund för det fortsatta arbetet ligger de rapporter som har kommit in från myndigheterna och såklart den analys av läget i landet och de relationer som vi har i landet som görs av ambassaden.

Det föreligger alltså mycket arbete och mycket dialog och analys innan en ny strategi är färdigställd.

Med denna strategi och ett ökat svenskt åtagande också på biståndsområdet i Mali tror jag att vi kan bidra bättre till att möta de utmaningar som landet har och också samarbeta i större utsträckning och bättre med de internationella aktörer som finns i landet, även de icke-civila.

Det är mycket riktigt så, som interpellanten också säger, att vi måste hitta en koordinerad insats där olika insatser också förstärker varandra så att vi ska kunna hjälpa Mali ur den enorma kris som landet befinner sig i.

Anf. 108 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Är det rätt att i ett av världens farligaste länder, där säkerhetsläget är riktigt dåligt, göra mer av samma sak? Man kan inte se speciellt många kvinnor i fredssamtalen eller i andra ledande positioner. Fungerar då planen för en ökad jämställdhet?

I torsdags meddelade Frankrikes regering att man stoppar alla gemensamma operationer med Malis armé i väntan på garantier om en återgång till civilt styre i landet. Svenska soldater i antiterrorinsatsen Task Force Takuba berörs av beslutet, eftersom de är underställda den franska ledningen som nu flyttas från Mali till Paris.

EU har enigt fördömt kuppen och krävt att övergången till ett civilt styre genomförs. Som ministern var inne på har Ecowas varit på plats, och man försöker ha fredssamtal och få ett civilt styre.

Det är nu mer än någonsin viktigt att det är rätt vägval som görs för att möjliggöra en återgång till ett civilt styre. Om Ecowas kommer fram till att andra åtgärder behövs, är ministern och Sveriges regering då beredda på att förändra Sveriges insatser? Är man beredd att frånga den svenska strategin som man har beslutat om?

I den svenska strategin för utvecklingssamarbete med Mali finns det en rad som handlar om resultatuppföljning – att den i första hand ska svara på om verksamheten gjort skillnad, hur och för vem. Det tycker jag är jättebra. Tummen upp för det. Jag hittar det dock inte i den tidigare strategin. Då är min fråga: Har regeringen inte haft koll på detta tidigare?

Under väldigt lång tid har vi nu stöttat med väldigt mycket pengar. Ändå har läget kraftigt försämrats. Återigen är min fråga: Kan ministern, handen på hjärtat, känna sig trygg i att vi gör rätt saker?

Anf. 109 Statsrådet PER OLSSON FRIDH (MP):

Fru talman! Svenskt bistånd är resultatorienterat och effektivt. Och vi är kanske främst i världen vad gäller uppföljning. I alla fall visar de internationella utvärderingarna och mätningarna av biståndets aktörer ungefär detta. Det gäller såklart också vårt engagemang och vårt arbetssätt i Mali.

Ja, med handen på hjärtat, vi jobbar med rätt frågor i Mali. Att kvinnor inte finns vid bordet är anledningen till att vi måste säkerställa och jobba med att stötta kvinnors organisering och deras röster och möjliggöra för dem att ta plats vid det förhandlingsbord där de i dag saknas.

Att utvecklingen inte vänder över en natt på grund av svenska biståndsinsatser måste vi nog ha respekt för, särskilt i en så bräcklig och svag kontext som Mali utgör.

Vi följer noga den oroande utvecklingen. Vi stöder Ecowas och Afrikanska unionen. Vi har nära samtal med FN och med EU och såklart också med Frankrike kring denna utveckling. Vi är flexibla i svenskt bistånd. Det är en av våra styrkor. Också den nya strategin är flexibel och möjliggör för Sida att programmera och programmera om, ingå nya avtal och avsluta gamla utifrån hur världen nu väljer att koordinera sig för Mali. Det måste vi såklart fortsätta med.

Det övergripande syftet nu är att vi får till en konstitutionell ordning med demokratiska institutioner som respekteras i Mali, en inkluderande dialog och en fungerande övergångsprocess som mynnar ut i demokratiska fria och rättvisa val i Mali. Det är angeläget. Därifrån kan vi sedan fortsätta arbetet med en utveckling för Mali att möta alla de utmaningar som landet har.

Vi har fryst stöd. Det gjorde vi efter den första kuppen. Vi har nu av-vaktat igen efter denna kupp. Det är så vi får göra i ett läge som är så bräckligt och i en kontext som är så svag som den i Mali. Men vi fortsätter att vara där, och vi fortsätter att försöka vara ett gott stöd.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 21 Svar på interpellation 2020/21:769 om garantier som en del av svenskt bistånd

Anf. 110 Statsrådet PER OLSSON FRIDH (MP):

Fru talman! Magdalena Schröder har frågat mig vilka åtgärder som jag avser att vidta med anledning av att garantiinstrumentets kostnadseffektivitet ses som en utmaning på Sida.

Vi har nyligen debatterat garantiverksamheten här i kammaren, och jag tror att vi är överens om dess betydelse i utvecklingssamarbetet för att mobilisera ytterligare resurser för fattigdomsminskning och Agenda 2030. I den globala återhämtning som nu behövs finns stor potential att använda garantier för att göra ekonomier mer inkluderande, mer jämställda och mer hållbara.

Garantiinstrumentet har en stark katalytisk effekt. Det är innovativt och flexibelt, kan tillämpas i olika sammanhang och kan riktas till olika målgrupper. Det har vi sett många exempel på. Garantiverksamheten på Sida är fullt integrerad i utvecklingssamarbetet och bidrar till att nå det biståndspolitiska målet. Faktum är att Sida har så mycket som 45 pågående garantier inom ramen för 24 bilaterala, regionala och tematiska strategier.

Det finns också utmaningar. Garantier är fortfarande en verksamhet under uppbyggnad och utveckling. Nuvarande modell med fristående garantier har funnits i drygt tio år och började som en försöksverksamhet i liten skala. Efterfrågan är stor, men verksamheten kräver också i hög grad ett aktivt uppsökande arbete för att kunna hitta möjligheter att använda garantier där de har störst utvecklingseffekt. Garantier är ofta komplexa, tar tid att utforma och kräver inte sällan teknisk kompetens om finansiella instrument och finansiella marknader.

Riksrevisionen skriver i sin rapport att Sida i huvudsak har skapat goda förutsättningar för att använda garantier. Riksrevisionen bedömer att Sidas interna styrning och organisation har ökat medarbetarnas förmåga att bedöma garantiernas relevans i genomförandet av strategier. Men Riksrevisionen har också observerat vissa utmaningar, såsom att flera medarbetare i intervjuer har förmedlat att de upplever att incitamenten är starkare att använda andra instrument än garantier i utvecklingssamarbetet. Arbetet med garantier är också resurskrävande. Riksrevisionen har dock inte kunnat bedöma om detta faktiskt har lett till att Sidas personal har valt bort

garantier framför andra instrument. Riksrevisionen noterar också att Sida har vidtagit åtgärder för att effektivisera beredningen av garantier.

Att det finns utmaningar betyder inte att garantiverksamheten inte är prioriterad på Sida. Sida har prioriterat och successivt ökat resurser och kompetens inom myndigheten för just detta ändamål. Myndigheten har tydliggjort garantiverksamhetens roll i den interna styrningen och i myndighetens verksamhetsplanering. Sida fortsätter att stärka organisationen och planerar för fortsatt resursförstärkning.

Regeringen har varit tydlig i sin styrning med att Sida ska mobilisera resurser genom garantier, vilket också bekräftas av Riksrevisionen. En ny förordning för garantier trädde i kraft 2019. Det finns adekvat styrning i Sidas instruktion, i regleringsbrev och i strategier. Regeringen har successivt höjt garantiramen. Regeringen har också ökat Sidas förvaltningsanslag, bland annat med hänvisning till garantiverksamheten, vilket Riksrevisionen bedömer har förbättrat förutsättningarna för finansiering av verksamheten.

Garantier och andra former av utvecklingssamarbete kompletterar varandra. Insatser som finansieras med gåvomedel är i många fall centrala för att exempelvis stärka mänskliga rättigheter och stödja utvecklingen av demokratiska och transparenta institutioner. Varje insats som genomförs ska leda till resultat och genomföras på ett kostnadseffektivt sätt.

De åtgärder som jag har redogjort för här bidrar till att Sida i ökande utsträckning väljer att arbeta med garantier i olika sammanhang. Regeringen kommer också fortsätta att följa Sidas arbete med att utveckla garantiverksamheten.

Anf. 111 MAGDALENA SCHRÖDER (M):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret, även om jag faktiskt inte tycker att jag riktigt fick svar på frågan.

Bakgrunden till den här interpellationen är den debatt som ägde rum i riksdagen med anledning av regeringens skrivelse som kommenterar Riksrevisionens granskningsrapport där Sidas och regeringens arbete med garantier granskas.

Fru talman! Statsrådet beskriver garantier som ett bra verktyg inom biståndet, och det är en bild jag helt delar. Låt mig bara säga några ord om vad Sidas garantiinstrument är. Garantier är ett instrument där Sida delar risk med en bank eller investerare. Genom att de står för risken kan andra och betydligt större kapitalflöden mobiliseras till projekt som annars inte hade fått lån eller investering.

Enligt Sida mobiliserar 1 betalad krona i subventioner 70 kronor i externt kapital. Garantier är ett fantastiskt instrument som verkligen fungerar som en hävstång för att skapa nya och större kapitalflöden, och om garantier ges till rätt typ av projekt måste det verkligen ses som effektivt bistånd. Pengarna mångdubblas, projekt som annars inte hade fått finansiering får det och det inkluderar privata investerare. Vad är då problemet, fru talman?

Bakgrunden till den här interpellationen är som sagt den debatt som ägde rum här i kammaren med anledning av Riksrevisionens granskning av garantiinstrumentet. I granskningsrapporten lyfte Riksrevisionen en rad utmaningar kring användandet av garantier, och en av de utmaningar som lyftes fram är att garantiinstrumentet är kostnadseffektivt. Jag upprepar:

7 juni

Svar på
interpellationer

Det lyftes alltså fram som en utmaning att garantiinstrumentet är kostnads-effektivt.

Detta verkar statsrådet inte speciellt road över, och i den debatt om ärendet som ägde rum här i april anklagade statsrådet till och med min kollega Helena Antoni för att ha hittat på utmaningar kopplade till ett effektivt användande av garantier.

Fru talman! Att statsrådet Per Olsson Fridh i debatten anklagade min kollega för att ha hittat på utmaningar i användandet av garantiinstrumentet är bakgrunden till den här interpellationen. Jag förstår att detta är något som statsrådet inte är speciellt stolt över och något som statsrådet gärna vill tona ned. Det måste ju beskrivas som närmast skandalöst att kostnadseffektivitet ses som en utmaning. Men det är heller inte speciellt förvånande med tanke på rådande fokus på utbetalningsmål snarare än resultatmål inom biståndet.

Fru talman! Att kostnadseffektivitet och det faktum att garantiinstrumentet inte genererar stora utbetalningar av biståndsmedel ses som en utmaning är en effekt av enprocentsmålet. Vi tycker olika om enprocentsmålet, jag och statsrådet. Bland annat gör Moderaterna en annan budgetprioritering än regeringen, men vi ser också de negativa effekter enprocentsmålet leder till – och vi vill göra något åt det. Riksrevisionens granskningsrapport om garantiinstrumentet är ytterligare ett exempel på enprocentsmålets negativa effekter.

Fru talman! Ser inte statsrådet att det faktum att garantiinstrumentets kostnadseffektivitet ses som en utmaning är en effekt av enprocentsmålet? Jag upprepar även min fråga: Vilka åtgärder kommer statsrådet att vidta med anledning av att garantiinstrumentets kostnadseffektivitet ses som en utmaning på Sida? Avslutningsvis undrar jag: Anser statsrådet att detta är problematiskt?

Anf. 112 HELENA ANTONI (M):

Fru talman! Precis som statsrådet anförde i sitt svar på Magdalena Schröders interpellation debatterade vi nyligen Riksrevisionens granskning av Sidas garantiverksamhet. Jag tycker att det blev en bra debatt där partiernas olika åsikter framkom på ett tydligt sätt. I mitt anförande manade jag till respekt för skattebetalarnas pengar, och andra partier manade till ökat bistånd i spåren av pandemin.

Jag lyfte då exakt det Magdalena Schröder tar upp i interpellationen, nämligen att det faktum att garantiinstrumentet är kostnadseffektivt alltså ses som en utmaning av medarbetarna på Sida. Användningen bortprioriteras på grund av att det genererar små eller inga utbetalningar. Är man lite insatt på biståndsområdet är det relativt lätt att se att det är enprocentsmålet som ligger och spökar här.

Att Sverige har som mål att betala ut en viss summa pengar i bistånd kan man tycka vad man vill om, men när effekten blir att kostnadseffektiva instrument bortprioriteras tror jag att det är dags att tänka om. Jag anser att det är ett ohållbart och respektlöst sätt att hantera skattebetalarnas pengar på. Någonting kostnadseffektivt som kan göra stor nytta i världen bör nyttjas i hög grad, inte undvikas.

När jag under debatten lyfte denna problematik i ett replikskifte med statsrådet fick jag till svar: Det ”har Helena Antoni själv hittat på”. Jag må vara relativt ny i riksdagen, fru talman, och jag och statsrådet må vara

oense om den politiska inriktningen och styrningen av det svenska biståndet. Men att bemöta en ledamot som tar upp verkliga problem med den attityden tycker jag är uppseendeväckande. Jag står alltså inte och ljuger i talarstolen, fru talman.

För att förenkla det hela och försäkra alla som lyssnar på denna debatt om att jag varken hittar på eller försöker luras tänkte jag dock läsa direkt ur Riksrevisionens rapport om Sidas garantiinstrument.

På sidan 6 kan man läsa: ”Medarbetare upplever också att Sidas ledning prioriterar utbetalningar av biståndsmedel framför mobilisering av kapital.”

På sidan 34 står det: ”Det finns samtidigt faktorer som försvårar för medarbetare att använda garantier. Flera medarbetare upplever att det finns starkare incitament för att använda andra instrument för att genomföra biståndet. Medarbetarna upplever exempelvis att den interna uppföljningen prioriterar utbetalningar av biståndsmedel framför mobiliseringen av kapital genom garantier.”

Man hänvisar därefter till att garantier genererar små eller inga utbetalningar, fru talman.

Jag undrar nu om statsrådet också noterade denna problembeskrivning i rapporten och om han är redo att revidera sitt svar till mig.

Anf. 113 Statsrådet PER OLSSON FRIDH (MP):

Fru talman! Jag tycker att det är alldeles utmärkt att Helena Antoni läste direkt ur Riksrevisionens rapport.

Det är riktigt att det är så de beskriver detta, men det är också så att de inte kan bedöma om det faktiskt har lett till att Sidas personal har valt bort garantier framför andra instrument. Inte heller skriver Riksrevisionen någontans i det utdrag vi fick höra här någonting om enprocentsmålet, och det var det jag refererade till i vår tidigare diskussion i ärendedebatten: Att enprocentsmålet skulle vara ett hinder eller stå i vägen för garantiinstrumentet är ingenting som Riksrevisionen beskriver alls, utan just det har Moderaterna faktiskt hittat på själva.

Detta är dock en interpellation som handlar om Sidas garantiinstrument, och det tror jag på. Jag instämmer verkligen i det interpellanten sa i sin inledning om betydelsen av garantiinstrumentet. Det är ett fantastiskt instrument, fick vi höra, och jag kan bara hålla med. Det är också därför regeringen har dels ökat garantiinstrumentets volymer, dels stärkt Sidas kapacitet att fortsätta jobba med och utveckla garantiinstrumentet. Detta borde Moderaterna tycka är oerhört bra, men riktigt så låter det ändå inte här i debatten.

Jag är nyss hemkommen från Kenya, där jag träffade partner till Sida som tar del av garantiinstrumentet. Jag mötte där en kvinna som heter Victoria Sabula och är chef för en afrikansk investeringsfond för nystartade företag med fokus på omställning och förnybar energi. Allting är väldigt småskaligt. I mötet med mig delade hon med sig av sitt engagemang för att få finansiering för bland annat solceller på den kenyanska landsbygden. Hon har själv växt upp utan elektricitet men också varit med om förändringen att få tillgång till elektricitet. Detta gav henne övertygelsen att en förändrad framtid för många av världens fattiga behöver gå genom tillgång till en hållbar och grön el, och den övertygelsen delar jag.

”Som liten skickade min mamma mig till skogen med noggranna instruktioner om vilken ved och hur mycket jag skulle komma tillbaka med. Ju äldre jag blev, desto mer ökade förväntningarna på hur mycket jag kunde bära. Men så måste det inte bli för kommande generationer.” Så uttryckte hon sig vid sitt möte med mig.

Med hjälp av garantiinstrumentet har småskaliga jordbrukare och lantbrukare i Kenya fått möjligheter som kommer med el och elektrifiering. De kan förpacka bättre och smartare, kyla ned, öka skördens hållbarhet, förädla och få tillgång till fler och större marknader. Detta sker ofta tillsammans med traditionellt gåvobistånd och kapacitetsutveckling.

Våra olika verktyg i biståndslådan kompletterar varandra; de står inte i motsättning till varandra. De utvecklas inte trots varandra utan tack vare varandra.

Människor som Victoria bär på förändring. Hon skapar och möjliggör förändring, och det är bara att ödmjukt låta sig inspireras. Jag är glad att svenskt bistånd får både människor och marknader att växa och att vi möjliggör för skogen att stå kvar.

Anf. 114 MAGDALENA SCHRÖDER (M):

Fru talman! Statsrådet ser inte någon koppling mellan enprocentsmålet och att det faktum att ett instrument är kostnadseffektivt ses som en utmaning av Sida. Om man inte ser problemen är det svårt att göra någonting åt dem. Jag tror att de flesta anser att det är en stor skandal att kostnadseffektivitet ses som en utmaning.

För dem som inte känner till Riksrevisionens granskningsrapport tänkte även jag läsa några rader ur den, fru talman. Rapporten illustrerar verkligen vilka konsekvenser enprocentsmålet leder till.

Jag läser från sidan 40 och kapitel 4.4, Utmaningar i användningen av garantier. Där kan vi läsa följande: ”Större delen av Sidas verksamhet handlar om att genomföra strategierna genom att betala ut medel till lämpliga aktörer som genomför biståndsinsatser. Att ställa ut garantier genererar dock inga, eller relativt små, utbetalningar av bistånd. Detta skapar en spänning mellan att nå utbetalningsmål och mobilisera kapital via garantier, enligt flera medarbetare på Sida.”

Några rader längre ned står följande: ”Flera medarbetare på såväl strategiansvariga enheter som på garantienheten menar dock att det finns en större press att betala ut biståndsmedel än att mobilisera kapital. Detta innebär till exempel att utbetalningar följs upp mer noggrant, enligt medarbetarna. Därför upplever medarbetarna att incitamenten är starkare att använda andra instrument än garantier i strategigenomförandet.”

Jag upprepar: Detta skapar en spänning mellan att nå utbetalningsmål och att mobilisera kapital, fru talman, och flera medarbetare upplever att det finns en press att betala ut biståndsmedel.

Ser inte statsrådet att enprocentsmålet leder till att kostnadseffektivitet ses som en utmaning och att det leder till att det finns en press att betala ut pengar framför att mobilisera kapital? Ser inte statsrådet att enprocentsmålet i detta fall leder till att en kostnadseffektiv metod som inte genererar stora utbetalningar av skattemedel samtidigt som den säkerställer stora kapitalflöden till utvecklingsprojekt riskerar att bortprioriteras?

Och, fru talman, står statsrådet fast vid sitt uttalande om att detta med att enprocentsmålet leder till att Sida prioriterar utbetalningar framför garantier är något som Moderaterna har hittat på?

Anf. 115 HELENA ANTONI (M):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet för svaret på min senaste fråga.

Jag tycker att det är väldigt viktigt att regering och opposition har en ömsesidig respekt för varandra. Vi tycker inte lika i alla frågor, och det måste ändå vara okej – det är så demokrati fungerar.

Statsrådet är ansvarig för biståndet för regeringen, och jag är ansvarig för biståndet för Moderaterna. Trots våra olikheter kan vi nog konstatera att intentionen är densamma. Vi vill nog båda se en värld fri från fattigdom och förtryck, och vi kommer nog båda att göra allt vi kan för att bidra till den utvecklingen.

Men som både jag och min kollega konstaterat – jag ber om ursäkt för att det blir mycket upprepning här – framgår det tydligt i rapporten att kostnadseffektivitet ses som en utmaning av medarbetarna på Sida. Detta kan inte vara ett ansvarsfullt sätt att hantera skattebetalarnas pengar på.

Jag tror att det är enprocentsmålet som ligger bakom detta synsätt. När det övergripande målet är att komma upp i en specifik summa pengar är det lätt hänt att kostnadseffektivitet ses som ett problem snarare än en möjlighet. Just därför tycker inte Moderaterna att detta är en rimlig princip att följa, fru talman. Fokus måste ligga på resultat – inte på hur mycket pengar vi betalar ut.

Men om statsrådet nu inte tror att detta beror på enprocentsmålet vill jag ställa en helt ärlig och öppen fråga: Vad tror då statsrådet att det beror på? Varför prioriterar Sida utbetalningar framför garantier, och varför finns pressen, som min kollega beskrev, att generera så stora utbetalningar som möjligt?

Fru talman! Varifrån kommer detta förhållningssätt om inte från enprocentsmålet?

Anf. 116 Statsrådet PER OLSSON FRIDH (MP):

Fru talman! Det var väldigt bra att vi än en gång fick höra direkt från Riksrevisionens rapport. Inte heller denna gång fick vi höra någon direkt koppling från Riksrevisionen till enprocentsmålet. Man har inte kunnat bedöma om denna utmaning – som såklart finns, annars hade den inte kommit upp i rapporten – faktiskt har lett till att Sidas personal valt bort garantier till förmån för andra instrument.

Vi fick också höra av Helena Antoni att det faktiskt är hon själv som tror att det här är kopplat till enprocentsmålet, och det var bra att vi fick reda ut detta.

Moderaterna har nu upprepade gånger här i kammaren försökt att använda Riksrevisionens rapport om garantiinstrumentet som argument för sina egna förslag om att skära ned i biståndet, trots att det alltså inte finns ett direkt samband mellan enprocentsmålet och de utmaningar som Riksrevisionen pekar på. Det är synd, tycker jag, men det är inte särskilt förvånande.

Tidigare har Moderaterna försökt att argumentera för sänkt bistånd genom att hänvisa till att biståndet behöver bli mer effektivt. Men när internationella undersökningar visat att Sverige ligger i topp vad gäller bistånd såväl när det gäller resultat och effektivitet som när det gäller uppföljning har den argumentationen minskat något.

Moderaterna har också försökt att argumentera för sänkt bistånd med hänvisning till att det finns en utbredd korruption i världen, kanske särskilt i svaga stater, där utmaningarna är stora och fattigdomen utbredd. När regeringen har visat vilken vikt vi lägger vid antikorrupsionsarbetet, både som tematisk ingång i utvecklingssamarbetet och när det gäller hur vi förstärkt Sidas möjlighet att följa upp biståndet på plats, har även dessa argument sinat.

Nu försöker Moderaterna än en gång att hitta argument för sina neddragningar av biståndet genom att tolka – nästan vantolka – en annars väldigt bra och välkommen rapport från Riksrevisionen.

Jag upprepar det gärna igen: Det finns inget samband mellan garantiinstrumentets utmaningar och utvecklingsmöjligheter och enprocentsmålet som finansieringsmetod för svenskt utvecklingssamarbete. Jag rekommenderar Moderaterna att boka ett studiebesök på Sida, där man tillsammans med personalen kan fördjupa sig i dessa utmaningar och hur man kan komma åt dem.

Svenskt utvecklingssamarbete syftar till att förbättra förutsättningarna för människor som lever i fattigdom och under förtryck. Vi bidrar till en global hållbar utveckling.

Vår verktygslåda är bred. Den innehåller kapacitetsutveckling, policyutveckling, stöd till innovation, långsiktiga utvecklingsprojekt och humanitärt stöd. Vi tar ned riskerna för investerare, bidrar till insatser för fred och mycket mer.

Än en gång: Våra olika verktyg kompletterar varandra; de står inte i motsättning till varandra. De utvecklas inte trots varandra utan tack vare varandra.

Anf. 117 MAGDALENA SCHRÖDER (M):

Fru talman! Det är en central fråga som inte har besvarats i den här interpellationsdebatten, och det är om statsrådet tycker att de utmaningar som beskrivs i rapporten är problematiska.

Statsrådet ser uppenbarligen inte de negativa effekter som enprocentsmålet medför. Det gör Moderaterna. Därför har vi föreslagit en annan budgeteringsprincip för biståndet, där målet inte är att göra av med en viss andel av bni varje år.

Jag har full respekt för att man gör olika budgetprioriteringar, men jag tycker att det är anmärkningsvärt att statsrådet inte kan se nackdelarna med enprocentsmålet och konstatera att Moderaternas modell med en flerårig budgetram för biståndet är bättre. En ram skulle ju i teorin kunna förses med hur mycket pengar som helst. Vill man fortsätta att anslå dubbelt så mycket pengar till bistånd som till polisen kan man göra det även med en ram.

Jag tycker att det är en felaktig budgetprioritering, och jag och statsrådet kan vara överens om att vi inte är överens när det gäller vilken summa vi ska lägga på bistånd. Även statsrådet borde dock kunna se de negativa

effekter dagens budgeteringsmodell i form av enprocentsmålet leder till. Men ser man inte problemet är det svårt att göra någonting åt det.

Garantier är ett fantastiskt instrument som rätt hanterat kan göra stor skillnad, och det är helt oacceptabelt att detta effektiva instrument bortprioriteras för att det inte gör av med tillräckligt med pengar. Biståndet är i stort behov av reformer, och kostnadseffektivitet borde ses som en ledstjärna, inte en utmaning.

Fru talman! Moderaterna har flera reformer för ett mer effektivt bistånd, men det krävs som sagt att man också ser problemen för att kunna göra något åt dem.

Anf. 118 Statsrådet PER OLSSON FRIDH (MP):

Fru talman! Regeringen har ju inkommit med en skrivelse som visar och svarar på hur vi ser på Riksrevisionens rapport – en rapport som alltså inte någonstans, trots försök att hävda det i debatten här i kammaren, säger att enprocentsmålet skulle vara en del av de utmaningar eller möjligheter som finns med garantiinstrumentet. Denna koppling har alltså Moderaterna själva hittat på.

Jag tror att Moderaterna skulle behöva hitta lite nya och andra argument för att minska biståndet. Mitt förslag eller min rekommendation är att ni letar i den hög där era verkliga argument ligger. Inte är det för att ni tror på det svenska biståndet eller vill mer med det svenska biståndet.

Jag tror att ni egentligen inte tror på att utvecklingsfrågorna är en grund i våra internationella relationer och i det globala samarbetet. Ni tycker att Sverige är ett för litet land för att ta ledarskap i vår tids ödesfråga. Ändå är det i biståndet som vi gör det, vare sig Moderaterna vill det eller inte.

Ni tror inte att vi behöver vara med och tackla grundorsakerna till klimatförändringarna och till att människor flyr. För det är ju detta som vi behöver dra undan med den moderata sänkningen av biståndet.

Någonstans finns det en moderat politisk reflex som säger att klyftorna måste öka. Det är detta som driver förslaget om att sänka det svenska biståndet. Biståndet ska sänkas för att Moderaterna vill ha utrymme i budgeten för att sänka skatten här i Sverige. Tala om en politik för ökade klyftor i världen och här hemma!

Där någonstans tror jag att de verkliga moderata argumenten för denna politik ligger. Jag tror att det också vore bra om ni sa det i stället.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 22 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Propositioner

2020/21:206 Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om gräsrotsfinansiering

2020/21:207 Skattereduktion för investeringar i inventarier anskaffade år 2021

§ 23 Anmälan om interpellation

Prot. 2020/21:135

7 juni

Följande interpellation hade framställts:

den 4 juni

2020/21:807 Återöppningen av kulturen och idrotten

av *Viktor Wärnick* (M)

till kultur- och demokratiminister *Amanda Lind* (MP)

§ 24 Kammaren åtskildes kl. 17.24.

Sammanträdet leddes

av andre vice talmannen från dess början till och med § 10 anf. 37 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 15 anf. 75 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 21 anf. 111 (delvis) och

av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

JOHAN WELANDER

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Meddelande om frågestund	1
§ 2 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
§ 3 Anmälan om faktapromemorior	1
§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 5 Ärenden för bordläggning	2
§ 6 Svar på interpellation 2020/21:686 om regelförenklingarna	2
Anf. 1 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	2
Anf. 2 LARS HJÄLMERED (M).....	3
Anf. 3 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	4
Anf. 4 LARS HJÄLMERED (M).....	5
Anf. 5 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	6
Anf. 6 LARS HJÄLMERED (M).....	7
Anf. 7 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	8
§ 7 Svar på interpellation 2020/21:720 om besöksnäringens förutsättningar	8
Anf. 8 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	8
Anf. 9 TOBIAS ANDERSSON (SD).....	9
Anf. 10 LARS HJÄLMERED (M).....	10
Anf. 11 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	11
Anf. 12 TOBIAS ANDERSSON (SD).....	12
Anf. 13 LARS HJÄLMERED (M).....	13
Anf. 14 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	14
Anf. 15 TOBIAS ANDERSSON (SD).....	15
Anf. 16 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S)	15
§ 8 Svar på interpellation 2020/21:780 om åtgärder för en starkare materielförsörjning	16
Anf. 17 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	16
Anf. 18 PÅL JONSON (M).....	17
Anf. 19 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	18
Anf. 20 PÅL JONSON (M).....	19
Anf. 21 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	20
Anf. 22 PÅL JONSON (M).....	21
Anf. 23 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	21
§ 9 Svar på interpellation 2020/21:781 om marinens framtida materielförsörjning	22
Anf. 24 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	22
Anf. 25 PÅL JONSON (M).....	24
Anf. 26 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	25
Anf. 27 PÅL JONSON (M).....	26
Anf. 28 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	27
Anf. 29 PÅL JONSON (M).....	28
Anf. 30 Försvarsminister PETER HULTQVIST (S).....	28
§ 10 Svar på interpellation 2020/21:707 om det statliga våldet i Paraguay och Brasilien	29
Anf. 31 Utrikesminister ANN LINDE (S)	29
Anf. 32 LORENA DELGADO VARAS (V)	30

Anf. 33	Utrikesminister ANN LINDE (S).....	30
Anf. 34	LORENA DELGADO VARAS (V).....	31
Anf. 35	Utrikesminister ANN LINDE (S).....	32
Anf. 36	LORENA DELGADO VARAS (V).....	33
Anf. 37	Utrikesminister ANN LINDE (S).....	33
§ 11 Svar på interpellation 2020/21:708 om massprotester i		
Colombia.....		34
Anf. 38	Utrikesminister ANN LINDE (S).....	34
Anf. 39	HÅKAN SVENNELING (V).....	34
Anf. 40	LORENA DELGADO VARAS (V).....	36
Anf. 41	Utrikesminister ANN LINDE (S).....	36
Anf. 42	HÅKAN SVENNELING (V).....	37
Anf. 43	LORENA DELGADO VARAS (V).....	38
Anf. 44	Utrikesminister ANN LINDE (S).....	39
Anf. 45	HÅKAN SVENNELING (V).....	39
Anf. 46	Utrikesminister ANN LINDE (S).....	40
§ 12 Svar på interpellation 2020/21:730 om Israels ockupation		
av Palestina.....		41
Anf. 47	Utrikesminister ANN LINDE (S).....	41
Anf. 48	HÅKAN SVENNELING (V).....	41
Anf. 49	FREDRIK MALM (L)	43
Anf. 50	Utrikesminister ANN LINDE (S).....	43
Anf. 51	HÅKAN SVENNELING (V).....	44
Anf. 52	FREDRIK MALM (L)	46
Anf. 53	Utrikesminister ANN LINDE (S).....	46
Anf. 54	HÅKAN SVENNELING (V).....	47
Anf. 55	Utrikesminister ANN LINDE (S).....	48
§ 13 Svar på interpellation 2020/21:700 om regeringens		
ekonomiska politik.....		48
Anf. 56	Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	48
Anf. 57	DENNIS DIOUKAREV (SD).....	49
Anf. 58	Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	50
Anf. 59	DENNIS DIOUKAREV (SD).....	51
Anf. 60	TREDJE VICE TALMANNEN	51
Anf. 61	Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	52
Anf. 62	DENNIS DIOUKAREV (SD).....	52
Anf. 63	Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	53
§ 14 Svar på interpellation 2020/21:758 om språkförskola.....		
Anf. 64	Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S).....	54
Anf. 65	ARIN KARAPET (M).....	54
Anf. 66	Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S).....	55
Anf. 67	ARIN KARAPET (M).....	56
Anf. 68	Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S).....	57
Anf. 69	ARIN KARAPET (M).....	58
Anf. 70	Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S).....	58

§ 15 Svar på interpellation 2020/21:775 om den svenska folkbildningen	59
Anf. 71 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S)	59
Anf. 72 AMINEH KAKABAVEH (-)	60
Anf. 73 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S)	61
Anf. 74 AMINEH KAKABAVEH (-)	62
Anf. 75 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S)	63
Anf. 76 AMINEH KAKABAVEH (-)	64
Anf. 77 Utbildningsminister ANNA EKSTRÖM (S)	64
§ 16 Svar på interpellation 2020/21:688.....	65
§ 17 Svar på interpellation 2020/21:763 om åtgärder för att skydda barn från hederskultur	65
Anf. 78 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP).....	65
Anf. 79 ANN-SOFIE ALM (M)	66
Anf. 80 ALEXANDRA ANSTRELL (M)	67
Anf. 81 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP).....	68
Anf. 82 ANN-SOFIE ALM (M)	69
Anf. 83 ALEXANDRA ANSTRELL (M)	70
Anf. 84 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP).....	70
Anf. 85 ANN-SOFIE ALM (M)	71
Anf. 86 Statsrådet MÄRTA STENEVI (MP).....	72
§ 18 Svar på interpellation 2020/21:740 om långtidsarbetslösheten	73
Anf. 87 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S)	73
Anf. 88 MICHAEL ANEFUR (KD)	74
Anf. 89 JAN ERICSON (M)	74
Anf. 90 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S)	75
Anf. 91 MICHAEL ANEFUR (KD)	76
Anf. 92 JAN ERICSON (M)	77
Anf. 93 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S)	77
Anf. 94 MICHAEL ANEFUR (KD)	78
Anf. 95 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S)	79
§ 19 Svar på interpellation 2020/21:753 om arbetslösheten i Sverige	80
Anf. 96 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S)	80
Anf. 97 JAN ERICSON (M)	81
Anf. 98 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S)	82
Anf. 99 JAN ERICSON (M)	83
Anf. 100 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S).....	84
Anf. 101 JAN ERICSON (M)	85
Anf. 102 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S).....	86
§ 20 Svar på interpellation 2020/21:692 om Sveriges insatser i Mali	86
Anf. 103 Statsrådet PER OLSSON FRIDH (MP).....	86
Anf. 104 ALEXANDRA ANSTRELL (M)	88
Anf. 105 Statsrådet PER OLSSON FRIDH (MP).....	89
Anf. 106 ALEXANDRA ANSTRELL (M)	90
Anf. 107 Statsrådet PER OLSSON FRIDH (MP).....	91

Anf. 108 ALEXANDRA ANSTRELL (M).....	92	Prot. 2020/21:135
Anf. 109 Statsrådet PER OLSSON FRIDH (MP)	92	7 juni
§ 21 Svar på interpellation 2020/21:769 om garantier som en		-----
del av svenskt bistånd	93	
Anf. 110 Statsrådet PER OLSSON FRIDH (MP)	93	
Anf. 111 MAGDALENA SCHRÖDER (M).....	94	
Anf. 112 HELENA ANTONI (M)	95	
Anf. 113 Statsrådet PER OLSSON FRIDH (MP)	96	
Anf. 114 MAGDALENA SCHRÖDER (M).....	97	
Anf. 115 HELENA ANTONI (M)	98	
Anf. 116 Statsrådet PER OLSSON FRIDH (MP)	98	
Anf. 117 MAGDALENA SCHRÖDER (M).....	99	
Anf. 118 Statsrådet PER OLSSON FRIDH (MP)	100	
§ 22 Bordläggning	100	
§ 23 Anmälan om interpellation	101	
§ 24 Kammaren åtskildes kl. 17.24.....	101	